

«Kanskje ikke meg som dør i dag, men kanskje i morgen...»

En kvalitativ studie om enslige mindreårige jenters årsaker til flukt

Eline Lorentzen Djønne

VID vitenskapelige høyskole

Fakultet for sosialfag

Masteroppgave

Master i sosialt arbeid

Antall ord: 29046

15.11.2023

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om jenter som flykter alene, og hva som er årsakene til at de flykter. Selv om den norske stat tar imot flere enslige mindreårige flyktninger hvert år, viser statistikk at det er få jenter som flykter alene. Ofte arbeider det mange sosialarbeidere innenfor velferdstjenestene som møter og ivaretar barna. Andre del av problemstillingen handler derfor om relevansen av denne kunnskapen, om årsaker til flukt, og hvilken betydning den har for sosialt arbeid.

For å undersøke problemstillingen benyttet jeg meg av kvalitative forskningsintervju. Jeg gjennomførte semistrukturerte intervjuer med to ulike utvalg. Det første var tre kvinner som selv kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere, og det andre tre sosialarbeidere med lang erfaring fra feltet. For å bearbeide dataene fra intervjuene ble det analysert tematisk. Min analyse av empirien viser fire hovedfunn: 1) Overlevelse, 2) krig og konflikt, 3) kjønnsbasert vold og 4) ønske om et godt liv. For å belyse funnene har jeg tatt utgangspunkt i 'push-pull'-modellen om migrasjon, og den utviklingsøkologiske modellen. Jeg har drøftet hvordan de ulike samfunnsnivåene og individer kan påvirkes gjensidig, og konkluderer med et komplekst samspill som påvirker jenter og deres valg om å flykte. Felles for informantenes uttalelser er multifasetterte årsaker til flukt, og jentene kan bære med seg alvorlige erfaringer som kan påvirke dem - også ved ankomst, bosetting og integrering i Norge. Det er derfor essensielt for sosialarbeidere å vite om jenters fluktårsaker, for å kunne skreddersy riktige tilbud og tjenester – som er tverrfaglige og integrerer juridisk, helsemessig, pedagogisk, relasjonell og sosial oppfølging og tilbud.

Nøkkelord:

Enslige mindreårige flyktningjenter, sosialt arbeid, væpnet konflikt, overlevelse, kjønnsbasert vold

Summary

This master's thesis is about girls and their reasons for fleeing alone. Although the Norwegian state grants asylum to several unaccompanied refugee minors every year, the statistics show a small proportion of girls who flee alone to Norway. Quite often there will be many social workers working within the welfare system, who provides services to this group of children. The second part of this thesis' problem statement is therefore the relevance of this knowledge to social work.

To examine this issue, I used qualitative research interviews. I conducted semi-structured interviews with two different samples. The first sample consisted of women who came to Norway as unaccompanied refugee minors themselves. The second one involved three social workers with extensive experience in the field. The data from the interviews were analyzed thematically. My analysis of the empirical evidence shows four main findings: 1) survival, 2) war and conflict, 3) gender-based violence and 4) the desire for a good life. The findings have been discussed in a theoretical lens of the 'push-pull model' of migration, additionally Bronfenbrenner's (1979) ecological model. I have examined how different societal levels and individuals can be influenced mutually and conclude with a complex interconnection that affects girls and their choice to flee. The informants state multifaceted reasons for flight, and the girls can carry serious experiences that can affect them also upon arrival, settlement and integration in Norway. It is therefore essential for social workers to know about girls' reasons for fleeing in order to be able to customize services – which needs to be multidisciplinary and integrate legal, health, educational, relational and social services.

Keywords:

Unaccompanied refugee minor girls, social work, armed conflict, survival, gender-based violence

Forord

En lang og krevende prosess er ved slutten, og det er en merkelig følelse å endelig være med målstreken. Først og fremst vil jeg takke de seks informantene som har stilt opp til intervju. Det er takket være dere denne studien og masteroppgaven har blitt til. Dere har bidratt med sterke historier, og har beriket dette feltet med viktig kunnskap i en urolig tid i verdenssamfunnet – hvor barn igjen rammes alvorlig hardt.

Videre ønsker jeg å takke min kunnskapsrike og engasjerte veileder, Anne Margrethe Sønneland, for all tålmodighet, tilgjengelighet, og kloke innspill. Din enorme kunnskap og erfaring har vært uvurderlig. Du har hjulpet meg med å sortere og konkretisere essensen av det jeg har ønsket å formidle med denne oppgaven. Tusen takk for alt du har gjort, og alt du er. Stå på fremover!

En stor takk til familie og venner for alle samtaler, støttende ord og dyrebare pauser underveis i masterboblen. Dere har tilrettelagt, vist forståelse og tatt hensyn der det har trengtes. Jeg vet dere er mer enn klare for en mer tilgjengelig datter, kjæreste og venn fremover.

Alle barn fortjener en god og trygg barndom – de er tross alt vår fremtid. Som Arie Kievit fra Røde Kors Nederland formidlet det:

«What happens to them on their journey will shape their future and ours for decades to come.»

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	6
1.1	STUDIENS PROBLEMSTILLING OG FORMÅL	7
1.2	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	7
1.3	SAMFUNNSMESSIG RELEVANS	9
1.4	SOSIALFAGLIG RELEVANS	10
1.5	OPPGAVERNS STRUKTUR	12
2	ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE – ET TEMATISK BAKTEPPE	14
2.1	HISTORISK BLIKK PÅ ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE I NORGE	14
2.2	HVEM ER DE ENSLIGE MINDREÅRIGE?	16
2.3	RAMMEVERK OG LOVGRUNNLAG	17
2.3.1	<i>Flyktningbegrepet</i>	17
2.3.2	<i>Opphold på humanitært grunnlag</i>	18
2.3.3	<i>Kollektiv beskyttelse</i>	20
2.3.4	<i>Barnekonvensjonen</i>	20
2.4	OPPSUMMERING	22
3	HVORFOR FLYKTER BARN ALENE? – EN LITTERATURGJENNOMGANG	23
3.1	KJØNNBASERT VOLD OG PATERNALISME	24
3.2	VOLD, ADSKILLELSE OG UTRYGGHET	25
3.3	SOSIALE VANSKER OG AKTIV INVESTERING I FREMTIDEN	27
3.4	OPPSUMMERING	29
4	TEORETISKE PERSPEKTIVER	30
3.1	PUSH- PULL MODELLEN	30
3.2	DEN UTVIKLINGSØKOLOGISKE MODELLEN	32
4.1	OPPSUMMERING	34
5	METODE	35
5.1	METODEVALG	35
5.2	VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED	36
5.3	UTVALG	37
5.4	REKRUTTERING	38
5.5	DATAINNSAMLING	39
5.5.1	<i>Litteratursøk</i>	39
5.5.2	<i>Utarbeidelse av intervjuguide</i>	40
5.5.3	<i>Gjennomføring av intervjuene</i>	41
5.5.4	<i>Transkribering</i>	41
5.6	TEMATISK ANALYSE	42
5.7	REFLEKSIVITET	44
5.8	ETISKE REFLEKSJONER	45
5.9	VURDERING AV FORSKNINGSKVALITET	49
5.9.1	<i>Pålitelighet</i>	49
5.9.2	<i>Validitet</i>	50
5.9.3	<i>Overførbarhet</i>	50
5.10	OPPSUMMERING	51
6	OVERLEVELSE	52

6.1	FRYKT FOR Å MISTE LIVET	52
6.2	ALVORLIG SYKDOM	55
6.3	OPPSUMMERING	57
7	KRIG OG KONFLIKT	58
7.1	KRIG OG VÆPNET KONFLIKT	58
7.2	POLITISK FORFØLGELSE	60
7.3	ADSKILLELSE FRA OMSORGSPERSONER	63
7.4	VOLD	65
7.5	OPPSUMMERING	68
8	KJØNNBASERT VOLD	69
8.1	SEKSUELLE OVERGREP	69
8.2	TVANGSEKTESKAP OG ARRANGERTE EKTESKAP	73
8.3	OPPSUMMERING	75
9	ØNSKE OM ET GODT LIV	76
9.1	UTDANNING OG JOBB	76
9.2	TRYGGHET OG HÅP FOR FREMTIDEN	79
9.2	OPPSUMMERING	82
10	IMPLIKASJONER FOR SOSIALT ARBEID	84
11	KONKLUSJON OG AVSLUTTENDE ORD	89
	LITTERATURLISTE	92
	VEDLEGG 1 – INFORMASJONSSKRIV ENSLIGE MINDREÅRIGE	104
	VEDLEGG 2 – INFORMASJONSSKRIV SOSIALARBEIDERE	106
	VEDLEGG 3 – INTERVJUGUIDE ENSLIGE MINDREÅRIGE	109
	VEDLEGG 4 – INTERVJUGUIDE SOSIALARBEIDERE	111
	VEDLEGG 5 – SIKT SIN VURDERING	113
	VEDLEGG 6 – INNMELDTE ENDRINGER OG VURDERINGER	115

1 Introduksjon

Denne oppgaven vil handle om jenter som flykter alene, og hva som er årsakene til at de flykter. Enslige mindreårige er en gruppe som har hatt stor oppmerksomhet de siste årene – både politisk, faglig og ikke minst i media. Pågående kriger, interne politiske konflikter og vold, samt økte økologiske og klimatiske kriser fører til farer og manglende muligheter for barn og unge i mange land. Dette gir kontinuerlig ankomst av enslige mindreårige asylsøkere til europeiske lands grenser (Oppedal et al., 2020). Sosialarbeidere er frontlinjearbeidere som tar imot, og ivaretar etter ankomst, mange enslige mindreårige flyktninger i Norge. Kunnskap om hvilke årsaker til at jenter flykter er derfor viktige faktorer for sosialt arbeid med denne gruppen.

Begrepet enslige mindreårige asylsøkere blir benyttet om disse barna. Det viser utelukkende til deres juridiske posisjon. Begrepet er fellesbetegnelsen på alle barn og unge under 18 år som kommer til Norge uten foreldre eller andre voksne med foreldreansvar, og søker beskyttelse (asyl) i Norge. Noen av dem vil få avslag på sin søknad, mens andre vil få innvilget opphold og blir da etter hvert bosatt i en norsk kommune - som enslig mindreårig *flyktning* (Svendsen, 2018, s. 20).

Selve betegnelsen «enslig mindreårig asylsøker/flyktning» kan fremstå som en kategori som fremstiller gruppen homogen, men dette er en sammensatt gruppe. Det er store variasjoner som gjelder kjønn, nasjonalitet, alder, religion og sosioøkonomisk bakgrunn. De kommer fra ulike land, folkegrupper, kulturer og snakker forskjellige språk (Svendsen et al., 2018). I tillegg finnes det store og mangfoldige variasjoner for motiv og årsaker til flukt. Selv om antallet enslige mindreårige som søker asyl de siste årene har gått drastisk ned, øker det prosentvise antallet jenter blant dem som kommer (Utlendingsdirektoratet, 2018a, sitert i Tørrisplass, 2020, s. 31). Det er årsakene til at jenter flykter som er tema for denne masteroppgaven, og vil presenteres nærmere i studiens problemstilling og formål.

1.1 Studiens problemstilling og formål

Formålet med denne studien er å få innsikt og økt kunnskap om enslige mindreårige jenter som flykter; hvilke årsaker som var utløsende for flukt, og hva slags betydning denne kunnskapen har for sosialt arbeid. Jeg har derfor ønsket å utforske dette nærmere gjennom problemstillingen:

«Hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hva har denne kunnskapen å si for sosialt arbeid?»

Jeg vil undersøke dette gjennom en kvalitativ intervjuundersøkelse. Denne studien og problemstillingen har blitt undersøkt gjennom utførelse og analyse av seks intervju. Informantene besto av to utvalg. Det første var tre kvinner som selv hadde kommet til Norge som enslige mindreårige asylsøkere. Det andre utvalget innebar sosialarbeidere som hadde lang arbeidserfaring med flere enslige mindreårige flyktningjenter. Ved å løfte frem slike perspektiver, fra to ulike utvalg, håper jeg å kunne bidra til en dypere forståelse for fluktårsaker blant jenter som flykter alene. Dette er også noe av bakgrunnen for valg av tema.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Barn som migrerer alene forlater ikke bare sitt hjemland, de mister også den daglige omsorgen og fysiske nærheten fra foreldre, søsken og venner. Dette i en livsfase der sosial og psykologisk støtte er viktig for sunn utvikling og vekst (Engebrigtsen, 2002, s. 19). Samtidig kommer de til fremmede land med et språk, kultur og tradisjoner som er annerledes enn det de er vant til. I tillegg til å ha flyktet alene, og håndtert hva en slik reise kan innebære, opplever de fraværet av familie og sosiale relasjoner i en avgjørende utviklingsperiode i livene deres. Barn generelt kan anses som en gruppe med særskilte hjelpe- og omsorgsbehov, og enslige mindreårige flyktninger kan betraktes som en særlig utsatt gruppe. (Engebrigtsen, 2002; Lauritsen, Berg & Dalby, 2002; Hjelde, 2003; Valenta & Berg, 2010, sitert i Svendsen, 2018, s. 8-9).

Migrasjon er et hett tema. Den økende diversiteten som medfølger, er følelsesladde temaer for mange parter. For landene som mister sine borgere medfører migrasjon politisk bekymring om tapte generasjoner og kompetanse; for landene som mottar migrantene oppstår andre typer politiske utfordringer av sosial, kulturell og økonomisk art (Castles, De Haas & Miller, 2013, sitert i Tørrisplass, 2020, s. 4). I nesten samtlige vestlige land har migrasjon blitt et høyfrekvent diskusjonstema i forbindelse med politiske valg. De siste årene har vi i det politiske landskap vært vitne til en bemerkelsesverdig gjenoppblomstring av nasjonalisme. Fremveksten av radikale- og nasjonalpopulistiske partier på ytre høyre fløy, som er euroskeptiske og kritiske til migrasjon, ser man eksempel på både i Europa og i USA. Blant annet viser de siste valgene i Frankrike, Tyskland, Italia og Sverige tydelig denne tendensen (Thorleifsson, 2019, s. 1).

Kombinasjonen av sårbare barn og en kritisk tid i verdenssamfunnet, har forsterket mitt ønske om å skrive denne oppgaven. De siste års erfaringer med migrasjonskritiske syn, økonomiske nedgangstider, og pandemi i verdenssamfunnet, kan ha påvirket sårbare grupper og enslige barn på flukt ytterligere. Som sosialarbeider innenfor barnevernsfeltet er jeg opptatt av barndom og beskyttelse av barn. Sosialarbeidere er frontlinjearbeidere som gir tilgang til formelle og uformelle støttestrukturer, som har avgjørende betydning for situasjonen til enslige mindreårige flyktninger (Van Raemdonck et al., 2022).

Enslige mindreårige flyktninger møter velferdstjenester og sosialarbeidere i Norge gjennom hele asylprosessen, ved ankomst, bosetting og integrering. Utgangspunktet for denne oppgaven er et ønske om å forstå jentenes bakgrunn og erfaringer, og denne gruppas behov for skreddersydd omsorg på grunn av deres unike opplevelser. Dette gjelder deres livshistorier, traumatiske erfaringer, mangel på familiestøtte, og i tillegg deres migrant- og minoritetsstatus (Berg & Tronstad, 2015; Kohli, 2006; Kohli, 2007; Lidèn et al., 2013; Lidèn, 2017, sitert i Borho et al., 2023). Interseksjonaliteteten mellom disse faktorene gjør sosialt arbeid utfordrende med denne gruppen. Med økende antall barn som flykter over hele verden, er det behov for å utvikle barneverntjenester og sosialarbeiderpraksis for å kunne støtte disse barna bedre (Eide, 2012; Kohli, 2007; Unicef, 2023, sitert i Borho et al., 2023). Å kartlegge og forstå deres historier kan forhåpentligvis bidra til bedre hjelp og beskyttelse av

disse sårbare barna. Både for jentene selv, men også samfunnsstrukturene som skal hjelpe dem. På den måten har denne masteroppgaven også samfunnsmessig relevans.

1.3 Samfunnsmessig relevans

Norge tar imot enslige mindreårige flyktninger. Siden 1996 og frem til 2021 har det blitt bosatt 10 118 enslige mindreårige i norske kommuner, av disse er det drøyt 1500 kvinner (Kirkeberg et al., 2022, s. 16, 21). Det er få studier som tar utgangspunkt i enslige mindreårige jenters perspektiv (Ekström, 2019, s. 9; Svendsen et al., 2018; Tørrisplass, 2020, s. 11). Jenter kan ha andre behov, bekymringer, ansvarsområder og fluktgrunner enn enslige mindreårige gutter. Det er generelt få studier som fokuserer på tiden før migrasjonen, både for jenter og gutter (Svendsen et al., 2018, s. 18). Dermed vet vi mindre om forskjellige forhold knyttet til enslige mindreåriges migrasjonsårsaker- og forløp, samt erfaringer og veivalg de gjør i forskjellige land før de ankommer Norge (Øien, 2010; Lidén & Holst Salvesen, 2016; Lønning, 2018, sitert i Svendsen et al., 2018, s. 18).

På et individnivå kan et detaljert bilde av livsomstendighetene til enslige mindreårige asylsøkere være betydningsfullt. Blant annet i et juridisk perspektiv, der årsaker til flukt er direkte knyttet til innvilgelse av asyl og beskyttelse. Barnas livsomstendigheter kan igjen ha betydning for hvilke helse- og sosialtjenester de har behov for. Dette har betydning på et samfunnsmessig nivå, da velferdstjenester fordrer ressurser og politikk som vektlegger dette. De barna som får opphold i Norge som flyktninger omfattes av ulike former for integreringspolitiske tiltak. Hensikten er at de enslige mindreårige blir tatt imot på en god måte, og dermed raskt kan komme inn i arbeids- og samfunnsliv (Meld. St. 30 (2015-2016). Stortingsmeldingen om integrering er opptatt av samfunnsøkonomiske kostnader ved innvandring. Effektiv integrering anses som til det beste for både samfunnet og individet, blant annet ved utdanning og arbeidsdeltakelse. Enslige mindreårige asylsøkere har en del utfordringer, som erfaringer med vold og forfølgelse, som kan føre til vansker med integrering og identitet i det nye landet (Closs et al., 2001; Fantino & Colak, 2001, sitert i Thomas et al., 2004, s. 114). På denne måten kan individuelle og samfunnsmessige forhold påvirke hverandre.

Denne kvalitative studien som omhandler enslige mindreårige flyktningjenters årsaker til flukt, kan dermed ha stor samfunnsmessig relevans – lokalt, nasjonalt, regionalt og globalt. Barn som flykter alene, kan anses som et globalt fenomen og anliggende. I den internasjonale definisjon av sosialt arbeid understrekes det nettopp et globalt perspektiv (International Federation of Social Workers (IFWS), 2014, sitert i Fellesorganisasjonen (FO), 2017). Dette trekker paralleller til globale avtaler som for eksempel bærekraftsmålene. Disse målene ble vedtatt i 2015 med tilslutning fra alle de 193 medlemslandene i de Forente Nasjoner (Meld. St. 40 (2020-2021)). Målet om likestilling og empowerment er blant annet opptatt av å adressere de skadelige kjønnsdrevne ulikhetene, som påvirker migranter, fordrevne kvinner og jenter rundt omkring i verden (UNICEF, 2021, s.8). På denne måten kan kjønnsdata i det interseksjonelle landskapet mellom barndom, migrasjon og kjønn, være viktige som et bidrag for å oppnå bærekraftsmålene (UNICEF, 2021, s. 8). På denne måten kan forskning på både et norsk og globalt fenomen forstås som både samfunnsmessig- og sosialfaglig relevant.

1.4 Sosialfaglig relevans

Sosialt arbeid er et praksisbasert yrke og en akademisk disiplin, som vektlegger prinsipp om sosial rettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for mangfold (IFSW 2014, sitert i FO, 2017). Denne masteroppgaven om enslige mindreårige jenters årsaker til flukt, tolkes som sosialfaglig relevant både i henhold til kunnskapsøkning til feltet, og for det direkte arbeidet med barna. I tillegg er masteroppgaven opptatt av hvilken betydning denne kunnskapen har for sosialt arbeid med enslige mindreårige jenter.

Det finnes lite nasjonal og internasjonal forskning om enslige mindreårige jenter som flykter. Denne masteroppgaven kan forstås som et lite bidrag til feltet. Det er i praksis mange sosialarbeidere som jobber enslige mindreårige flyktninger. Barna vil komme i kontakt med ulike velferdstjenester, hvor det ofte arbeider mange sosialarbeidere. Både i førstelinjetjenesten (Barnevernet) og på de ulike institusjonene. Ved ankomst til Norge plasseres nemlig enslige mindreårige asylsøkere først i asylsentre eller institusjoner, avhengig av alder ved ankomst. Dersom barna får innvilget asyl av Utlendingsdirektoratet (UDI), får de flyktningstatus og flyttes til andre institusjoner, omsorgssentre eller

forsterfamilier for en lengre periode (Bufdir, 2021, sitert i Borho et al., 2023). Her kommer omsorgsperspektivet tydelig frem, siden sosialarbeidere ofte ivaretar den daglige omsorgen. Kunnskap om jentenes fluktårsaker kan være betydningsfullt for å sikre riktig og god omsorg, med de ulike tilganger og tilbud som hører med – som bo- og omsorgstilbud, skole, utdanning, helsetilganger og senere muligheten til å komme seg ut i arbeidslivet. Dette er også viktige komponenter i integreringsprosesser.

Askeland (2010, s. 48) mener at sosialt arbeid alltid er utført innenfor strukturelle rammer. De legale, strukturelle og byråkratiske rammene virker inn på tjenestene, brukerne og spillet mellom dem. Sosialt arbeid med enslige mindreårige kan forstås som i et krysningspunkt mellom barnevern og institusjonell og strukturell kontekst. Blant annet migrasjons- og integreringspolitikker, der eksempelvis innvandringsregulerende hensyn og politiske innstramminger i 2015 medførte til at enslige mindreåriges legale rettigheter ble både reverserte og neglisjerte (Lidèn, 2019, sitert i Tørrisplass, 2020, s. 11). Det dukker til stadighet opp saker i media om enslige mindreårige flyktninger som forsvinner fra asylmottak eller omsorgssentre. Selv om Stortinget samlet vedtok i 2015 at enslige mindreårige asylsøkere skal letes etter, viser nyhetsartikler gang på gang at politiet sjeldent leter etter dem (Aarbakke et al., 2022). 6. desember 2022 publiserte NRK en artikkel der de skriver at 432 enslige mindreårige har forsvunnet fra asylmottak eller omsorgssentre siden 2015. Dette er et svært høyt tall. Sosialarbeidere kan tolkes som bakkebyråkrater og beskriver offentlige ansatte i organisatoriske roller (Lipsky, 1976, s. 198). En bakkebyråkrat er viktige overfor enslige mindreårige asylsøkere og flyktnings rett til beskyttelse og omsorg - og sikring av deres menneskerettigheter.

Denne oppgaven kan tolkes som relevant for sosialarbeideres individuelle ansvar, dog ikke minst den norske stats juridiske forpliktelser. Det foreligger derfor et stort forpliktet ansvar på alle involverte. I tillegg kan det moralske ansvaret forstås som betydelig. Barneombudet skriver i en artikkel 12. januar 2023, at FNs Barnekomite flere ganger har kritisert den norske stat for det høye antall enslige mindreårige som forsvinner. Det bes uttrykkelig om at arbeidet med å lete etter barna, samt finne ut hvorfor barna forsvinner, økes betraktelig (Barneombudet, 2023). Slike eksempler kan understreke den dagsaktuelle og sosialfaglige relevansen vedrørende enslige mindreårige jenter. Sosialarbeidere kan anses som viktige

frontlinjearbeidere, i oppfyllelsen av juridiske rettigheter, omsorg og integrering av barna (Van Raemdonck et al., 2022). Videre vil denne masteroppgavens struktur kort gjennomgås.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt i 11 kapitler. I de første kapitlene vil det redegjøres for eksisterende kunnskap og for metodiske tilnærminger, mens den siste delen av oppgaven er en drøfting av kunnskapen som kommer frem i intervjuene.

I oppgavens introduksjon er tema og problemstilling for studien presentert. Formålet og den samfunnsmessige- og sosialfaglige relevansen er løftet frem. I **kapittel 2** vil det tematiske bakteppet gjennomgås. Her vil et historisk blikk på enslige mindreårige beskrives, for deretter å belyse og utdype den heterogene gruppen i Norge, i nyere perspektiv. Videre vil det lovlige rammeverket for innvilgelse av asyl og flyktningstatus også fremkomme.

Kapittel 3 vil belyse litteraturgjennomgangen, og vil vise årsaker til at barn flykter alene. I **kapittel 4** presenterer jeg de teoretiske perspektivene ´push-pull- modellen` innen migrasjon, og den økologiske utviklingsmodellen. Disse teoriene vil benyttes videre som utgangspunkt i analyse- og drøftingsdelen.

Deretter vil det i **kapittel 5** redegjøres for studiens metode og vitenskapsteoretiske utgangspunkt. Beslutninger som er tatt underveis vil belyses og begrunnes, ved å forklare hvordan innsamlingen og bearbeidelsen av informasjon har foregått. Dette er viktige komponenter i etiske refleksjoner og forskningskvalitet, som vil utdypes avslutningsvis i dette kapitlet.

Jeg har sortert datamaterialet i kategorier og temaer, og har valgt å strukturere funn og drøfting sammen for en mer oversiktlig presentasjon. **Kapittel 6** markerer starten på denne delen av masteroppgaven, og dette kapitlet vil belyse temaet overlevelse. Deretter vil **kapittel 7** analysere og drøfte temaet krig og konflikt. **Kapittel 8** belyser kjønnsbasert vold, mens **kapittel 9** vil tematisere ´ønske om et godt liv`. **Kapittel 10** tar fatt på den andre delen av problemstillingen og handler om implikasjoner for sosialt arbeid.

Masteroppgaven rundes av i **kapittel 11**, som utgjør studiens avsluttende ord. Her sammenfatter og oppsummeres de mest sentrale funnene knyttet til studiens problemstilling. Først og fremst vil det tematiske bakteppe belyses, før historikk og nåværende situasjon ved enslige mindreårige asylsøkere i Norge vil gjennomgås.

2 Enslige mindreårige asylsøkere – et tematisk bakteppe

I dette kapittelet vil jeg plassere oppgavens tema i en bredere faglig og samfunnsmessig kontekst. Jeg vil først forklare flukt blant barn i et historisk perspektiv i Norge, for deretter å beskrive hvem de barna som kommer til landet er. Selv om enslige mindreårige ble registrert for første gang i Norge siden 1986, forekommer det en lengre historie av barn som flyktet alene til Norge. Avslutningsvis i kapittelet vil relevante lovverk som kan gi grunnlag for beskyttelse (asyl) belyses.

2.1 Historisk blikk på enslige mindreårige asylsøkere i Norge

Betegnelsen enslige mindreårige asylsøkere er en juridisk betegnelse for alle barn som kommer til Norge uten foreldre eller andre voksne med foreldreansvar, og som søker beskyttelse (asyl) i Norge. Historien viser at barn som flykter alene ikke er noe nytt fenomen. Når det skjer internasjonale kriser eller kriger medfører dette folkeforflytninger eller folkestrømninger av en viss størrelse, og det er også barn i disse strømmene (Eide, 2005, s. 15). Det kan være barn som flykter alene, sammen med andre barn i familie eller nær krets, eller barn som kommer bort fra eller mister sine foreldre underveis i flukten. De siste hundre årene har vi sett bilder av – og hørt historier om – jødiske barn som sendes fra sine foreldre, vietnamesiske barn som flykter fra napalm, og beleirede barn i Sarajevo (Marten & Coles, 2002, sitert i Tørrisplass, 2020, s. 26).

Det første organiserte mottaket av enslige mindreårige flyktninger til Norge var mottaket av 60 jødiske barn, som kom fra Østerrike og Tsjekkoslovakia like før andre verdenskrig (Eide, 2005, i Tørrisplass, 2020, s. 27). I 1956 kom 120 flyktninggutter til Norge på grunn av Sovjetunionens invasjon av Ungarn. De fleste av dem ble værende i Norge. I 1964 kom den neste gruppen enslige mindreårige til Norge: en gruppe tibetanske gutter som flyktet som følge av Kinas angrep på og invasjon av Tibet. Videre kom den neste gruppen barn fra

Vietnam, etter avslutningen av Vietnamkrigen. Disse barna kom til Norge etter å ha blitt plukket opp av norske båter på havet. Felles for alle gruppene var at frivillige organisasjoner – eller organiserte statlige vedtak – hentet barna til Norge. Få barn kom til Norge på egenhånd og søkte om oppholdstillatelse (Eide, 2005, s. 96-97).

Frem mot slutten av 1970- tallet kom de fleste enslige mindreårige som overføringsflyktninger fra Sørøst-Asia, men 1980- tallet markerte derimot et nytt skille (Solberg, 1997, s. 6, i Tørrisplass, 2020, s. 27). For første gang kom det et stort antall asylsøkere til Norge, og flere av dem var enslige mindreårige. Mellom 1. januar 1990 og 31. desember 1996 kom det rundt 1192 enslige mindreårige asylsøkere til Norge. De enslige mindreårige kom nå også fra land som Somalia, Vietnam, Jugoslavia, Sri Lanka, Etiopia og Iran.

I nyere tid er det store variasjoner i antall barn som flykter alene som kommer til Norge hvert år. Året 2015 representerer en foreløpig topp, da antall søknader var 5480. Her ble barn på flukt virkelig satt på den politiske dagsordenen i Norge (Lidèn, 2017, s. 11). I årene som fulgte ble antall ankomster sterkt påvirket av politiske innstramminger, og økt kontroll med nasjonale og europeiske grenser. Dette påvirket antall ankomster av enslige mindreårige asylsøkere. I 2016 falt antallet til 320 barn, og i 2017 var det 191 som søkte asyl (Svendsen, 2018, s. 7). Koronapandemien kan forklare det rekordlave antallet asylsøknader i 2020, hvor UDI registrerte 89 søknader om opphold (Kirkeberg et al., 2022, s. 16). Tall fra Utlendingsdirektoratet viser at det i 2021 var 181 barn som søkte asyl, mens det i 2022 var 694 enslige mindreårige. Fra januar til september 2023 er antallet på 375 søknader. Fra 2022 kom det også en supplerende gruppe enslige mindreårige, under betegnelsen ´kollektiv beskyttelse`. Dette er asylsøkere fra Ukraina, der antall søknader var på 528 i 2022 (UDI, 2022; UDI, 2023). Grunnlag for innvilgelse av beskyttelse vil belyses videre i kapitlet, under rammeverk og lovgrunnlag for enslige mindreårige. Først vil egenskaper ved enslige mindreårige flyktninger gjennomgås.

2.2 Hvem er de enslige mindreårige?

De enslige mindreårige som kommer til Norge, er en sammensatt gruppe. De kommer fra forskjellige land, folkegrupper, religioner, kulturer og snakker ulike språk. De har ulik sosioøkonomisk bakgrunn, er i ulik alder, og er både gutter og jenter (Svendsen, 2018, s. 8). Som statistikken viser har de enslige mindreårige som kommer til Norge i hovedsak bakgrunn fra Asia og Afrika. Gjennom 1990- tallet og utover 2000- tallet har det kommet flest fra Afghanistan, fulgt av Somalia, Irak, Sri Lanka, Etiopia og Eritrea. De siste årene har Afghanistan, Syria og Eritrea vært de vanligste opprinnelseslandene (Svendsen, 2018, s. 8). Likevel viser tallet fra 2022 at flest enslige mindreårige har landbakgrunn fra Ukraina (UDI, 2023).

Tall fra Bufdir viser at de aller fleste som søker asyl som enslig mindreårig i Norge, oppgir at de er mellom 15 og 17 år (Bufdir, sitert i Svendsen, 2018, s. 8). I perioden fra 1996 til 2020 har 10 118 enslige mindreårige fått innvilget asyl og fått opphold i Norge, 84% av dem er gutter (Kirkeberg et al., 2022, s. 20). I en europeisk kontekst, hvor tallet på enslige mindreårige er høyere enn i Norge, viser tallene fra medlemslandene at de fleste mindreårige er i alderen 16 til 17 år ved ankomst. Flertallet av enslige mindreårige er gutter, med en 88% andel i 2020 (Eurostat, 2022). I 2022 er andelen jenter som flyktet som enslige mindreårige til Europa, nede på 7%. Likevel er det en høyere andel jenter blant barn yngre enn 14 år, som henholdsvis er på 18% (European Union Agency for Asylum, 2023). I norsk sammenheng er det bosatt drøyt 1500 enslige mindreårige jenter siden 1996 (Kirkeberg et al., 2022, s. 21). Dette viser at det er lave antall jenter som flykter alene, i både Norge og Europa.

Det har alltid kommet flere gutter enn jenter som enslige mindreårige flyktninger, men landbakgrunn har betydning for kjønnsfordelingen av barn som flykter alene. Blant enslige mindreårige fra Afghanistan og Irak er det nesten bare gutter – henholdsvis 98 og 95 prosent. Fra Syria forekommer det også en overvekt av gutter, med en andel på 84%. Kjønnsfordelingen er jevnere blant enslige mindreårige fra de afrikanske landene. Fra Eritrea er andelen 71% og Somalia viser til 63% gutter. Etiopia er det eneste landet hvor jenter er i flertall, med en andel på 54% (Kirkeberg, 2022, s. 21).

De norske tallene viser antall enslige mindreårige som har fått *innvilget* opphold og er bosatt i en norsk kommune. Enslige mindreårige som har fått midlertidig/begrenset opphold eller mangler identitetspapirer, og dermed ikke har blitt bosatt i noen kommune, er ikke inkludert i tallene (Kirkeberg et al., 2022, s. 16). Vi vet derfor ikke om kjønnsfordelingen er annerledes blant dem som ikke får opphold. Noen som søker asyl i Norge, vil få avslag. Det juridiske lovgrunnlaget og rammeverket for enslige mindreårige i Norge, samt innvilgelse av asyl er temaet for neste avsnitt.

2.3 Rammeverk og lovgrunnlag

Barn som asylsøkere har fått mye oppmerksomhet i den norske offentligheten i de senere år. Barns stilling på utlendingsfeltet kom sterkere i fokus etter at FNs barnekonvensjon ble gjort til norsk lov i 2003. I denne delen av kapittelet skal jeg se nærmere på de rettighetene og konvensjonene som gir grunnlag for beskyttelse for enslige mindreårige flyktninger i Norge. Jeg vil derfor vise til både nasjonal og internasjonal lovgiving.

Alle personer er beskyttet av menneskerettighetene, uavhengig av alder, status og andre egenskaper (Smith, 2020, s. 19). Det er statens ansvar å beskytte menneskerettighetene, og beskyttelsen skal i utgangspunktet gis i ens eget hjemland. Noen ganger er ikke dette mulig, og det er derfor utarbeidet ulike lover som kan gi rettigheter og beskyttelse på andre måter (Flyktninghjelpen, 2023). Hvem som kommer innunder betegnelsen «flyktning» er beskrevet i flyktningkonvensjonen (1951) og utlendingsloven (2008), og vil beskrives under.

2.3.1 Flyktningbegrepet

Konvensjonen om flyktnings stilling definerer flyktningbegrepet, og hvilke rettigheter dette innebærer (Flyktningkonvensjonen, 1951). En flyktning er en person som befinner seg utenfor sitt eget hjemland og frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe, eller på grunn av politisk oppfatning. Vedkommende kan eller tør ikke påberope seg beskyttelse, og har ikke mulighet til å returnere til sitt eget hjemland (Flyktningkonvensjonen, 1951, artikkel 1). I folkerettslig standard regnes man som flyktning dersom man oppfyller kravene i henhold til flyktningkonvensjonen.

I norsk lovgivning finner vi flyktningdefinisjonen i utlendingsloven § 28 første ledd, bokstav a. Der beskrives det at en utlending anses som flyktning ut fra velbegrunnet frykt for forfølgelse i hjemlandet på grunn av rase, religion, politisk oppfatning og så videre, som avspeiler flyktningkonvensjonens definisjon. I tillegg viser første ledd bokstav b, til reell fare for å bli utsatt for dødstraff, tortur, annen umenneskelig og nedverdiggende behandling, eller straff ved tilbakevending til hjemlandet. Dette kalles også «non- refoulmentprinsippet». Ved at det sistnevnte er tatt inn i flyktningdefinisjonen, går den norske loven lenger enn det som kreves etter internasjonale regler (Sandberg, 2020, s. 334).

Flyktningdefinisjonen i flyktningkonvensjonen må tolkes på en alders- og kjønns sensitiv måte (Komiteen for barnets rettigheter, 2005). I utlendingsloven §28 tredje ledd, er det lovfestet at vurderingen av flyktningstatus skal tas hensyn til om søkeren er barn. Eksempler på forfølgelse som rammer spesielt barn er forfølgelse av slektninger, fare for kjønnslemlestelse, kjøp og salg av barn for ulike formål, rekruttering til krigstjeneste – altså faren for å bli brukt som barnesoldat. Videre kan det tale om beskyttelsesgrunnlag som også kan gjelde voksne, men hvor terskelen er lavere for barn. For eksempel ved tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling (Sandberg, 2020, s. 334)

Loverket i norsk flyktningpolitikk viser derfor at en skal ta spesielt hensyn til at enslige mindreårige er under myndighetsalder. I tillegg, som denne oppgaven omhandler, kan barnekomiteens kommentar vise at også kjønn er en faktor som må tas med i betraktning beskyttelse og innvilgelse av oppholdstillatelse. Dersom det ikke blir innvilget asyl etter utlendingsloven er opphold på humanitært grunnlag et annet mulig utfall.

2.3.2 Opphold på humanitært grunnlag

Hvis asylsøkeren ikke anses som flyktning etter utlendingsloven § 28, er det mulig å få opphold på humanitært grunnlag etter § 38 om sterke menneskelige hensyn, eller særlig tilknytning til riket (Utlendingsloven, 2008, §28, §38). I slike tilfeller foretar UDI en helhetsvurdering av de humanitære grunnene, og lovteksten presiserer uttrykkelig at barnets beste skal være grunnleggende i denne vurderingen. Det blir også understreket at barn kan gis oppholdstillatelse selv om situasjonen ikke er av et slikt alvor at det ikke ville blitt innvilget oppholdstillatelse til en voksen (Komiteen for barnets rettigheter, 2005).

Om den enslige mindreårige ikke oppfyller vilkårene om asyl, fremkommer det i utlendingsloven § 38 at det kan vektlegges om utlendingen er enslig mindreårig uten forsvarlig omsorg ved retur. Dette kan blant annet være dersom foreldrene eller familie kan oppspores, men omsorgssvikt, vold eller misbruk fra foreldrenes side kan være til hinder for retur. Det samme gjelder andre forhold i hjemlandet, for eksempel ved risiko for et generelt høyt voldsnivå (Sandberg, 2020, s. 340). Humanitært opphold kan også gis der det er tvingende helsemessige forhold, både fysisk og psykisk. Ved alvorlige helseproblemer med behov for behandling som barnet ikke kan få i hjemlandet, vil det som regel være til det beste for barnet å bli i Norge.

Det fremkommer flere andre høyaktuelle faktorer som kan gi grunnlag for opphold på humanitært grunnlag. Dette gjelder hvis barnet har vært utsatt for, eller vil bli utsatt for brudd på følgende artikler: forbud mot umenneskelig eller nedverdiggende behandling, økonomisk utnyttning, seksuell utnyttning, borføring, menneskehandel, eller rekruttering som barnesoldater av væpnede grupper (Barnekonvensjonen, 1989; Sandberg, 2020, s. 341-344). Andre forhold ved sterke menneskelige hensyn, eller særlig tilknytning til riket, listes opp av utlendingsforskriften § 8-5 (sitert i Sandberg, 2020, s. 341-344). Første ledd nevner barnets behov for stabilitet og kontinuitet, hvilke språk barnet snakker, barnets tilknytning til familie, venner og kontinuitet, barnets omsorgssituasjon i Norge, omsorgssituasjon ved retur, og den sosiale og humanitære situasjonen ved retur. Sistnevnte vilkår omfattes av en helhetsvurdering som benevner boligforhold, mulighet for livsopphold, skolegang, kontakt med slekt og videre (Sandberg, 2020, s. 341-344).

Det er likevel ikke gitt at barnet vil få innvilget opphold ut fra sterke menneskelige hensyn. Regjeringen sier i Stortingsmelding nr. 27 *Barn på flukt* at terskelen for oppholdstillatelse på humanitært grunnlag må være høy, fordi en liberal praksis kan få stor betydning for den samlede innvandringen til Norge (sitert i Sandberg, 2020, s. 341-344). Norge har i de senere år praktisert en ordning med at barn over 16 år som vil være uten forsvarlig omsorg ved retur, gis midlertidig oppholdstillatelse frem til barnet fyller 18 år. Økningen i bruken av slike tillatelser ble i 2018 kritisert av FNs barnekomité, som påpekte at usikre utsikter til permanent opphold er en viktig grunn til at relativt mange barn forsvinner fra asylmottak (Sandberg, 2020, s. 341-344). I 2022 så den norske stat at en ny gruppe enslige mindreårige

asylsøkere ankom landet. Denne gruppen kom under betegnelsen kollektiv beskyttelse, som neste avsnitt vil gå nærmere inn på.

2.3.3 Kollektiv beskyttelse

I Regjeringens pressemelding 11. mars 2022 vises det til regjeringens beslutning om kollektiv beskyttelse. Dette er regulert i utlendingsloven § 34 *kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon*. Mennesker fordrevet fra Ukraina kan få midlertidig kollektiv beskyttelse i ett år, som på grunn av situasjonen har blitt forlenget. Regjeringen presiserte at det primært gjaldt ukrainske statsborgere som hadde vært bosatt i Ukraina frem til krigen brøt ut. I tillegg omfattet dette tredjelandsborgere eller statsløse som har hatt internasjonal eller nasjonal beskyttelse i Ukraina, også tredjelandsborgere som er nær familie til de nevnte gruppene (Regjeringen, 2022, nr. 21).

Ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse innebærer at asylsøkere gis en tillatelse basert på en gruppetilhørighet, og ikke etter en individuell vurdering. Tillatelsen gir ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse, men at etter at det har gått tre år kan det gis midlertidig tillatelse som kan gi grunnlag for permanent oppholdstillatelse (Utlendingsloven, 2008; Regjeringen, 2022, nr. 21). Som statistikken fra UDI viser, har flere hundre enslige mindreårige ankommet Norge under betegnelsen kollektiv beskyttelse. Et annet relevant lovverk, som den norske stat har forpliktet seg til, er barnekonvensjonen (1989). Denne konvensjonen beskriver de generelle menneskerettighetene, men spesifiserer lovverket overfor barn.

2.3.4 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen er en betydningsfull avtale mellom nesten alle land i verden, og spesifiserer menneskerettighetene i et barneperspektiv. Med andre ord handler det om hvordan barn skal ha det, og beskriver barns behov for spesielle vernetiltak og særskilt omsorg – samtidig som de er selvstendige rettighetshavere (Barnekonvensjonen, 1989). At det er en konvensjon innebærer at den er rettslig bindende for de statene som har ratifisert den.

Barnekonvensjonen kan derfor forstås som fundamentalt knyttet til enslige mindreåriges rettigheter, både nasjonalt og globalt. Fire artikler anses som generelle prinsipper for hele konvensjonen. Artikkel 3 om «barnets beste» er basert på tolkningsprinsippet av de konkrete omstendigheter og individuell vurdering av barnets situasjon, og skal være utgangspunkt for alle saker som angår barnet (Sandberg, 2020, s. 340). I tillegg er artikkel 2 om «ikke- diskriminering», artikkel 6 «barnets rett til liv og utvikling» og artikkel 12 om «barnets rett til å bli hørt», særs viktige (Smith, 2020, s. 20).

I saker om omfatter enslige mindreårige asylsøkere løfter forfatterne Aadnanes og Pastoor (2013, s. 45-46) artikkel 2 og 20 frem som særlig relevante. Artikkel 20 stadfester at barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, skal ha rett til særskilt beskyttelse og bistand fra staten. Sandberg (2020, s. 361) utdyper om artikkel 20 at den er svært viktig for enslige mindreårige asylsøkere; de er kommet til landet uten foreldrene og følgelig familiemiljø, og på hvilken måte denne situasjonen er oppstått er uten betydning for bruk av artikkelen. Barna har uansett krav på særlig beskyttelse og bistand. Artikkel 2 handler om at alle barn har rett til å få oppfylt konvensjonens rettigheter uten urimelig eller usaklig forskjellsbehandling. I tillegg er artikkel 22 om flyktningers krav på beskyttelse også særlig relevant. Dette gir enslige mindreårige rett til behørig beskyttelse og humanitær hjelp, om de kommer alene eller sammen med familien. I tillegg skal det bistås med oppsporing av familiemedlemmer. Dette betyr at statene må ha et velfungerende asylsystem med tilstrekkelig kapasitet (Sandberg (2020, s. 334, 356).

I en fremstilling av barnekonvensjonens betydning for asylsøkende barn i Norge er det to aktuelle hovedproblemstillinger, som rettslig sett er ganske ulike. Den ene er selve asylsaken og den andre gjelder omsorgs- og livssituasjonen for barna i Norge (Sandberg, 2020, s. 334). Enslige mindreårige flyktninger er spesielt sårbare, og kommer på mange områder dårlig ut i å få oppfylt sine rettigheter (Komiteen for barnets rettigheter, 2005). Enslige barn er spesielt utsatt for risiko for menneskehandel eller innblanding i organisert kriminalitet. Tidligere nevnte eksempel om de forsvunne asylbarna, og manglende etterforskning, gir et innblikk i rettighetsbildet til disse barna. Sandberg (2020, s. 362) skriver at dette fordrer at statene er særlig på vakt. Her er sosialarbeideres rolle viktig for å oppfylle nasjonale og internasjonale rettigheter, ikke minst for å beskytte barna.

2.4 Oppsummering

I dette kapitlet har den historiske konteksten til enslige mindreårige flyktninger som har kommet til Norge blitt utdypet. Det har kommet enslige mindreårige flyktninger til Norge i flere tiår før UDI startet å registrere dem i 1986. Videre har hvilke barn som kommer til landet i nyere perspektiv blitt belyst. Her viser statistikk og litteratur en overvekt av gutter som flykter alene, og at jentene som kommer til Norge er en liten gruppe. Likevel viser landbakgrunn at det flykter flere jenter alene fra Afrika, enn fra andre land og regioner. Avslutningsvis i kapitlet ble lovverk som kan gi grunnlag for beskyttelse presentert, med innvilgelse av asyl, opphold på humanitær grunnlag og kollektiv beskyttelse. Barnekonvensjonen er også essensiell overfor nasjonale og internasjonale forpliktelser i beskyttelsen av de enslige mindreårige. Det neste store spørsmålet blir *hvorfor* barn flykter alene. Internasjonal og nasjonal litteratur om årsaker til at enslige mindreårige flykter alene, vil gjennomgås i neste kapittel.

3 Hvorfor flykter barn alene? – En litteraturgjennomgang

Årsakene til at barn flykter alene er ofte flere og sammensatte. Barns beslutning om å flykte kan være tatt av foreldre, besteforeldre, eldre søsken eller annet utvidet familienettverk. Noen beslutninger har blitt tatt *for* barna, andre ganger har barn vært delaktige i beslutningen – og noen få har også tatt avgjørelsen selv. Barns evne til å handle på egne vegne og ta avgjørelser på egenhånd er ikke en enten-eller-situasjon. Det er forskjeller i dette avhengig av landbakgrunn, etnisitet og kjønn. Både foreldre, slektninger og mindreåriges egne valg påvirkes av maktrelasjoner i og utenfor familien, samt av ytre omstendigheter (Øien, 2010, s. 38).

Ofte kan årsaker til flukt knyttes til kjønn, men det er også vanlig at flere faktorer kombinert er utløsende. Litteraturen som finnes påpeker at mange av årsakene, slik som krig og konflikt, påvirker begge kjønn. Likevel vil hvem som migrerer ofte avhenge av hva som regnes som akseptabelt, i forhold til kjønn og alder i den sosiokulturelle sammenhengen ungdommen kommer fra (Asztalos og Darvishpour, 2018; Øien, 2010, s. 37). Dette betyr at jenters kjønnsmessige sårbarheter kan forklare den lave andelen jenter som flykter (Asztalos og Darvishpour, 2018).

I dette kapittelet vil litteratur om barn og flukt gjennomgås. Det er få studier som omhandler spesifikt enslige mindreårige jenter, og enda færre om årsaker til at jenter flykter. Enslige mindreårige asylsøkende jenter er med andre ord et underforsket tema (Asztalos & Darvishpour, 2018; Tørrisplass, 2020). Likevel finnes det undersøkelser som beskriver årsaker til flukt som omhandler begge kjønn, og der noen faktorer fremheves for jenter. Kjønnbasert vold er den faktoren som utpeker seg gjennomgående, og derfor vil dette belyses først. Videre vil vold, adskillelse fra omsorgspersoner og utrygghet beskrives, før sosiale vansker og migrasjon som aktiv investering i fremtiden gjennomgås til slutt.

3.1 Kjønnbasert vold og paternalisme

Å unnslippe kjønnbasert vold er en klar påvirkningsfaktor i migrasjonen til mange kvinner og jenter (Birchall, 2016, s. 19). I 1993 definerte FN vold mot kvinner som «enhver handling av kjønnbasert vold som resulterer i, eller er sannsynlig til å resultere i fysisk, seksuell eller psykologisk skade eller lidelse mot kvinner». Dette gjelder inkludert trusler om slike handlinger, tvang eller vilkårlig frihetsberøvelse, enten det skjer i offentlig eller privatliv (United Nations General Assembly, 1993).

Det finnes solid trans- europeisk forskning som indikerer at kvinner og jenter opplever spesifikke former for sårbarheter (Gerard, 2014, sitert i Asztalos & Darvishpour, 2018). Også skandinavisk forskning fremhever kjønnsspesifikke sårbarheter for enslige mindreårige jenter, som motiverende til flukt (Stretmo & Melander, 2013). Årsaker slik som vold i hjemmet, seksuell vold og trakassering, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold oppgis som grunner (Asztalos & Darvishpour, 2018; Birchall, 2016, s. 19; Stretmo & Melander, 2013, s. 54-55). I en svensk studie forlot jenter Somalia på grunn av stor risiko for seksuell vold og voldtekt under krigen (Bjerneld et al., 2018, s. 307). Æresrelaterte grunner og seksuell vold forekommer blant begge kjønn som årsaker til flukt, men tvangsekteskap blir utelukkende beskrevet av jenter (Stretmo & Melander, 2013, s. 54-55).

Seksuell vold fremheves i litteraturen som en viktig årsak til at jenter flykter. I en britisk studie kartla forfatterne Thomas et al., (2004, s. 118) enslige mindreåriges erfaringer fra hjemlandet. Av 100 barn inneholdt det en kvinnelig andel på 41%. Det ble gjort omfattende innhenting av saksdokumenter om barna. 32 personer oppga at de hadde blitt utsatt for seksuell vold og/eller voldtekt. Seks var gutter, noe som bekrefter at de fleste av dem som rapporterte om seksuell vold var jenter. Flere jenter beskrev også gjentatte voldtekter. Fire jenter opplyste at de ble gravide som følge av voldtekten, derav tre gjennomførte abort. Det mest bekymringsfulle funnet omhandlet at en tredjedel (32%) rapporterte om voldtekt før de forlot opprinnelseslandet, og at halvparten av jentene hadde blitt utsatt for flere overgrep. Dette samsvarer med funn fra jenter som flyktet fra Somalia til Sverige, der de dro fra hjemlandet sitt da fedrene deres ble drept av militsen – som resulterte i økt risiko for

kjønnsbasert vold og utfordringer med beskyttelse. Risiko for blant annet voldtekt og tvangsekteskap med menn av militsen ble nevnt som grunner (Bjernelid et al., 2018, s. 309),

Det fremkommer statistisk signifikante kjønnsforskjeller i rapporterte asylgrunner i den kvantitative studien til Hedlund (2020, s. s. 3871-3880). Selv om prosentandelen av jenter i deres utvalg var lav og på henholdsvis 14,1%, ble paternalistisk og seksuell vold utpekt som tydelige grunner til at jenter flyktet. Begrepet paternalistisk ble benyttet ettersom det ofte ble oppgitt at tvangsekteskap ble foreslått av foreldre, andre slektninger eller paramilitære grupper. Paternalisme kan også sees hos enslige mindreårige jenter som flyktet alene fra Afghanistan til Sverige. Her reflekterte jentene over oppveksten sin og fortalte om hvordan frykt og lydighet alltid var til stede (Hosseini & Punzi, 2022, s. 270).

Til sist oppgis menneskehandel som en vesentlig faktor innenfor kjønnsbasert vold. Det er funn som tyder på at jenter og kvinner i større grad utsettes for menneskehandel, og i Thomas et al. (2004, s. 117, 118) sin studie ble det kartlagt en prosentandel på 10%. Ni av ti var jenter av afrikansk opprinnelse, og inkluderte slaveri og prostitusjon i et hjem. Totalt sett fremhever litteraturen kjønns- og voldspesifikke årsaker til flukt, for enslige mindreårige jenter. Likevel eksisterer det andre årsaker, der vold, adskillelse og utrygghet også er gjentakende tema.

3.2 Vold, adskillelse og utrygghet

Vold, adskillelse og utrygghet beskrives som overordnede årsaker til flukt for enslige mindreårige. I den omfattende undersøkelsen til Thomas et al (2004) om hvorfor barn flyktet, var det mest fremtredende funnet at en eller annen form for vold var hovedårsaken til flukt i nesten alle tilfeller. 86 av de enslige mindreårige i studien rapporterte at de enten selv hadde opplevd eller vært vitne til vold, og gjennomsnittlig ble det opplyst om 4,8 erfarte voldelige tilfeller per barn (Thomas et al., 2004, s. 118, 119).

Krig og konflikt ble oppgitt som hovedårsaker til flukt. At familiemedlemmer døde eller ble forfulgt var den vanligste rapporterte årsaken. Dette inkluderte foreldre, søsken eller utvidede familiemedlemmer som ble drept, forsvunnet, fengslet, arrestert, forfulgt, eller deportert mellom Etiopia og Eritrea (Thomas et al., 2004, s. 116). Flere ungdommer hadde

selv blitt utsatt for eller fryktet forfølgelse, og dette innebar fengsling, arrestasjon, trussel om kjønnslemlestelse, eller forfølgelse som følge av etnisitet, religion eller seksualitet. Tvangsrekruttering eller risiko for rekruttering ble oppgitt som den tredje primære årsaken, både fra væpna grupper eller det statlige militæret. Dette kunne handle om forskjellige roller, både som barnesoldater eller hus- og sexslaver. Av 15 ungdommer som hadde opplyst dette som årsak, var ni jenter (Thomas et al., 2004, s. 116).

I en svensk studie om oppvekstforholdene og erfaringene til enslige mindreårige flyktninger, besto utvalget til Stretmo og Melander (2013) av 154 barn med en andel på 36% jenter. Deres funnene om at barn flyktet besto av adskillelse fra familie, vold, eller frykt for vold – og beskrives som viktige årsaker til at barn flykter (Stretmo & Melander, 2013, s. 53). 105 av 154 barn hadde opplevd å bli adskilt fra en eller begge foreldrene eller fra nære slektninger, og handlet ofte om at far er død, kidnappet eller sporløst forsvunnet. Her fant forfatterne derimot ingen forskjeller av betydning mellom jenter og gutter (Stretmo & Melander, 2013, s. 48-49). Videre beskrev 68% at politisk uro var årsak til flukt, mens 36% oppga en akutt væpnet konflikt som bakenforliggende årsak. 45% oppgav at de ble regelmessig trakassert eller forfulgt, der trusler om kidnapping ble oppgitt av nesten 32% (Stretmo & Melander, 2013, s. 48-49). Mange av barna hadde selv vært utsatt for eller vitne til alvorlig vold, levd under langvarig stress eller forfølgelse, eller opplevd alvorlige tap. I disse dataene viste gjennomsnittet 3,4 vanskelige erfaringer per barn (Stretmo & Melander, 2013, s. 50). Videre viser funnene at litt over seks av ti barn selv har vært utsatt for vold, en tredjedel hadde vært vitne til vold mot en annen person, og en femtedel hadde sett vold så alvorlig at noen ble drept. Samlet tegner disse dataene om vold et bilde av en gruppe barn og unge som har lang erfaring med ulike grove voldshandlinger (Stretmo & Melander, 2013, s. 51-52).

Dette samsvarer med Hopkins og Hills (2008) sin studie om førflukts- erfaringer og migrasjonshistorier, om enslige mindreårige til Skottland. Barnas årsaker til flukt handler om vold, konflikt og ødeleggelser av landsbyer og lokalsamfunn. Foreldre eller andre familiemedlemmer som forsvant førte til at barna sine egne liv ble truet, samt ingen passet på dem. Dette resulterte i tap, traumer, krenkelser og utnyttelser. Slike hendelser kunne bety at barn ble tvunget til å forlate sine hjemland. Som oftest inkluderte de nevnte

omstendigheter væpnet konflikt og generelt anspenne politiske omstendigheter (Hopkins & Hill, 2008, s. 261). Deres funn indikerte at alle barna søkte asyl «fordi de føler det er utrygt å bo i sitt eget land» (Hopkins & Hill 2008, s. 266).

Utrygghet understøttes i en Nederlandsk studie (Kulu-Glasgow et al., 2018) som benyttet seg av både kvalitative informasjonskilder, men også statistiske data fra Eurostat. Her oppga alle respondentene fra enslige mindreårige i en 2015- kohort, med en andel på 17% jenter, at utrygghet var en hovedårsak til flukt. Dette inkluderte makrofaktorer som krig, obligatorisk og muligens ubestemt militærtjeneste, risiko for å bli rekruttert av væpnede grupper og eksempler på at andre har forlatt landet. Andre ganger ble forhold på mikronivå rapportert som grunn til å forlate hjemlandet sitt. Dette kunne innebære forhold ved familiesfæren, personlige problemer, etnisk vold, konflikt med foreldre eller andre i samfunnet, seksuell eller religiøs legning, eller partnervalg som inkluderer muligheten for tvangsekteskap. I tillegg nevnes æresrelatert vold med opplevd eller faktisk trussel mot barnets liv. Andre grunner som benevnes var rivalisering mellom familiemedlemmer, tvangsrekruttering, drap av familiemedlemmer og framtidsutsikter (Kulu-Glasgow et al., 2018, s. 9, 39). Ulike former for vold, adskillelse fra foreldre eller andre familiemedlemmer, samt ofte ulike former for utrygghet – på både makro- og mikronivå var årsaker til flukt for flere av disse barna (Schippers, 2021). Utrygghet kan i tillegg tolkes i et sosialt perspektiv, der sosiale vansker også kan forstås som migrasjonsårsak.

3.3 Sosiale vansker og aktiv investering i fremtiden

At far er død eller forsvinner sporløst, er en opplevelse mange av barna i de ulike studiene har erfart. Å vokse opp med slektninger, en enslig forsøker, eller på barnehjem i flere tilfeller, betyr ikke i seg selv store vanskeligheter. Likevel viser annen informasjon fra dataene at å være aleneforsørger, som i de fleste tilfeller betyr alenemor, innebærer stor økonomisk og sosial sårbarhet. Dette kan føre til mangel på beskyttelse og nettverk. I slike tilfeller måtte mange barn jobbe i stedet for å gå på skole, de kan ha opplevd sultperioder, og mange barn hadde i praksis bodd på gaten. Dette ble beskrevet som ekstrem fattigdom, og så høyt som 27% av en studie fant at enslige mindreårige hadde levd under slike forhold (Stretmo & Melander, 2013, s. 51-52).

Barn rapporterte om «omfattende sosiale vanskeligheter» som hovedårsaker til flukt (Hedlund et al., 2020, s. 3872). Barna oppga faktorer som fattigdom, overgrep, forsømmelse eller manglende juridisk status – for eksempel ved udokumentert opphold i et naboland. Dette innebar en bred kategori som samlet beskrev mangel på sosiale nettverk, som tap av foreldre eller andre omsorgspersoner på grunn av at de ble forlatt, eller død av naturlige årsaker. I tillegg gjaldt det arbeidsulykker eller arvekonflikter knyttet til landtvister. I kategorien omfattende sosiale vansker ble også regelmessig fysisk og psykisk mishandling av et familiemedlem, eller en annen omsorgsperson, omsorgssvikt og foreldres rusmisbruk inkludert. Videre ble foreldrenes, eller omsorgspersonenes, arbeidsledighet eller manglende evne til å finne fast arbeid, samt beskrivelser av slavelignende arbeidsforhold, nevnt som årsaker (Hedlund et al., 2020, s. 3876).

Videre ble det rapportert om enslige mindreårige som flykter på grunn av nødvendighet og fattigdom. Ungdommene manglet ressurser i hjemlandet, de opplevde vold, og de flyktet for å unnsnippe sosiopolitiske stressfaktorer (Garcia & Birman, 2022, s. 79). Kulu-Glasgow et al. (2018) understøtter dette og sier at makrofaktorer som mangel på muligheter for utdanning, dårlig kvalitet på utdanningen, mangel på fysisk og intellektuell frihet, også kan være årsaker til flukt. Ifølge Schippers (2021) sin guide om arbeid med enslige mindreårige i Europa, beskrives også at barn flykter fra fattigdom og håpløshet.

Likevel handler ikke flukt og migrasjonsprosessen bare om konkrete handlinger, men kan også involvere eksistensielle spørsmål (Øien, 2010, s. 37). Det kan innebære et fremtidsrettet perspektiv, hvor vekt på fremtid, drømmer, utdanning og arbeid ofte nevnes som viktig for personlig vekst og integrering – og som en måte å unngå sårbarhet og undertrykkelse. Nyere studier fremhever også barns handlefrihet, og har antydnet at barn kan ha sin egen personlige migrasjonsagenda, inkludert ambisjoner om å forbedre deres levekår og fremtid. Dette betyr at barns grunner til å forlate sine hjemland kan omfatte både frivillige og ufrivillige komponenter (Bhabha, 2014; Nardone & Correa-Velez, 2016, sitert i Hedlund, 2020, s. 3872).

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har litteratur om barn og flukt blitt gjennomgått. Litteraturgjennomgangen viser at det finnes få studier som belyser spesifikt enslige mindreårige jenter – og enda færre om årsaker til at jenter flykter. Studier viser at spesielt kjønnsbasert vold utpekes som en årsak blant jenter, men også krig og konflikt, vold, adskillelse fra omsorgspersoner, og utrygghet er høyfrekvente faktorer. En stor andel barn bærer med seg mange og alvorlige erfaringer, som er alarmerende og potensielt svært traumatiserende for dem. Sosiale vansker er også typiske tendenser, og migrasjon belyses også som en aktiv investering i fremtiden. Videre i masteroppgaven vil de teoretiske perspektivene presenteres, som har blitt vurdert som vesentlige til å belyse migrasjon og kontekst.

4 Teoretiske perspektiver

Det teoretiske utgangspunktet i oppgaven er 'push-pull' - modellen om migrasjon, og den utviklingsøkologiske modellen. De teoretiske perspektivene vil brukes for å belyse oppgavens problemstilling, og for å gi et kontekstuellt perspektiv på årsakssammenhenger ved flukt. Teoriene kan gi en forståelsesramme om at barn befinner seg innenfor flere sosiale systemer, som kan påvirke jenter og deres grunner til å flykte. Perspektivene er valgt ut på grunn av deres overordnede forståelse om migrasjon og kontekst, og kan gi forståelse for kompleksiteten i flyktningers liv og beslutninger.

3.1 Push- pull modellen

Et særlig populært analytisk rammeverk blir ofte referert som 'push-pull'-modellen (Passaris, 1989, sitert i de Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45). Sosiologen Everett S. Lee skrev i 1966 «A Theory of Migration» som resulterte i den anerkjente modellen. I denne modellen ble migrasjon forstått som et permanent eller semi-permanent bostedsbytte. Årsakene til migrasjon ble beskrevet som et «push-pull»-rammeverk, som ble forstått som krefter som får mennesker til å flytte til nye steder, eller forlate opprinnelsessteder. Disse faktorene kan være økonomiske, politiske, kulturelle og miljømessige (Lee, 1966).

Push- faktorer er forhold som kan tvinge eller «skyve» mennesker til å forlate hjemmene sine, og beskriver landet en person migrerer *fra*. Slike faktorer inkluderer mangel på økonomiske muligheter, fattigdom, og rask befolkningsvekst som overgår tilgjengelige ressurser. «Primitive» eller dårlige levekår som hungersnød, tørke, ørkenspredning, eller politisk undertrykkelse, dårlige helsetjenester, tap av rikdom og naturlige katastrofer er alle eksempler på push-faktorer (De Haas, Castles & Miller, s. 45; Lee, 1966; Parkins, 2011).

Pull- faktorer handler om det motsatte: faktorer som «tiltrekker» mennesker til et bestemt sted. Typiske eksempler er økonomiske muligheter for arbeid, bedre levekår, og tilgjengelige landområder for bosetting og jordbruk. I tillegg politisk og/eller religiøs frihet, overordnede utdanning- og velferdssystemer, og bedre transport og kommunikasjonsfasiliteter, faller under denne kategorien. Videre er momenter som bedre helsevesen, stressfrie miljø og

trygghet, faktorer som appellerer i henhold til pull- begrepet (De Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45; Lee, 1966; Parkins, 2011).

Begge faktorene blir ofte sammenflettet, som betyr at migrasjon ofte forekommer der årsaken til push- faktorene kan finne løsninger i en pull- destinasjon. Likevel skriver forfatterne Bauer og Zimmermann (1998, s. 103, sitert i de Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45) at dette rammeverket ved første øyekast kan fremstå attraktivt, på grunn av dets evne til å inkorporere alle de viktige faktorene som påvirker migrasjonsbeslutninger. På den andre siden kan modellen beskrives som en utilstrekkelig forklaringsmodell, siden de er rent beskrivende og viser til antall faktorer som influerende i migrasjon på en relativt vilkårlig måte. Dette forekommer uten å spesifisere deres rolle og interaksjoner. De samme forholdene som gjør at noen drar, får andre til å bli eller tiltrekker seg folk fra andre steder. Push-pull- faktormodeller har derfor vanskeligheter med å forklare hvorfor mange land og regioner samtidig opplever immigrasjon og emigrasjon, hvorfor migranter vil returnere, eller hvorfor folk flest ikke migrerer i det hele tatt. Mennesker har ulike oppfatninger, preferanser og ambisjoner, og reagerer derfor på ulike måter på de samme omstendighetene.

Som Lee (1966) hevdet er det mange faktorer som holder folk i opprinnelsesområdene sine. Push- pull modeller har også en tendens til dikotome og stereotypiske verdensbilder, der land i det «globale sør» ensidig blir fremstilt fattige, voldelige og elendige. Som gjør at det hevdes at alle ønsker å forlate hjemmene og landene sine, til fordel for velstand og fremgang i det «globale nord» (De Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45). En annen forfatter, Skeldon (1990, s. 125-126), skriver at ulempen med push-pull modellen er at det aldri er helt tydelig hvordan de ulike faktorene kombinerer for å forårsake befolkningsbevegelse. Vi sitter igjen med en liste over faktorer, som alle klart kan bidra til migrasjon, men som mangler et rammeverk for å bringe dem sammen i et forklaringsystem (Skeldon, 1990, sitert i De Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45). Et annet rammeverk som kan forklare kontekstuelle årsaker på ulike nivå, finner vi i den økologiske utviklingsmodellen.

3.2 Den utviklingsøkologiske modellen

Mange forhold har betydning for årsaker til flukt for jenter. Et teoretisk perspektiv som kan belyse en slik bakgrunn er den utviklingsøkologiske modellen til Bronfenbrenner (1979). Modellen ser på hvordan gjensidigheten i forholdet mellom barn, hjemmet, skole, lokalsamfunn, stat og historiske epoker, henger sammen og påvirker hverandre. Systemene har betydning for hvordan mennesker utvikler seg, samtidig som de selv påvirker systemene de er del av (Fyrand, 2016). Denne modellen kan beskrive kontekstuelle sammenhenger overfor fluktårsaker til enslige mindreårige, på tvers av flere nivå av analyse.

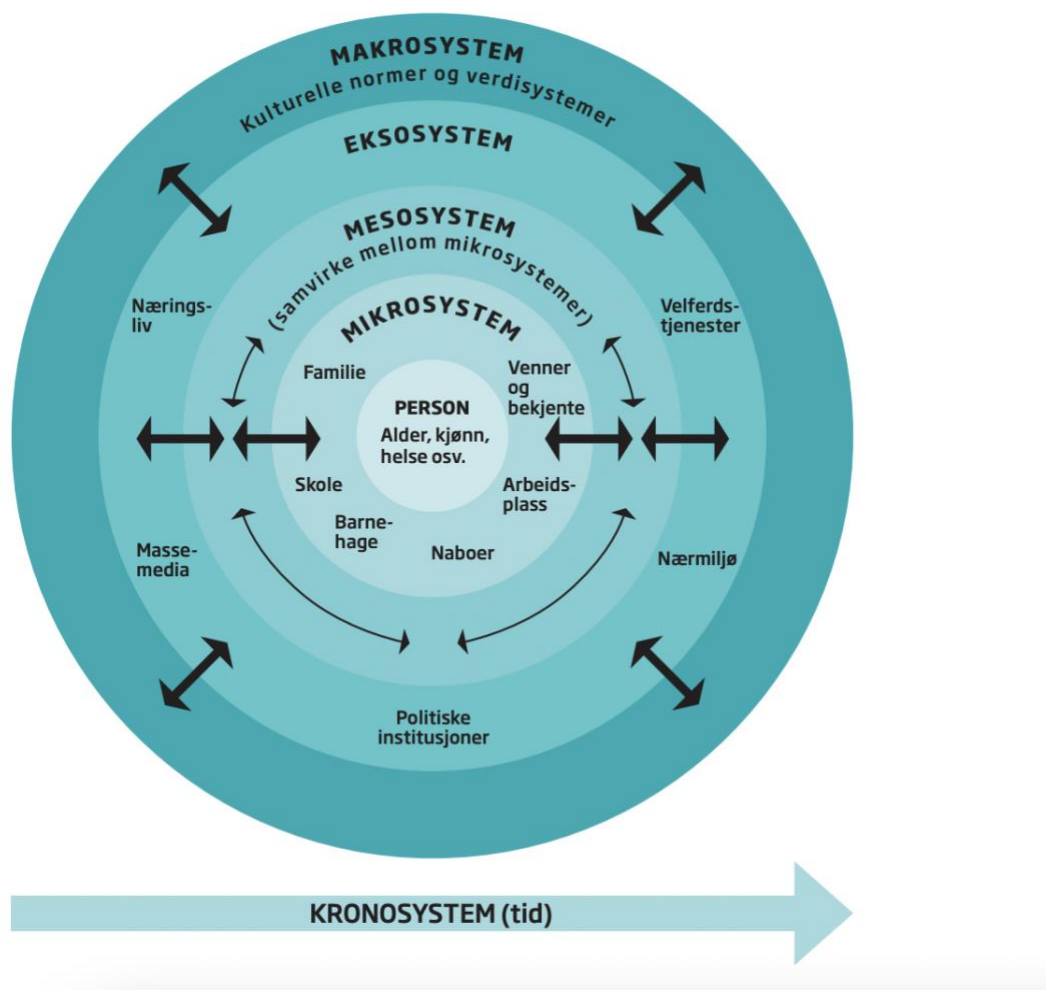
Modellen gir en forståelsesramme om at alle barn befinner seg innenfor flere sosiale systemer, som alle påvirker hverandre gjensidig. Gjensidighet forekommer i spennet mellom personlige egenskaper ved barnet selv, kombinert med systemer som inkluderer kulturelle, institusjonelle og relasjonelle faktorer. Modellen understreker påvirkningen av ulike lag av kontekst og sosiokulturelle føringer, og betydningen på individuell atferd (Bronfenbrenner, 1979; Trickett et al., 1972; Trickett, 1984, sitert i Garcia & Birmann, 2022, s. 80). Dermed kan variabler som eksempelvis kjønn, alder og etnisitet ved individet, samhandle med samfunnsmessige forhold som politikk, økonomi, verdier og holdninger (Bronfenbrenner, 1979, sitert i Salole, 2018, s. 155). På grunn av gjensidighet kan den økologiske utviklingsmodellen beskrives som systemisk.

Grunnstrukturene i den systemiske modellen formuleres som mikro-, meso-, ekso- og makrosystemene. I tillegg fremkommer et moment til, i senere reviderte utgaver av modellen, som beskriver et tidssystem (Gulbrandsen, 2017, s. 54). Mikrosystemet består av individet selv, og de arenaer og sosiale settinger hvor individer kan ha direkte eller nær kontakt med hverandre. Dette systemet kan inneholde et mønster av aktiviteter, sosiale roller og menneskelige relasjoner med eksempelvis familie, skole, naboer, venner og skole (Gulbrandsen, 2017, s. 54). Forbindelser mellom to eller flere miljøer som den utviklende personen deltar i, omfattes av mesonivået (Bronfenbrenner, 1979, s. 25). Dette kan bety samarbeid mellom hjem og skole. Videre i grunnstrukturene finner vi eksosystemet. Dette utgjøres av prosesser og forbindelser mellom to eller flere miljøer, som indirekte og direkte

kan påvirke det utviklende barnet. Dette kan for eksempel bestå av politiske institusjoner, velferdstjenester, næringsliv og nærmiljø.

Den fjerde strukturen navngis som makrosystemet. Dette systemet innebærer de overordnede kulturelle aspektene og samfunnets rammebetingelser. Økonomiske forhold, klassestrukturer, ritualer, tradisjoner, verdier, livssyn og ideologier eksisterer i samfunnet. Både i et majoritetsperspektiv, men også i subkulturer som defineres som avgrensede samfunn eller sosiale grupperinger. Bestanddeler fra makrosystemet går inn i de 'lavere' systemene, som mikro-, meso-, og eksosystemet, og forbinder det sammen og setter preg på all vår samhandling og våre omgivelser (Bø, 1989, sitert i Fyrand, 2016). Til sist fremkommer tidssystemet, eller kronosystemet som det også kan kalles. Denne strukturen synliggjør tidsdimensjonen i individets utvikling, og viser til at utvikling må sees på som en dynamisk og livslang prosess. Dette kan forstås som både et personlig livsløp, men også en historisk tidslinje som plasserer det personlige livsløpet inn i en historisk epoke eller kontekst. Dette kan bety særskilte samfunnsmessige forhold, som kan skape bestemte betingelser for oppvekst og utvikling. Et mulig eksempel på dette kan være tidligere kriger og konflikter i et land (Gulbrandsen, 2017, s. 62- 65).

Bronfenbrenners teori og perspektiv er gode for å utvikle forståelse av enslige mindreårige flyktningsjenters livssituasjon. I mikrosystemet kan vi finne årsaker koblet til individet, som kjønn, etnisitet og helse som faktorer. Dette systemet omfattes også av de næreste miljøbetingelsene, som forhold i hjemmet, skolen eller lokalsamfunnet. I mesosystemet kan vi forstå samhandlingen mellom for eksempel lokalsamfunnet og skole, og dets samhandling på arenaer jentene ferdes i. Eksosystemet vil på sin side være nyttig i forståelsen av hvordan de politiske forholdene og velferdssystemene påvirker jentene, mens makrosystemet kan si noe om kulturelle forhold og holdninger i samfunnet knyttet til kjønn. Tidslinjen kan tenkes å være essensiell i jentenes personlige historie, som i tillegg kan knytte individuelle forhold til tidligere kriger, kolonisering av opprinnelseslandet eller foreldres krigseksposering. Alt dette kan ha betydning for nåværende forhold, og påvirke jentene som individ. Avslutningsvis beskriver den økologiske utviklingsmodellen kompleksiteter og kontekst, og utviser potensiale for forståelse rundt årsaker til flukt for enslige mindreårige jenter.

Figur 1: Bronfenbrenner, 2005, sitert i Helsedirektoratet, 2015, s. 14).

4.1 Oppsummering

I dette kapittelet har de teoretiske perspektivene blitt beskrevet. Her ble 'push-pull' - modellen om migrasjon, og den utviklingsøkologiske modellen redegjort for. Dette handler om ulike faktorer som kan skyve og tiltrekke mennesker til forflytning. I det videre vil «push» og «pull» benyttes som begreper. Den utviklingsøkologiske modellen kan forklare hvordan slike push- og pull- faktorer kan forekomme på ulike nivå, som årsaker til flukt. For eksempel ved hjemmeforholdene til jentene eller på grunn av samfunnsmessige faktorer. Teoriene ble valgt på grunn av deres overordnede forståelse om migrasjon og kontekst, og vil benyttes i analysen og drøfting av funn. Temaet for neste kapittel handler om forskningsprosessen, og vil vise til metodiske valg og refleksjoner som har blitt gjort.

5 Metode

For å undersøke problemstillingen har jeg valgt en kvalitativ tilnærming. Jeg har gjort delvis strukturerte intervjuer av seks informanter. I dette kapitlet vil jeg først redegjøre for den metodiske fremgangsmåten og det vitenskapsteoretiske utgangspunkt. Videre vil jeg forklare hvordan datainnsamlingen har foregått, og vise til tematisk analyse som prosess og metode i analysearbeidet. Å forske på årsaker til flukt for enslige mindreårige flyktningjenter inneholder mange etiske refleksjoner. Dette kapitlet vil også belyse de mangfoldige etiske avveininger dette temaet inneholder. Avslutningsvis vil forskningskvaliteten for min undersøkelse drøftes.

5.1 Metodevalg

Utgangspunktet for studien var min personlige nysgjerrighet om fluktårsaker til jenter som flykter alene. For å muliggjøre innhenting av detaljrike og nyanserte beskrivelser, i det som er personlige og sensitive tema, valgte jeg derfor kvalitativ metode og semistrukurerte intervju. Intervjusamtaler ga meg muligheten til å utvikle data, om hvordan informantene selv opplevde og reflekterte rundt sin situasjon. Det tillot meg også grader av fleksibilitet og hensyn, samtidig som det var mulig å bevare en viss struktur med forhåndsbestemte spørsmål. Videre var det mulig for oppfølgingsspørsmål for mer utfyllende beskrivelser (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvalitativ metode tillater også en betydelig følsomhet overfor informantene og konteksten den gjennomføres i (Tjora, 2021)

Jeg ønsket å få frem de personlige historiene, fra informantene selv, for å få innsikt i deres erfaringer og opplevelser om deres livssituasjon og forståelse rundt flukt. Kvalitative studier egner seg godt til dette (Thagaard, 2018, s. 89). En viktig målsetting med kvalitative tilnærminger er at vi oppnår en forståelse av sosiale fenomener, og at intervju som metode er godt egnet til å frembringe andre menneskers synspunkter om personlige og sensitive temaer (Thagaard, 2018, s. 11-12). På denne måten hadde jeg som forsker muligheten til å tilpasse mine spørsmål til den enkelte intervjuperson og situasjon.

5.2 Vitenskapsteoretisk ståsted

Jeg ønsket å oppnå en dypere forståelse om enslige mindreårige flyktingjenter, og årsakene til at de flyktet. På denne måten ble en fenomenologisk tilnærming aktuell, da dette vitenskapsteoretiske ståstedet har som mål å nå inn til informantenes subjektive virkelighetsoppfatning. Hvordan disse kvinnene har opplevd og erfart årsaker til flukt er hovedfokuset for oppgaven. Fenomenologien er i hovedsak *beskrivende*, og gir muligheten til tykkere og dypere beskrivelser fra et førstepersonsperspektiv. Det er disse opplysningene jeg ønsket for studien (Thagaard, 2018, s. 36; Thomassen, 2006, s. 83, 173). Som jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet består datainnsamlingen av to utvalg. Det første var kvinner som selv hadde ankommet Norge som enslige mindreårige asylsøkere. Det andre utvalget besto av sosialarbeidere. Dette kan sies å inneholde et hermeneutisk utgangspunkt, da jeg var interessert i sosialarbeidernes fortolkninger om fluktårsakene til de enslige mindreårige jentene de hadde jobbet med.

Jeg ønsket å få sosialarbeidernes fortellinger og fortolkninger av jentenes årsaker til flukt. Sosialarbeiderne hadde lang arbeidserfaring med flere enslige mindreårige flyktingjenter, som kom fra ulike land og verdensdeler. Jeg tydeliggjorde i forkant av intervjuene at jeg ønsket sosialarbeidernes fortolkninger om generelle tendenser om fluktbakgrunn til jentene, og ba dem om å overholde taushetsplikten. Jeg hadde en oppfatning om at sosialarbeiderne ville ha rik tilgang på informasjon og fortolkninger på grunn av deres arbeidserfaring. Dette kunne være gjennom samtaler med barna, observasjoner av atferd og potensielle traumesymptomer, samt dokumenter som følger barna ved plassering på institusjon. På denne måten kunne dette gi sosialarbeiderne flere kilder og nivå til forståelse.

Et sentralt utgangspunkt for hermeneutisk tilnærming er at fenomener kan tolkes på ulike nivåer, og det er fortolkning og forforståelse som er vesentlig (Krogh, 2014, s. 47-53; Thagaard, 2018, s. 37.39). Sosialarbeidernes direkte arbeid med jentene kan også forstås dynamisk, og som kan gjenspeile seg i den hermeneutiske sirkelen. Den fremhever at forståelse har ingen ende, og påpeker at fenomener inneholder prosesser med spørsmål, svar og fortolkninger, og så nye svar og nye fortolkninger (Thomassen, 2006, s. 171). Slik kan det også ha vært for sosialarbeiderne, som har lang fartstid innenfor feltet, og med flere

jenter. Deres forståelse og fortolkningen kan etter noe tid, etter for eksempel en samtale med et barn, gi sosialarbeiderne ny kunnskap og forståelse om hvorfor jentene flyktet.

I tillegg har jeg som forsker et hermeneutisk utgangspunkt. Den hermeneutiske sirkelen kan også forklares som et verktøy som har økt forståelsen min, gjennom de ulike fasene i masterprosjektet. Gjennomgang av tidligere litteratur har vært betydningsfullt for å øke min forforståelse, og har konkret tilført meg ny forståelse. I tillegg har jeg selv fortolket informantenes uttalelser, både i intervjusammenheng og under analysedelen. Blant annet ved å stille oppfølgingsspørsmål under intervjuene, oppsummert informantenes årsaker og forklaringer, og har på den måten lagt tilrette for en hermeneutisk sirkel i prosjektet. Ved å kortfatte min fortolkning av grunnene til flukt ved slutten av intervjuene, sjekket jeg ut med informantene om jeg hadde forstått riktig – og ønsket deres tilbakemeldinger ved mine fortolkninger. Dette gjorde også at jeg kunne gjøre forbedringer ved neste intervju. På denne måten inneholder studien både et fenomenologisk og hermeneutisk utgangspunkt. Videre vil jeg belyse utvalg og informanter i undersøkelsen.

5.3 UTVALG

I dette prosjektet består utvalget av to deler. Det første utvalget består av jenter som har ankommet Norge som enslige mindreårige flyktninger, og nå var mellom 18- 35 år. Jeg tok kontakt med private og offentlige instanser etter google- søk om tematikken. Blant annet kirkesamfunn, Barne- Ungdom og familieetaten, lokale barneverntjenester og lignende. Informantene i utvalg èn består av tre kvinner fra land i Midtøsten og Afrika, som alle var i 20- årene.

Det viste seg å være vanskelig å rekruttere informanter. Jeg valgte derfor å utvide undersøkelsen slik at jeg også intervjuet sosialarbeidere som arbeider, eller har arbeidet med enslige mindreårige flyktninger. Utvalg to består derfor av tre sosialarbeidere, som spesifikt har jobbet med flere enslige mindreårige jenter. Deres erfaring besto av institusjonsarbeid og ivaretagelse av daglig omsorg av barna. De hadde også arbeidet med flere jenter fra ulike land i verden, samt både jenter og gutter. To av informantene var menn,

èn var kvinne, og alle var i alderen 35-70 år. Felles for sosialarbeiderne innebar flere års erfaring med tematikken, i tillegg at de hadde arbeidet med flere jenter.

Tabell 1:

Oversikt over informantene:

Navn	Utvalg
«Abeba»	Tidligere enslig mindreårig flyktning (EMA)
«Berhane»	Tidligere EMA
«Fatima»	Tidligere EMA
«Samuel»	Mannlig sosialarbeider
«Ibrahim»	Mannlig sosialarbeider
«Karoline»	Kvinnelig sosialarbeider

5.4 REKRUTTERING

Primært ønsket jeg intervju av voksne kvinner som har kommet til Norge som enslige mindreårige asylsøkere, og hadde et ønske mellom fem og ti personer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148). Allerede i august 2022 startet jeg rekrutteringsprosessen. Jeg utarbeidet et informasjonsskriv i samarbeid med veileder, noe som ble vedlagt henvendelser per epost. I tillegg forsøkte jeg kontakt per telefon. Jeg ringte aktuelle kandidater og forklarte formålet med studien muntlig, og så oversendte jeg informasjonsskrivet. Ved interesse og samtykke avtalte vi tidspunkt for intervju.

Jeg gjennomførte mitt første intervju i starten av november 2022, samtidig som jeg fortsatt jobbet med å rekruttere informanter. Etter å ha intervjuet den første kvinnen som kom som enslig mindreårig asylsøker, forsøkte jeg å rekruttere videre gjennom snøballmetoden.

Snøballmetoden skildrer et utvalg som i startfasen er lite og som gradvis vokser, som en snøball som blir større etter hvert som den ruller. Utfordringer med denne metoden er at utvalget kunne bli en noe homogen gruppe, og for snevert sammensatt. Derfor startet jeg flere «snøballer» (Andrews & Vassenden, 2007, s. 152). Likevel viste rekrutteringen seg å bli utfordrende, og flere av dem jeg snakket med ønsket ikke å delta. Jeg vurderte at tre intervjuer av denne gruppen var få for å kunne gi et solid datagrunnlag om fluktårsaker; jeg hadde ikke nådd det Thagaard kaller et *Metningspunkt*, som beskriver et punkt der ytterligere intervjuer ikke bidrar til ny informasjon om fenomenet som studeres (Thagaard, 2018, s. 59).

Jeg valgte derfor en alternativ strategi for å gi tilstrekkelig datamateriale. Thagaard (2018, s. 59) mener at dersom det viser seg vanskelig å få adgang til de miljøene vi hadde planlagt i utgangspunktet, må forskeren være forberedt på å finne alternative strategier for prosjektet. Som et utvalg to inkluderte jeg derfor tre erfarne sosialarbeidere. Med bakgrunn i utfordrende rekruttering, i tillegg tidsaspektet og rammene for en masteroppgave, ble seks intervju vurdert som tilstrekkelig for å belyse problemstillingen. Frem til nå har metodiske perspektiv og utvalg blitt belyst, videre i kapittelet vil jeg presentere datainnsamlingen.

5.5 DATAINNSAMLING

5.5.1 Litteratursøk

Litteratursøk har vært en naturlig og nødvendig del i forkant og underveis i min studie. Jeg har benyttet databaser som ScienceDirect, JStor, Google Scholar og Oria for å finne relevant litteratur. Etter innledende undersøkelser av temaet enslige mindreårige flyktningjenter, dannet dette grunnlaget for nøkkelord: «enslige mindreårige flyktninger», «asylsøker», «jenter», «flukt», «årsaker». Nøkkelordene ble satt sammen i litteratursøkingen, og ordene kunne bli kombinert ulikt, for eksempel som: «enslige mindreårige jenter» og «enslige mindreårige asylsøker jenter». For å finne relevant litteratur søkte jeg også på flere språk, da barn som flykter alene er et globalt fenomen. Dermed ble nøkkelordene: «unaccompanied youth», «minor», «alien child», «girls», «females». I tillegg søkte jeg på svensk og dansk, og

inkluderte nøkkelord som: «ensamkommande flickor» og «uledsagade mindreårige flygtninge».

Totalt sett fant jeg litteratur og forskning som var relevant for studien, og som har belyst tematikken fra flere perspektiv. I litteraturgjennomgangen har jeg vektlagt litteratur og forfattere som gjennomgående utpekte seg hyppig på tvers av feltet, som for eksempel Thomas et al. (2004). Litteratur og forskning har vært nyttig som sammenligningsgrunnlag opp mot egne funn. Før jeg gikk i gang med innsamling av egne data utarbeidet jeg en intervjuguide.

5.5.2 Utarbeidelse av intervjuguide

Jeg utarbeidet en intervjuguide for å strukturere intervjuet, og for å sikre innsamling av data som best mulig kunne belyse problemstillingen. Dette gjorde jeg ved å formulere spørsmålene i forkant, og den semistrukturerte intervjuguiden består av tre hovedfaser. Fase én innebar rammesetting og introduksjon for å sikre at formalitetene var på plass. Deretter omhandlet fase to hoveddelen, hvor det innledningsvis ble stilt spørsmål omkring alder ved ankomst, alder nå og landbakgrunn. Deretter fortsatte fase to med åpne spørsmål om før- fluktserfaringer, eksempelvis hvordan tiden var før flukten. Dette ble gjort med formål om en hensynsfull start, samt tilrettelegge for åpne og frie fortellinger fra informanten - som skulle være førende for intervjuet. Den endelige intervjuguiden (vedlegg 3) består av i hovedsak fire overordnede temaer, med to til tre underspørsmål: tiden før flukten, årsaker til flukt, beslutninger omkring flukten og tanker om framtidig vertsland.

Den andre intervjuguiden (vedlegg 4) ble utarbeidet tilnærmet lik den første. Spørsmålene ble noe omformulert, slik at det gjaldt for sosialarbeiderne og deres fortolkninger knyttet til fluktårsaker for jenter. Det ble inkludert ett ekstra overordnet tema i hoveddelen, som omhandlet sosioøkonomisk status til barna. Dette ble gjort for å kartlegge bakgrunnen til jentene. Etter rekruttering og utarbeidelse av intervjuguidene, var det tid for gjennomføring av intervju.

5.5.3 Gjennomføring av intervjuene

Jeg gjennomførte datainnsamlingen mellom november 2022, og mai 2023. Tre intervjuer ble gjennomført ansikt-til- ansikt og tre over telefon. Ett av de fysiske intervjuene fant sted hjemme hos informanten, og de to andre på grupperom ved ulike høgskoler i Norge, etter ønske fra deltakerne. Jeg opplevde ingen markante forskjeller i varighet eller innhold på intervjuene, om det var fysisk eller over telefon.

Alle intervjuene ble gjennomført på norsk, og lengden på intervjuene var mellom 43 minutter til én time og 15 minutter. Hvert intervju ble innledet med kort informasjon om bakgrunnen og formålet ved studien, rammene for intervjuet, informert samtykke og taushetsplikten. I tillegg ble det presisert overfor utvalg én, at dersom det oppsto spørsmål eller tema som de ikke ønsket å svare på var det helt greit om de ikke svarte. Dette var grunnet etiske hensyn, som jeg vil komme nærmere inn på i avsnittet om etiske refleksjoner. Overfor utvalg to presiserte jeg ønske om generelle tendenser og fortolkninger angående fluktbakgrunner, og minnet sosialarbeiderne på taushetsplikten.

På grunn av sensitive opplysninger vektla NSD (herunder SIKT etter navnebytte) at det måtte foreligge «uttrykkelig samtykke». Grunnet personvern, sikkerhet og konfidensialitet, ble det i samråd med veileder besluttet at et muntlig samtykke på lydopptakeren var tilstrekkelig. Det ble derfor poengtert ønskelig at hver deltaker uttrykket dette verbalt innledningsvis, for å sikre eksplisitt samtykke og samtidig ivareta deltakernes sikkerhet og anonymitet. Under alle intervjuene ble det brukt lydopptaker, noe jeg opplyste om i forkant, både muntlig per telefon og skriftlig i informasjonsskrivet. Da intervjuene var ferdige overførte jeg lydopptakene til en kryptert minnepenn, som var låst i en boks ved VID Vitenskapelige Høgskole. Etter gjennomføringen av intervju var neste del av prosessen å transkribere.

5.5.4 Transkribering

I etterkant av hvert intervjuene var jeg opptatt av å transkribere så raskt som mulig. For å skrive ned refleksjoner og tolkninger, samt fundere over eventuelle korrigeringer jeg ønsket å gjøre ved neste intervju. Ifølge Johannessen et al. (2016, s. 29) betyr transkribering prosessen som gjøres når kvalitative data i form av tekst, bilder og/eller lyd skrives ut som

tekst. Dette er essensielt da data i form av tekst gir utgangspunkt for kvalitativ dataanalyse (Johannessen et al., 2016, s. 162).

I mitt transkriberte materiale tok jeg med tankepauser, lydord og skrev ordrett det informantene sa. Dette inkluderte også ulike språkfeil. Innimellom var det nødvendig å anonymisere ord og uttalelser deltakere kom med. Da fjernet jeg sensitiv data og skrev blant annet: «jeg kom først til *navn på by i Norge*», eller: «jeg er av *navn på etnisk gruppe* opprinnelse». I tillegg fjernet jeg dialekter for anonymiseringsgrunner, og valgte å transkribere i henhold til skriftmålet bokmål. Etter transkripsjon av alle seks intervju satt jeg igjen med 76 transkriberte sider med tekst. Dette materialet dannet grunnlaget for analysen, der jeg valgte tematisk analyse som metode.

5.6 Tematisk analyse

Da min studie ønsket å undersøke årsaker til flukt for enslige mindreårige jenter, falt valget naturlig på tematisk analyse. Muligheten til å fremlegge og oppsummere hovedtrekkene, samtidig kunne fange unike og opplevelsesnære beskriver, var hovedårsakene til beslutningen om analytisk metode. Hensikten med analyse er å avdekke mønstre, mening eller budskap i datamaterialet (Tjora, 2021). Tematisk analyse er en relevant metode for kvalitativ forskning, der man gjennom seks trinn avdekker, organiserer og gir innsikt i meningsfulle mønstre. Det er en fleksibel metode som tillater å lete etter temaer på tvers av datamaterialet. Metoden beskriver ikke hva man konkret bør se etter i datamaterialet, det blir opp til hver enkelt forsker å belyse relevante temaer i sitt materiale (Braun & Clarke, 2006; 2022).

Braun og Clarke (2006; 2002) deler prosessen i seks analytiske steg: (1) bli kjent med datamaterialet, (2) kodegenerering, (3) leting etter temaer, (4) evaluering av temaene, (5) definisjon og navngiving av temaene og (6) utforming av rapport. De ulike fasene vil utdypes nærmere under, og selv om dette gjøres kronologisk har denne prosessen vært dynamisk. På den måten har jeg arbeidet med flere steg parallelt, samt gått frem og tilbake i de ulike fasene (Braun & Clarke, 2006; 2022).

Fase 1: Bli kjent med datamaterialet. Da jeg selv gjennomførte alle intervju og transkripsjoner opplevde jeg god kjennskap til datamaterialet. Under transkriberingen fargekodet jeg mulige koder og fengslende sitat, i tillegg noterte jeg ned refleksjoner underveis og i etterkant. Analysens første fase innebærer nettopp å bli kjent med datamaterialet, og i en intervjuundersøkelse gjøres dette ved transkripsjon fra verbale data til skriftlige dokumenter. Dette anses som en nøkkelfase av dataanalysen (Bird, 2007, s. 227, sitert i Braun & Clarke, 2006, s. 87).

Fase 2: Kodegenerering. Etter transkribering og påstartet analysearbeid lastet jeg ned det digitale analyseprogrammet NVivo, for å begynne kodeprosessen på en mer systematisk måte. Koder identifiserer trekk ved dataene, som analytikeren finner interessante, og som kan vurderes på en meningsfull måte om fenomenet (Braun & Clarke, 2006; 2022). Gjennom NVivo kunne jeg derfor markere tekst og plassere det i koder, som jeg laget i forkant og underveis. De kodene jeg laget i forkant stammet fra min kjennskap til litteraturen, samt det som utpekte seg tidlig da jeg transkriberte. Blant annet koder slik som *alder*, *opprinnelsesland*, *vold*, *konflikt* og lignende. Underveis forsto jeg behovet for flere koder, blant annet *sykdom*, *fattigdom*, *ønske om selvstendighet*, og på denne måten er min analyse og kodegenerering basert både på teori samt koder som var utledet direkte fra informantenes fortellinger. På den måten inneholder min dataanalyse både deduktive og induktive komponenter (Braun & Clarke, 2006; 2022; Tjora, 2021). Siden det dukket opp temaer og koder som ble etablert underveis, ble det derfor nødvendig å gjennomgå alle transkripsjonene på nytt – for å analysere materialet flere ganger og ikke gå glipp av essensiell informasjon.

Fase 3: Søke etter temaer: Etter generering av koder hadde jeg til sammen 48 koder og 443 referanser tilknyttet kodene. Etter at jeg hadde laget koder for datamaterialet handler neste fase om å sortere og koble dem til potensielle temaer (Braun & Clarke, 2006, s. 19). Etter systematisk koding i NVivo ble det tydelig at noen koder var høy- og andre var lavfrekvente. Noen av kodene fanget store deler av materialet mens andre fremkom sjeldnere, men som jeg likevel vurderte til å være viktige.

Fase 4: Evaluering av temaer: Deretter begynte jeg en del av prosessen som jeg opplevde som utfordrende - å evaluere temaene og avgrense materialet. Jeg kunne erfare at flere

temaer overlappet, og noen kunne derfor slås sammen. Andre potensielle temaer tolket jeg til å være viktige, men inneholdt lite data. Jeg forsøkte derfor i stor grad å evaluere mulige temaer og deres relevans i henhold til problemstillingen (Clarke & Braun, 2006, s. 91). Jeg samlet temaer og fengslende sitater i et dokument, før jeg bearbeidet det videre og avgrenset ytterligere. Denne fasen inneholdt dermed flere revisjoner av temaene og undertemaene.

Fase 5: Definisjon og navngivelse av temaer. Ved flere runder av bearbeidelse av datamaterialet, tydeliggjorde og fremhevet jeg essensen ytterligere. Her ble temaene vurdert hver for seg samt hvordan de kunne passe inn i den overordnede og samlede fortellingen (Braun & Clarke, 2006, s. 92). Deretter forsøkte jeg å navngi dem slik at de reflekterte meningsinnholdet på en konkret måte. Grunnen til at enkelte utdrag ble valgt fremfor andre, var fordi jeg vurderte dem som mer presise, fylldige og/eller mer opplevelsesnære. Disse temaene vil være det som presenteres som funn (Braun & Clarke, 2006, s. 92).

Fase 6: Utforme en rapport. Etter utviklingen av ferdige temaer utarbeidet jeg en rapport fra analysen, som vil presenteres som funn senere i oppgaven. Skrivearbeidet inngikk som en del av analyseprosessen, og jeg gjorde evalueringer og endringer helt frem til fullført rapport og masteroppgave. I dette ønsket jeg å fortelle en helhetlig historie, som inkluderte både fellestrekk og motsetninger, og at alle informantene ble representert. Et annet moment som nevnes som essensielt i kvalitativ forskning er refleksivitet (Braun & Clarke, 2022).

5.7 Refleksivitet

Braun & Clarke (2022) hevder at jeg som forsker kan forstås som en integrert komponent gjennom hele forskningsprosessen. Å tilstrebe en kontinuerlig refleksivitet innebærer å reflektere rundt hvordan mitt bidrag i forskningen påvirker selve forskningsprosessen. Mine holdninger, verdier, bakgrunn og kunnskap, kan ha påvirket datainnsamlingen, analysen og fremstilling av resultatene. Som sosialarbeider og barnevernspedagog er jeg svært opptatt av beskyttelse av barn. Dette er et engasjement som strekker seg langt utover landegrensene. Jeg er i tillegg selv en ung kvinne, og er opptatt av feministiske

problemstillinger. Selv om jeg er opptatt av barnevern, har jeg likevel begrenset kunnskap og erfaring med enslige mindreårige flyktninger. Dette kan ha begrenset kompetansen til å identifisere relevante oppfølgingsspørsmål i intervjuene, og således svekket dialogen og redusert mengden utfyllende beskrivelser av de ulike temaene (Braun & Clarke, 2022). På en annen side har jeg derimot flere års erfaring innenfor barnevernsfeltet, og har samtalen med svært mange barn og voksne som har erfaring med flukt. Imidlertid kan begrenset kunnskap om temaet bidratt til større ydmykhet, samt økt åpenhet og nysgjerrighet til intervjupersonene og forskningsprosessen (Braun & Clarke, 2022). Å forske på enslige mindreårige flyktningjenter, og deres årsaker til flukt, krever mange etiske refleksjoner. De etiske momentene vil gjennomgå nærmere under.

5.8 Etiske refleksjoner

Fra utforming av intervjuguide og til fremstilling av resultater, har jeg vært opptatt av etiske refleksjoner gjennom hele forskningsprosessen. Når en skriver om sensitive temaer som dette er etiske overveielser spesielt viktige, og begrenser seg ikke til det formelle slik som samtykke og melding av prosjektet. Etikk er sentralt for alle faser i en kvalitativ studie, og det er et grunnleggende krav at forskning skal være forankret i anerkjente etiske verdier. Dette beskrives som forskningsetiske prinsipper, og bidrar til at forskningsprosessen gjennomføres på en verdig og forsvarlig måte (Befring, 2020, s. 28; Kvale & Brinkmann, 2015; Staksrud et al., 2021). I dette prosjektet har jeg i hovedsak fokusert på fire etiske utfordringer: informert samtykke, belastningsrisiko, sikkerhet og konfidensialitet.

Først og fremst ble studien min godkjent av SIKT 11.07.2022. Jenter som har flyktet alene til Norge anses som en sårbar gruppe. Jeg ønsket sensitive personopplysninger, og tilbakemeldingen fra SIKT beskrev nødvendigheten av et uttrykkelig samtykke. For å sikre et informert og uttrykkelig samtykke, og samtidig ivareta sikkerheten til informantene gjorde jeg følgende: ved første kontakt med aktuelle deltakere informerte jeg kort om studien muntlig. Dersom de viste interesse for å delta oversendte jeg det skriftlige informasjonsskrivet, og om de samtykket planla jeg intervju. Overfor deltakerne var jeg opptatt av å presisere at deltakelse var frivillig, og jeg forklarte konkrete tiltak for anonymisering. Rett før gjennomføringen av hvert intervju fikk deltakerne informasjon om

prosjektet på nytt. Slik fikk deltakerne informasjon om bakgrunnen og formålet med studien, rammer for deltakelse, datahåndtering, ivaretagelse av konfidensialitet, og retten til å trekke seg fra studien på ethvert tidspunkt, ved flere anledninger og både muntlig og skriftlig. Ved intervjuets start ba jeg deltakerne ytre eksplisitt at de samtykket til å delta, som ble dokumentert på lydopptakeren.

Jeg valgte å få samtykket som del av opptaket i forbindelse med intervjuet, og jeg ønsket ikke at informantene mine signerte samtykkeskjema med deres fulle navn. Det var to grunner til dette: for å sikre anonymiteten og sikkerheten deres, i tillegg trodde jeg det ville bli vanskeligere å rekruttere informanter til prosjektet dersom de måtte underskrive. Imidlertid valgte jeg å få samtykke på samme måte overfor utvalg to, som besto av sosialarbeidere, selv om et slikt uttrykkelig og muntlig samtykke ikke var påkrevd. Likevel vurderte jeg et muntlig samtykke som best egnet, i tråd med konfidensialitet og forskerens ansvar om å beskytte forskningsdeltakerne (Creswell & Creswell, 2018, s. 88). Når det er gitt et fritt og informert samtykke anses det etisk forsvarlig å gjennomføre forskning, selv om det kan innebære en viss belastningsrisiko for deltakerne. Et informert samtykke favner også mulige konsekvenser og fordeler ved å delta i studien (Befring, 2020, s. 32; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104).

Jeg var opptatt og bekymret for retraumatisering, som innebærer en reaktivering av traumesymptomer gjennom tanker, minner eller følelser knyttet til tidligere traumatiske erfaringer (Schippert et al., 2021). Gjennom å intervjuer kvinnene som selv hadde kommet som enslige mindreårige flyktninger, og deres årsaker til flukt, ønsket jeg informanter som kunne fortelle fra et retroperspektiv og som hadde flyktet for flere år siden. Dette ville forhåpentligvis være mindre belastende ved at jentene hadde flere års avstand fra flukten, og mest sannsynlig levde mer stabile og trygge liv i dag (Thomas & Byford, 2003). Videre ønsket jeg å gjøre prosessen så trygg og hensynsfull som mulig, fra start av intervjuet og til utforming av rapport.

Deltakerrisikoen knyttet til kvinnene og potensielt retraumatisering er en essensiell etisk refleksjon. På den ene siden kan intervjuene med kvinnene reaktivere traumeminner og traumesymptomer. På den andre siden kan forskning om alvorlige og traumatiske erfaringer være nyttige for informantene. Muligheten til å fortelle sin historie, innsikt oppnådd

gjennom deltakelse, samt potensialet til å hjelpe andre gjennom å øke vitenskapelig kunnskap, blir fremhevet som personlig fordelaktige aspekter ved deltakelse - til tross for risiko for retraumatisering (Newman et al., 2006). På en annen måte kan det å la være å snakke om traumatiske erfaringer bidra til økt skam- og tabuisering om temaet. Det kan skape ubehag hos forskerne å høre om slike erfaringer og dermed være enkelt å la være. På en annen måte er forskning om traumatiske erfaringer særdeles viktig. Det kan signalisere at informanten selv og deres erfaringer tåles og rommes (Becker-Blease & Freyd, 2006).

Jeg var bevisst på at kvalitative intervju kunne inneholde tema og spørsmål som kunne være ubehagelige og krevende å svare på (Tjora, 2021, s. 187). Derfor presiserte jeg i starten av hvert intervju, at kvinnene selv bestemte hva de ønsket å dele, og muligheten til å sette grenser om det var noe de ikke ønsket å fortelle om. Jeg var også opptatt av å stille åpne spørsmål som ikke skulle være påtrengende eller invaderende (Thomas & Byford, 2003). Jeg stilte oppfølgingsspørsmål slik som: «er det noe mer du ønsker å tilføye? Var det flere grunner til at du flyktet? Var det noe du var redd for kunne skje?». I stedet for direkte spørsmål om deltakeren for eksempel har opplevd vold og overgrep (Hopkins og Hill, 2020, s. 259). I tillegg var jeg opptatt av en respektfull og empatisk tilstedeværelse i intervjuøyeblikket, da hvordan forskeren lytter og responderer til informantens historier også er et etisk anliggende (Becker-Blease & Freyd, 2006; de Laine, 2000).

Jeg stilte også åpne spørsmål overfor utvalg to, derimot noe mer direkte slik som: «var det noen jenter du jobbet med som hadde opplevd omsorgssvikt hjemme?». Dette vurderte jeg som greit da sosialarbeidernes erfaringer er sekundærfortellinger. Overfor utvalg to og sosialarbeiderne forbundet jeg deltakelse til å inneholde lav grad av belastningsrisiko. Derimot presiserte jeg at sosialarbeiderne selv har taushetsplikt, og et ansvar for å beskytte og anonymisere jentene de tidligere hadde jobbet med. Dermed forsøkte jeg som forsker å beskytte alle deltakerne mot skade og ubehag (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 107). Befring (2020, s. 34) kaller dette for aktsomhet for deltakerrisiko. Aktsomhet innebærer å være bevisst på at deltakelse i forskning kan innebære risiko for personlige belastninger, og at dette særlig vil gjelde mennesker i en sårbar situasjon (Befring, 2020, s. 34). Spesielt ved kvalitative studier vil enkeltpersoner stå frem på en mer direkte og synlig måte. Eventuelle

fordeler ble informert til begge utvalg som den potensielle gevinsten av ny kunnskap til feltet – om unge jenter som flykter alene.

Aktsomhet er også viktig vedrørende konfidensialitet, der informanter i forskning har krav på at absolutt alle opplysninger om personlige forhold blir behandlet konfidensielt. I tillegg er det et krav at *innsamlede* forskningsdata skal være anonymisert (Befring, 2020, s. 33). Informantene ble anonymisert fortløpende, som informant 1, informant 2 og så videre. Intervjuene ble transkribert, og alt datamaterialet ble behandlet uten personidentifiserende opplysninger. Sensitive opplysninger ble fjernet eller redigert for anonymisering, og senere har deltakerne blitt tildelt fiktive navn i oppgaven. Datamaterialet ble lagret på en kryptert minnepenn som ble låst i en boks på VID Vitenskapelige Høgskole. Oppbevaring av personopplysninger adskilt fra øvrige data, fortløpende anonymisering og adgangsbegrensning, ble gjennomført i tråd med behandlingen av personopplysninger som samsvarer med personregelverket (NESH, 2021).

Jeg tilstrebet hensynfulle og trygge intervju på deltakernes premisser, også angående lokasjon for intervjuene. De fikk selv velge hvor og når de ønsket å gjennomføre intervjuene. De fikk forslag om å gjøre intervju hjemme hos dem, et møterom på skolen eller over telefon. Et annet viktig etisk moment i en kvalitativ studie handler om forskningsrelasjonen. Det er ofte en ulikhet og maktubalanse mellom forsker og informant, og forskeren bør ta høyde for den asymmetriske relasjonen (Creswell & Creswell, 2018, s. 94; de Laine, 2000, s. 115; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51-53). Dette fikk betydning for etiske avveielser i forkant, under og etter intervjuene. Det handlet om hvem som ble valgt som informanter, samt om redelighet, respekt og ivaretagelse av mine informanter. I etterkant av alle intervju oppsummerte jeg uttalelsene deres tematisk, slik at de kunne korrigere eller legge til ytterligere informasjon. Slik fikk deltakerne ha en mening om hvordan uttalelsene deres ble tolket (Creswell & Creswell, 2018, s. 94). Deltakerne fikk også tilbud om ferdig transkriberte intervju, noe én informant takket ja til. Dette mottok jeg ingen tilbakemeldinger på i etterkant.

Til sist fremheves den siste faktoren vedrørende makt og etikk om krysningsfeltet mellom verdien av å innhente sensitiv informasjon, og det etiske behovet for å respektere personvern og valg (Creswell & Creswell, 2018, s. 94). Jeg vurderte at det var forbundet

deltakerrisiko overfor utvalg èn, og har vist til etiske avveielser i den forbindelse. Likevel vurderte jeg studiens potensielle kunnskapsutvikling og samfunnsnytte som stor, men at gjennomførelsen i største grad måtte være etisk bevisst og begrunnet. Etiske refleksjoner kan anses som redelighet og hederlighet, og kan tyde på ærlighet, troverdighet, pålitelighet og evne til god forskningsetikk (Befring, 2020, s. 30- 36). Forskningsetikk er viktig også i vurderingen av forskningens kvalitet.

5.9 Vurdering av forskningskvalitet

I forskningssammenheng handler kvalitetskriterier om hvor *troverdig* forskningen er. Troverdigheten gir et utgangspunkt for hvordan deltakerne og andre forskere kan vurdere fremgangsmåten i mitt prosjektet, og de resultatene jeg har kommet frem til (Thagaard, 2018, s. 181; Tjora, 2021). Forskningskvalitet er essensielt innenfor sosialt arbeid, som er opptatt av å integrere forskningskunnskap til praksisfeltet (Okpych & Yu, 2014; Sackett et al., 2000; sitert i Finne & Malmberg-Heimonen, 2023). Ofte benyttes kriterier slik som pålitelighet, validitet og overførbarhet som indikatorer for kvalitet i forskningen, og vil beskrives under.

5.9.1 Pålitelighet

Gjennom transparens i forskningsstrategi og analysemetoder, slik at en utenforstående kan vurdere prosessen, gir jeg leseren mulighet til kritisk vurdering av oppgaven – og kan dermed styrke hvor pålitelig en studie er (Silverman, 2014, s. 84, sitert i Thagaard, 2018, s. 188). Jeg har beskrevet detaljer, vurderinger og beslutninger under hvert trinn av studieprosessen. På denne måten har jeg redegjort for fremgangsmåten, som er det pålitelighet handler om.

Jeg har gjort lydopptak av intervjuer, noe som sikrer at jeg har en riktig gjengivelse av intervjuene, og ga meg muligheten til å fremlegge «primærdata». Dette er data som er mest mulig atskilt fra forskerens fortolkninger (Seale, 2007, s.383- 384, sitert i Thagaard, 2018, s. 188). I kvalitative studier er redegjørelsen for fremgangsmåter og metodisk refleksjon viktig

grunnlag for pålitelighet; begrunnelser for tolkninger er derimot viktig for validitet (Thagaard, 2018, s. 193).

5.9.2 Validitet

Studien min inneholder to forskjellige utvalg, som belyser problemstillingen fra ulike sider. På grunn av rekrutteringsutfordringer av kvinner som selv har flyktet til Norge som barn, fikk jeg til sammen tre informanter. Jeg vurderte at dette var for få informanter til å *mette* materialet, og belyse problemstillingen godt nok – og inkluderte derfor et utvalg to. Selv om intervjuene av sosialarbeiderne tolkes som fruktbare og supplerende i datamaterialet, er dette likevel sekundær opplysninger som vurderes som en svakhet i oppgaven. På en annen side har disse intervjuene tilført ytterligere perspektiver på hvorfor jenter flykter alene, og belyst temaer som kvinnene i like stor grad ikke tematiserte. Som validitet handler om, beskriver det i hvilken grad forskningen gir svar på fenomenet som blir studert (Mason, 2018, s. 239, sitert i Thagaard, 2018, s. 189). På denne måten har begge utvalgene vært nødvendige for å belyse problemstillingen, og har imidlertid bidratt til å styrke gyldigheten av de tolkningene jeg som forsker har kommet frem til. Til sist vil kvalitetskriteriet overførbarhet diskuteres.

5.9.3 Overførbarhet

Dette er en kvalitativ studie, og jeg ønsket nyanserte og detaljrike fortellinger, som kan være et lite bidrag for utviklingen av mer kunnskap og forståelse om jenter som flykter alene. I videre forstand kan dette være nyttig for sosialt arbeid, og spesielt med flyktninger. Overførbarhet handler om hvorvidt resultatene fra en studie kan være relevante for andre personer, kontekster eller situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvalitative studier tar sikte på å utvikle en forståelse av de fenomener vi studerer, og derfor er det tolkningen av resultatene som kan gi grunnlag for overførbarhet (Thagaard, 2018, s. 194).

Gjennom mine fortolkninger av datamaterialet vurderte jeg likevel at kvinnene og sosialarbeidernes beskrivelser, sammenfalt godt med årsaker som tidligere forskning har identifisert. På denne måten kan den utviklede forståelsen fra denne oppgaven også være

relevant i andre sammenhenger. Likevel er utvalgenes størrelse av betydning når det gjelder overførbarhet. Det er mulig at et større utvalg, eller bare ett utvalg med flere informanter, ville produsert andre resultater. Likevel mener jeg at det jeg har funnet kan være relevant og betydningsfullt for andre jenter som flykter alene.

5.10 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjennomgått den metodiske fremgangsmåte og vitenskapsteoretiske utgangspunktet for studien. Jeg har gjort delvis strukturerte intervjuer av seks informanter, og grunnet utfordringer knyttet til rekruttering har denne oppgaven involvert to ulike utvalg. Dette har hatt betydning for forskningskvaliteten, og jeg har diskutert i henhold til fordeler og ulemper ved dette. Å forske på årsaker til flukt for enslige mindreårige jenter har også involvert mange etiske refleksjoner. Derimot markerer dette kapitlet et skille i oppgaven. Frem til nå har jeg redegjort for eksisterende kunnskap og for metodiske tilnærminger, der vi nå nærmer oss den andre og siste del. Heretter vil kapitlene struktureres i den kunnskapen som kom frem i intervjuene. Jeg vil presentere funn og drøfting sammen, og temaet overlevelse vil først belyses.

6 Overlevelse

Gjennom det analytiske arbeidet fra intervjuene identifiserte jeg følgende temaer: (1) Overlevelse, (2) Krig og konflikt, (3) Kjønnbasert vold, (4) Ønske om et godt liv. Hvert tema vil struktureres i egne kapitler, og vil presentere funn fra intervjuene og drøfting sammen. Felles for informantenes uttalelser var flerfoldige og mangefasetterte årsaker til flukt, og de ulike temaene kan ofte forstås i sammenheng med hverandre. Kapittel 10 vil markere avslutningsdelen på drøftingen, og vil forklare implikasjonene av denne kunnskapen for sosialt arbeid. Som nevnt er alle informanters navn fiktive. I tillegg er navn på kvinnenens hjemland og etnisiteter anonymisert, eksempelvis slik som *navn på land*.

Overlevelse er et tema som går igjen i alle seks intervju. De fleste informantene fortalte at overlevelse var en viktig årsak for at jenter flyktet. Det handlet i hovedsak om frykt for drap og tap av livet, men alvorlig sykdom ble også nevnt. Implisitt i forståelsen av overlevelse fremkommer det et ønske om å leve. Dette er universelt for mennesker, som er «skrudd sammen» med et autonomt nervesystem. Dette psykologiske systemet ønsker å fange opp potensielle trusler for å kunne agere for å sikre overlevelse (Mobbs et al., 2015). Dette belyses som en underliggende forståelse når jeg videre presenterer og diskuterer funnene.

6.1 Frykt for å miste livet

Alle seks informanter fortalte om livssituasjoner og frykt for å bli drept eller miste livet, som følge av væpnede konflikter og politisk uro. Informantene fortalte at familiemedlemmer allerede hadde blitt drept, eller de hadde hørt historier om drap fra nettverk eller media, som kunne fylle dem med bekymring. Jentene fortalte også om en uvisshet fra dag til dag om de ville overleve. Fatima forklarte det slik:

«Og så starta krigen og alle måtte flykte, og det var veldig vanskelig.. Det var litt vanskelig å se at små barn som døde, så det var det som jeg ikke likte i hele krigen.. og.. man visste ikke hvordan man skal.. hvordan man kommer til å leve.. eller hvordan man kommer til å bli framtiden.. ja.. og man klarer seg eller ikke.. eh.. når man lever i krig, alltid tenker man ja..

kanskje idag ikke meg som dør, men kanskje i morgen.. så er det meg liksom.. det var sånne tanker alltid.. alltid man er opptatt av eller bekymra..».

Fatima beskrev borgerkrigstilstander i hjemlandet sitt, og at dette konkret var en av årsakene til at hun flyktet. Hun var bekymret for seg og sine familiemedlemmer sine liv. Væpnede grupper rykket frem i regionen hun var fra, og de tok landsby etter landsby. Dette gjorde at familien først flyktet internt og til en annen del av landet. Det ble likevel ikke ansett som trygt nok, og hun flyktet etter hvert over landegrensene og til Norge. Væpnet konflikt handler ofte om vold, konflikt og ødeleggelse av landsbyer og lokalsamfunn, og resulterer i tap, traumer, krenkelser og utnyttelser (Hopkins & Hill 2008, s. 266). Krig og konflikt forårsaker mer dødelighet og uførhet enn noen annet (Murthy & Lakshminarayana, 2006). Informanten Samuel fortalte også om krig som årsak til flukt for jenter han hadde arbeidet med:

«krig.. som du vet at krig er, det verste som kunne skje i et menneskes liv. Selvfølgelig. Og hvis det blir krig, så da folk bare rømmer for å ikke dø, noen rømmer for å ikke bli fengslet eller torturert. Og så selvfølgelig noen også flykter for å overleve, enten den ene eller den andre.»

Som nevnt i kapittel fire handler det teoretiske perspektivet om migrasjon om push- og pullfaktorer (De Haas, Castles & Miller, s. 45; Lee, 1966; Parkins, 2011). Konflikttilstander skaper farlige og truende situasjoner, og mennesker er redde for å miste livet sitt. Dette er push-faktorer og årsaker til at jenter velger å flykte (Kulu-Glasgow et al., 2018, s. 9, 39; Stretmo & Melander, 2013, s. 48-52). Abeba fortalte at også hun flyktet fra borgerkrig og store etniske konflikter. Til tider måtte hun leve i skjul på grunn av en overhengende frykt for å bli drept. Situasjonen i landene påvirket jentene, og felles for informantene er at de ikke så andre utveier enn å flykte.

Årsaker knyttet til at det var livsfarlige situasjoner i hjemlandene til jentene, kan belyses ytterligere av den utviklingsøkonomiske modellen. Som nevnt handler denne teorien om et kontekstuellt flernivå- perspektiv, som gjensidig påvirker hverandre (Bronfenbrenner, 1979; Fyrand, 20016; Gulbrandsen, 2017). Væpnet konflikt og politisk tilstand kan handle om ulike ideologier, holdninger og overbevisninger, og er faktorer på makro- og samfunnsnivået. Når

dette blir så alvorlig og utløser krig og konflikt blir det tydelige push-faktorer. På en annen side ble flukt ansett som en løsning for å overleve, og dette ønsket kan beskrives som pull-faktor på et individuelt nivå. Ønsket om å overleve kan fortolkes til å inneholde komponenter som trygghet og sikkerhet, som også er pull-faktorer på det samfunnsmessige nivået – da jentene ønsket å komme til land som var trygge. Som den utviklingsøkologiske modellen fremhever, påvirker de ulike nivåene hverandre gjensidig. De samfunnsmessige faktorene influerer individer, og individer påvirker samfunn (Bronfenbrenner, 1979).

Alle sosialarbeiderne fortalte også om en forståelse av at jentene flyktet for å overleve. Overlevelse handlet ofte om væpnet konflikt, men kunne også innebære mangel på omsorgspersoner som kunne gi de trygghet, sikkerhet og dekning av basale behov. Ibrahim fortalte følgende:

«altså noen av de som jeg har samtale med og snakket med de, de hadde jo mistet familie i krigen og.. Det var nesten ingen familie igjen. Sant.. Kanskje de hadde en bror som bodde i Norge, og det er liksom det eneste ho hadde igjen» (...) «Ja, enten har blitt drept i krigen eller blitt kidnappet, eller fengslet, og så det er ulike ting som kunne ha skjedd deres foreldre eller familie da..».

Litteratur viser at manglende beskyttelse og omsorg på et mikronivå innebærer stor fysisk, økonomisk og sosial sårbarhet, og dette fører til mangel på beskyttelse og nettverk. Det kan føre til at barn bor på barnehjem, på gaten, hos slektninger eller også en enslig forelder – og ofte er den enslige forelderen en alenemor. Det kan føre til ekstrem fattigdom og barn kan erfare sult (Stretmo & Melander, 2013, s. 51-52). Dette kan føre til at barn flykter på grunn av nødvendighet og fattigdom, og derav push-faktorer for at jenter velger å flykte (Garcia & Birman, 2022). Med andre ord kan push-faktorer tilknytter overlevelse også forekomme på et mikronivå. Det samme gjelder pull-faktorer, der trygghet, beskyttelse og omsorg er tiltrekkende momenter på det individuelle nivået. I tillegg kan det forstås som tett sammenvevd og influerende: faktorer som forårsaker farlige livssituasjoner på det samfunnsmessige nivået kan også frembringe overlevelsesmomenter på det individuelle nivået. Dersom omsorgspersoner blir drept utløser dette frykt og overlevelse på både makro- og mikronivået på samme tid.

Enslige mindreårige flyktningjenters ønske om å overleve kan også tolkes innenfor kronosystemet. Denne strukturen synliggjør tidsdimensjonen i individets utvikling, og viser til at utvikling må sees på som en dynamisk og livslang prosess (Gulbrandsen, 2017). Ønsket om å leve sammenfaller med et personlig livsløp, som er noe Øien (2010) uttaler seg om. Hun beskriver at enslige mindreåriges flukt kan innebære eksistensielle spørsmål. Det handler om et fremtidsrettet perspektiv med ønsker og drømmer for livet sitt. Likevel er det mange barn som flykter på grunn av en akutt væpnet konflikt (Stretmo & Melander, 2013, s. 48-49), og dermed er det minimal tid til refleksjoner om fremtid og lignende. Det autonome nervesystemet agerer for å regelrett overleve (Mobbs et al., 2015). Totalt sett tolkes ønsket om å overleve og ønsket om en fremtid, som pull- faktorer. Redsel for alvorlig sykdom, eller manglende behandling for alvorlig sykdom, er en annen grunn til flukt som er knyttet til temaet overlevelse.

6.2 Alvorlig sykdom

Alvorlig fysisk og psykisk sykdom ble beskrevet av to informanter, som andre årsaker knyttet til overlevelse og flukt for jenter. Dette kunne tolkes som personlig sykdom, familiemedlemmers sykdom, men også tilstanden i landene med HIV- epidemi. Både krig og fattigdom kunne vanskeliggjøre tilgang til helsehjelp. Abeba fortalte om hennes situasjon slik:

«(...) når jeg var små, når jeg ble født med HIV. Ehm.. jeg tror det har noe med krigen, min mor, ehm. Så det og tror jeg at var en grunn, for at det er jo dyrt å få medisin (...) På den tiden.. det var.. og tenke at har jeg en fremtiden? Kommer jeg til å leve i morra? Hva med.. om jeg ikke får den medisinen? Tenk hvis det blir enda mere krig? Og.. kan ikke engang gå til legen og få den medisinen.»

Abeba fortalte at krig og konflikt i landet påvirket hennes sykdom. Medisinen i seg selv var dyr, men krigen gjorde at tilgangen ble vanskeligere. Både tilgang til medisin, men også helsehjelp generelt, da krigen gjorde det problematisk å komme seg til legen. Dette gjorde at hun bekymret seg for fremtiden, som både handlet om hun ville overleve krigen, men også hennes situasjon med sykdom. Krig og konflikt har katastrofale effekter på helsen til

nasjoner og dets befolkning. Det forstyrrer sosiale og økonomiske strukturer (Pettinger, 2022; Murthy & Lakshminarayana, 2006). Det kunne potensielt fordyre medisinen, forstyrre tilgang til helsehjelp – og påvirket dermed individer. Som den utviklingsøkologiske modellen er opptatt av, forekommer det en kontinuerlig gjensidighet av påvirkning mellom flere nivå og system (Bronfenbrenner, 1979).

En sosialarbeider gjorde seg noen betraktninger vedrørende sykdomsperspektivet. Hennes forståelse om jenter som flyktet alene, var influert av to jenter og deres situasjon med alvorlig sykdom i familien. Karoline fortalte blant annet dette:

«I *navn på land* så var det mye sykdom. Hvordan landet var det.. det var Aids. Så hun sa alle.. det var liksom, så fikk den aids og så fikk den aids. Det var hennes, det var hennes oppvekst det var mest den sykdomsgreien, at folk døde av aids. Både moren og faren var døde av aids. Og ja..(...) Så hun var foreldreløs. Det var hun.»

Karoline oppfattet at både alvorlig fysisk sykdom, men også psykisk sykdom var faktorer som gjorde at jenter ble alene og dermed valgte å flykte. En annen jente hun hadde erfaring med ble ivaretatt av en enslig mor. Moren ble alvorlig psykisk syk og ble innlagt på psykiatrisk institusjon – i et land som stigmatiserte psykisk sykdom. Felles for informantene var at alvorlig sykdom kunne gjøre at jenter flyktet for å overleve. Alvorlig sykdom kunne forårsake at jentene ble uten omsorgspersoner, og derav også en medvirkende årsak tilknyttet overlevelse (Garcia & Birman, 2022). Sykdom kan både befinne seg på samfunnsnivå, men også på individ- eller mikronivå, og dermed «pushe» jenter til å flykte. De ulike nivåene kan tolkes som tett sammenvevde, der både sykdom i familien, lokalsamfunnet, eller epidemier og pandemier påvirker individer (Bronfenbrenner, 1979; Gulbrandsen, 2017). Helsesystemet med dets ressurser, tjenester, tilgang til leger og medisiner, påvirker jentene. Med andre ord kan mangler på nødvendige ressurser og tjenester være push-faktorer. Ønsker om, eller nødvendighet av, slike tilganger for å overleve kan imidlertid også være pull-faktorer – og gjør at jenter velger å flykte.

Sett under ett kan disse momentene også analyseres i henhold til kronosystemet (Gulbrandsen, 2017). Jentenes personlige livsløp påvirkes av alvorlig sykdom, om det gjelder sykdom i familien eller på samfunnsnivå. Særskilte samfunnsmessige forhold slik som for

eksempel en epidemi, kan påvirke bestemte betingelser for oppvekst og utvikling for jentene (Gulbrandsen, 2017, s. 62- 65). Likevel er det hjemlandet og statens ansvar å sikre jentenes beskyttelse, men noen ganger er ikke dette mulig (Flyktninghjelpen, 2023). På en annen side viser datamaterialet at alvorlig sykdom ikke ene og alene er årsak til at jenter flykter. Ofte er det en medvirkende årsak, og grunnene er samlet sett flerfoldige og multifasetterte. Likevel er alvorlig sykdom en årsak til at jenter kan flykte for å overleve. Makrososiale forhold påvirker det individuelle nivå, og det er nødvendig å sette flyktnings livsløp inn i en sammenheng (Bolzman, 1994). Denne sammenhengen vil utdypes videre i neste kapittel.

6.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjennomgått temaet overlevelse. Informantene har fortalt om frykt for å miste livet og alvorlig sykdom, som grunner til at jenter flykter. Hovedsakelig fremkom samfunnsmessige forhold som årsaker, men diskusjonen viser at mikronivåene også har hatt betydning. Blant annet ved tap av omsorgspersoner og dermed dekning av beskyttelse og basale behov. Likevel fortolkes de ulike nivåene som tett forankret i hverandre, og kan gjøre at jenter velger å flykte som en overlevelsesstrategi. Dette forsterker at de to teoretiske perspektivene kan fungere godt sammen, i forståelsen av enslige mindreårige flyktningjenters årsaker til flukt. Dette vil benyttes videre i det neste kapitlet, der temaet krig og konflikt vil analyseres nærmere.

7 Krig og konflikt

Krig og konflikt ble nevnt av alle seks informanter, og inneholdt undertemaer som politisk forfølgelse, familier som ble adskilt, og vold. Krig kunne skape farlige livssituasjoner for jentene og familiemedlemmene deres, og dette var viktige årsaker til at jenter flyktet. Det kunne handle om mellomstatlige- eller borgerkrigstilstander, men også politisk forfølgelse og væpnede grupper som forårsaket de farlige situasjonene.

7.1 Krig og væpnet konflikt

Fem av seks informanter fortalte eksplisitt om krig og væpnet konflikt som årsak til flukt. En kvinne som selv erfarte krig på nært hold var Fatima. Hun sammenlignet tiden før og etter at krigen hadde startet, og hun sa at krigen var en direkte årsak til at hun flyktet. Hun satte ord på det slik:

«ja.. før krigen startet i byen min så jeg følte alltid jeg bor i et sted som er fred og trygt og alt. Det var fred, men når krigen startet i byen min så kjente jeg hva det er å leve i krig. (...) og så har jeg sett mye på TV at barn, for eksempel hodet står på ene sida og kroppen på andre sida. Så.. krigen som gjorde faktisk at jeg flykta (...) de første ukene med krigen i byen min, så det var timer.. du vet ikke om neste time lever du fortsatt eller ikke. Fly som har flydd over huset vårt, og det var skummelt! (...) Så de bare bombet og.. og så som jeg husker en gang så måtte jeg bare klemme mamma, sånn hardt. Jeg bare tenkte: nå, nå alt er ferdig liksom (...).».

Krig og væpnet konflikt handler ofte om vold, konflikt og ødeleggelser av landsbyer og lokalsamfunn, og resulterer i tap, traumer, krenkelser og utnyttelser (Hopkins & Hill 2008, s. 266). Væpnet konflikt var den vanligst rapporterte årsaken til flukt, og førte ofte til at familiemedlemmer kunne bli drept, forsvunnet, fengslet eller forfulgt (Stretmo & Melander, 2013, s. 53; Thomas et al., 2004, s. 116). En annen av kvinnene som selv hadde erfaring med flukt, Abeba, beskrev tilstanden i sitt land som kaotisk. Hun fortalte at det var en «*veldig, veldig stor krig*», og som inneholdt store interne og etniske konflikter. Det var mennesker

overalt og de flyktet til naboland, gjemte seg, ble adskilt fra hverandre, og til og med hennes egen far ble skutt.

Krig og konflikt er inngripende i menneskers liv og samfunn, og påvirker alle nivåene i henhold til den utviklingsøkologiske modellen (Bronfenbrenner, 1979). Krig ødelegger samfunn og familier og forstyrrer ofte utviklingen av nasjoners sosiale og økonomiske struktur (Murthy & Lakshminarayana, 2006). Effektene av krig inkluderer langsiktig fysisk og psykisk skade på barn og voksne, samt reduksjon i materiell og menneskelig kapital. Døden som følge av kriger er rett og slett «toppen av isfjellet», og forårsaker mer dødelighet og uførhet enn noen annen større sykdom. Det har katastrofale effekter på helsen og velværen til nasjoner og dets befolkning (Murthy & Lakshminarayana, 2006).

Sosialarbeiderne Samuel, Ibrahim og Karoline reflekterte over situasjonen i flere land hvor det har flyktet enslige mindreårige jenter fra. De fortalte om eksempler med både interne og mellomstatlige konflikter, blant annet borgerkrig i Sri Lanka, Somalia og den arabiske våren i Syria. Samuel hadde flere tiårs erfaring innenfor barnevernsfeltet og enslige mindreårige flyktninger, og forklarte det på denne måten:

«(...) noen var vel borgerkrig, i noen land det var krig med naboland, og så noen land ble invadert. For eksempel som i Irak, som Afghanistan, så.. grunnen det er krig selvfølgelig. Men, det er forskjellige grunner da. Som jeg sa at noen er for eksempel, i Somalia så det var ikke krig med naboland, men det var krig.. borgerkrig i landet. Og så.. i.. Sri Lanka det var borgerkrig, dessverre. Og så.. ja.. hva andre land da.. men ellers, det var grunnen er krig selvfølgelig. Mhm»

Krig og konflikt kan forstås som samfunnsmessige faktorer med de ulike overordnede kulturelle aspekt og samfunnets betingelser. Dette kan innebære ulike ideologier, holdninger og behov, som kan co-eksistere i et samfunn og potensielt skape friksjon. Det er også mulig å forstå at historiske epoker og kontekster kan påvirke nåværende situasjon, som eksempelvis tidligere konflikter. På denne måten er det mulig å forstå hvordan flere lag av kontekst kan påvirke samfunn og personer, men også tidsaspektets betydning. Den utviklingsøkologiske modellen fremhever nettopp at alle slike faktorer påvirker hverandre gjensidig (Bronfenbrenner, 1979; Fyrand, 2016; Gulbrandsen, 2017). Hvordan historikk kan

påvirke nåværende samfunn kan blant annet finnes i litteratur om generasjonstraumer. Forskning viser økt psykologisk lidelse hos barn som har krigstraumatiserte foreldre (Castro-Vale et al., 2019). Dette kan forstås betydningsfullt i både et retrospekt, men også hvordan historikk kan påvirke nåværende samfunn og individer. På en annen måte hvordan nåværende konflikter og potensiell krigseksponering kan forme fremtidens generasjoner og samfunn.

To av jentenes nære og erfaringsbaserte fortellinger, som selv flyktet til Norge, fortalte om farlige livssituasjoner med bombing, skyting og væpnede gruppers invadering av området de bodde i. Dette gjorde at de valgte å flykte, som samsvarer med litteraturen på feltet som påpeker at krig og væpnet konflikt var de vanligste rapporterte årsakene til flukt (Hopkins & Hill 2008, s. 266; Stretmo & Melander, 2013, s. 53; Thomas et al., 2004, s. 116).

Sosialarbeidernes fortolkninger peker også på likheter mellom jentenes fortellinger og forskningslitteraturen. Felles for informantene er beskrivelser av farlige og urolige tilstander i ulike land, og dette er knyttet til et ønske om å overleve, slik jeg beskriver i kapittel seks. Slike push-faktorer gjengis som sikkerhetsutfordringer og mangel på trygghet. På en annen side kan ønske om trygghet og sikkerhet forstås som pull- faktorer (De Haas, Castles & Miller; Lee, 1966). Et fremtredende moment i temaet krig og konflikt handler om politisk forfølgelse. Dette vil belyses nærmere i under.

7.2 Politisk forfølgelse

Politisk forfølgelse ble nevnt av alle seks informanter, og kunne føre til farlige livssituasjoner for jenter. Forfølgelse innebærer krenkelser av grunnleggende menneskerettigheter, og kan skje både som enkeltstående hendelser eller gjentakende krenkelser (Utlendingsloven, 2008, § 28). Ifølge informantene kunne dette handle om autoritære regimer som ikke tillot opposisjon, men også forfølgelse på grunn av kvaliteter ved jentene – for eksempel etnisitet og religiøs tro. Dette kunne føre til både forfølgelse med risiko for fengsling, rekruttering og drap av både jenter og deres familiemedlemmer. Dette førte til frykt og risiko for farlige livssituasjoner, og var en årsak til at jenter valgte å flykte.

På grunn av de politiske forholdene i hjemlandet fryktet Berhane livslang militærtjeneste. Staten og militæret fulgte godt med på befolkningen, og hun beskrev det statlige styret som et farlig diktatur. Dersom de ikke gjorde det godt nok på skolen, gjorde feil, eller ikke kom inn på høyskole og universitet, var tvungen militærtjeneste eneste utfallet. Etter et mislykket fluktforsøk for å unngå militærtjenesten ble hun fengslet som fjortenåring, og hun satt fengslet i flere måneder. Under en permisjon forsøkte hun å flykte på nytt, og hun kom seg ut av landet:

«Man blir redd for eget liv.. man må gjøre som de sier. Det er politikk som sier, da må du gjøre det, da gjør du det.. Hvis du ikke gjøre det, så da dreper de deg og familie, og da har du ingen familie. Så da jeg tenker også, jeg blir redd for egen liv også selvfølgelig. (...) det er bare diktatur som styrer land. Det er det. Hvis du.. tenk på andre verdenskrig, Hitler, skjønner du? Hitler bare styrte eget land. Man må bare gjøre det som han sier. Hvis ikke så de bare drepe deg. Så det samme også i *navn på land*..»

På grunn av den politiske situasjonen i landet med diktatur og livslang tvungen militærtjeneste, tok hun valget om å flykte. Hun fortalte om statlig invadering og hvordan frykt var til stede. Hun manglet frihet og ble både fengslet og fryktet tvangsrekruttering til militærtjenesten. Dette kan anses som forfølgelse i henhold til utlendingsloven § 29 *nærmere om forfølgelse etter § 28 første ledd bokstav a*. En annen informant, Abeba, var også opptatt av den politiske situasjonen i sitt hjemland:

«Du skal ikke si.. politiske kan, kan du ikke si om de, i hvertfall ikke de *navn på etnisitet* som styrer landet, kan du ikke si noe om de.. Ja.. kan ikke du si..ehm.. du må bare bli enig»

Berhane og Abeba fortalte om lignende tematikk, hvor opposisjon regelrett kunne handle om liv og død. I tillegg fortalte Abeba om store etniske konflikter blant to ulike folkeslag i sitt hjemland. Den politiske uroen handlet om makt og et ønske om å styre landet. Hun fortalte at hun var i fare grunnet hennes etnisitet, der mennesker rundt henne ble massakrert i stor grad. Den tredje kvinnen, Fatima, forklarte i hennes intervju om borgerkrigstilstander i sitt land. Det involverte også ulike etniske og religiøse grupper. Hun opplevde også at hun var i fare på grunn av hennes etnisitet. I tillegg var hun kvinne, som de væpnede gruppene var beryktet for å kidnappe og forgripe seg på. Politisk uro og forfølgelse er konkrete push-

faktorer for tvungen migrasjon og flukt (Garcia, 2006; Engel & Ibáñez, 2007; Czaika & Kiskatos, 2009; Holmes & De piñeres, 2001; Zetter et al., 2013; Balcells & Steele, 2016; Bohnet et al., 2018, sitert i Ozaltin et al., 2020, s. 606).

Den politiske situasjonen var også noe sosialarbeiderne fortalte om. Alle sosialarbeiderne gjorde seg betraktninger om konkrete land og væpnede konflikter. De snakket om at jenter som flyktet kunne komme fra ulike regioner internt i et land, og påsto at den politiske situasjonen i landet påvirket den helhetlige situasjonen – selv om noen områder var roligere. Samuel påsto at dette hadde sammenheng med politisk aktivitet og posisjonering:

«fordi jeg husker veldig godt at de folka som har kommet, eller de jentene som har kommet fra Sri Lanka, de var ikke bare fra den tamilske området, men det var også fra den andre delen. Og så, ja.. og så en del i Somalia, ja.. og så noen ifra i Eritrea også.. De har rømt fra hovedstaden, selv om det var ikke krigen i hovedstaden, krigen har vært rundt og krig i landet. Men, folk har rømt også fra hovedstaden, fordi kanskje de har gjort det litt med den krigen, kanskje de har støttet dem, materielle, kanskje de har støttet dem moralsk eller hva. Så da hvis de ble oppdaget så da deres sikkerhet, de blir kanskje drept. Så da må rømme, noen blir fengslet, og så etter de blir fridd og så.. de bare rømmer. Og noen også de vet at det kan være fæle farer, så da de bare rømmer. Så forskjellig grunner selvfølgelig, ja..»

I dette avsnittet beskrev Samuel politisk involvering på flere ulike nivå. Det kunne være moralsk, materielt eller fysisk/praktisk. Politisk oppfatning er en direkte årsak til at mennesker kan bli forfulgte (Utlendingsloven, 2008, § 28). En annen sosialarbeider knyttet det mer spesifikt til indirekte måter jentene kunne være involvert. Blant annet om noen familiemedlemmer hadde vært politisk aktive, og slik kunne jentene bli utsatt:

«Ja.. så de jentene som jeg møtt, de var ikke.. de selv var ikke sånn politisk aktiv selv da.. eh.. det som jeg skjønnte, det kan hende noen av de, mer eller mindre.. (...). Altså, ikke direkte som jeg vet om.. men det har vært sånn at for eksempel, familien deres det har vært involvert. Og da kunne de for eksempel de jentene også bli kidnappa eller rekruttert til.. ting som var ugreit, blir truet for eksempel. De tingene.» (Ibrahim)

Politisk forfølgelse av familiemedlemmer, eller av seg selv, er fremtredende i litteraturen som årsaker til at barn flykter (Hopkins & Hill 2008, s. 266; Stretmo & Melander, 2013, s. 50-

52; Thomas et al., 2004, s. 116). Som den utviklingsøkologiske modellen påpeker, kan ulike nivå og system påvirke jentene som individer (Bronfenbrenner, 1979). Dette tydeliggjøres i utlendingsloven som påpeker at den som forfølger kan være staten, ulike organisasjoner eller væpnede grupper som kontrollerer statsapparatet, i tillegg andre væpnede grupper som er ikke-statlige aktører (Utlendingsloven, 2008, § 29). Dette fremhever at de ulike nivåene kan påvirke jenters liv og situasjon, og som gjør at de kan velge å flykte. Likevel viser litteratur at væpnede konflikter, politisk uro og forfølgelse ikke gjør at alle flykter (Zolberg et al, 1992; Scheidl, 1997; Davenport et al., 2003; Moore & Shellman, 2004; Melander & Öberg, 2006, sitert i Ozaltin et al., 2020, s. 589).

På en annen side kan familiemedlemmer som deltar i politiske aktiviteter også beskrive et mikronivå, men som likevel har direkte sammenheng med samfunnsmessige faktorer. Selve familien omfattes av mikronivået, men deres politiske og ideologiske overbevisning tolkes som samfunnsfaktorer (Bronfenbrenner, 1979). Politisk deltakelse kan medføre at både de som deltar, men også familiemedlemmene deres, kan bli utsatt for forfølgelse. Som informantene har fortalt om har dette forårsaket farlige situasjoner for jentene, og kan ha «pushet» dem til å flykte. På en annen side kan derfor politisk stabilitet, sikkerhet og trygge samfunn være pull-faktorer. Berhane fortalte at hun ønsket stemmerettigheter og demokrati, og dette er tydelige pullfaktorer (Ozaltin et al., 2019, s. 589). På grunn av tilstanden i de ulike land, både på grunn av krig og sykdom, ytret flere informanter tap av omsorgspersoner. Dette vil presenteres under.

7.3 Adskillelse fra omsorgspersoner

Fire av seks informanter fortalte at adskillelse fra omsorgspersoner var vanlig i forbindelse med krig og konflikt. Dette kunne handle om drap av væpnede grupper eller militæret, og fengsling eller forsvinninger av foreldre og familiemedlemmer. Alvorlig sykdom kunne også være en medvirkende faktor som gjorde at barn ble etterlatt alene. Den ene kvinnen som hadde flyktet til Norge, Abeba, fortalte at krigen involverte kaotiske tilstander, og hun og familien ble adskilt fra hverandre. Hennes egen far ble skutt, moren flyktet til en annen del av landet med de yngste barna, og Abeba ble plassert hos tanten sin. Da tanten senere flyktet videre, ble hun etterlatt hos en ukjent familie. Hun forklarte det slik:

«(...) Jeg ble splitta fra mine egne foreldre, bodde hos tanta mi, hun flykta fra *navn på land*, la meg i *navn på land*.. Sånn at jeg ble alene. (...) jeg reiste til tanta mi. Det var.. Å komme hos tanta mi var som å bare være hjemme. Så det var ikke noe spesielt. (...) Men, jeg var bekymret og veldig redd når hun reiste, for at jeg tenkte å Gud, nå skal hun rømme meg til en annen familie. Og, jeg har jo vært igjennom, altså vi har sett at de andre i hjemlandet at der barna flytter til en annen familie og blir misbehandlet. Alt det der.. Jeg tenkte Å Gud, det er det som skal skje med meg nå. Men nei, de var veldig greie, de var virkelig veldig greie.»

Abeba ble først adskilt fra sine foreldre og søsken. Likevel hadde hun tanten sin, som kan anses som en omsorgsperson i nært nettverk. Senere ble hun etterlatt hos en fremmed familie da tanten flyktet. Det er vanlig at barn og foreldre kommer bort fra hverandre i forbindelse med krig og konflikt (Hopkins & Hill 2008, s. 266; Thomas et al., 2004, s. 116; Stretmo & Melander, 2013, s. 51-52). Litteratur viser at familie eller andre omsorgspersoner gir et sikkerhetsnett for barn. Ved adskillelse fra omsorgspersoner er det større risiko for utnyttelse og krenkelser. Ofte fører det til dype tap for barna, og det fører til angst og usikkerhet i forbindelse med migrasjonsprosessen (Oldroyd et al., 2022).

Alle tre sosialarbeidere hadde også erfaring med at jenter ble adskilt fra sine foreldre eller andre omsorgspersoner. Karoline fortalte at hennes forståelse handlet om at væpnede grupper forårsaket årsaker til adskillelse, men også alvorlig sykdom kunne være grunner til at jenter ble alene. Ibrahim fortalte at noen jenter han hadde møtt hadde nærmest ingen familiemedlemmer i live, bortsett fra en bror eller fetter i et annet land, og som allerede hadde flyktet. Samuel var av den oppfatningen av at adskillelse av omsorgspersoner kunne bestå av alvorlige erfaringer. Han satte ord på det slik:

«(...) noen sier at de har sett deres foreldre blir drept foran dem, og.. deres foreldre bli.. fengslet, bli tatt hjemmefra, og så de bli fengslet i mange, mange år. Og de har ikke sett dem i det hele tatt etter at de ble fengslet. Og så noen har levd også deres.. eh søsken bli torturert eller drept. Fordi hvis krigen er veldig, den er veldig hvor de bor, så selvfølgelig det skjer veldig mye.»

I min undersøkelse knytter alle fire informantene, både den ene kvinnen og de tre sosialarbeidere, adskillelse fra omsorgspersoner til faktorer på samfunnsnivå. Likevel kunne

alvorlig sykdom i familien også ha vært tema som forårsaker adskillelse. Imidlertid viser dette materialet at årsaker til adskillelse i hovedsak er i forbindelse med væpnet konflikt og politisk uro. Litteratur peker på at foreldre har en betydningsfull rolle i å hjelpe barn med å håndtere stressende og traumatiske opplevelser (Rescue.ord, 2018, sitert i Oldroyd et al., 2022). Uten omsorgspersoner fører dette til at barnas egne liv blir truet, og at ingen passer på dem, og resulterer i tap, traumer, krenkelser og utnyttelser (Hopkins & Hills, 2008, s. 261). Ved fravær av omsorgspersoner ved flukt viser barn tegn til tilbaketrekning, aggresjon, dårlig språkutvikling, redusert grov- og finmotorikk, og utviklingsforsinkelser (Rescue.ord, 2018, sitert i Oldroyd et al., 2022). Sammenlagt fremhever dette hvor viktige omsorgspersoner er for barns opplevelse av trygghet, beskyttelse og utvikling. Mangel på dette kan gjøre at jenter velger å flykte.

Dette underkapitlet har vist at flere av jentene som har kommet til Norge, allerede før flukten bærer med seg tapserfaringer av familieære system. Med andre ord tydeliggjør dette at enslige mindreårige flyktningjenter ikke bare har mistet nære og ivaretagende omsorgspersoner, etter at de har kommet til Norge. Dette kan få betydning i barnas personlige livsløp og utviklingsprosesser i det fremtidige vertslandet. Oldroyd et al. (2022) viser at tvungen adskillelse fra foreldre gir enslige mindreårige flyktninger vanskeligheter med å tilpasse seg, samt gir negative individuelle helseeffekter. Dette kan få betydning for hvilke behov jentene har når de kommer til Norge. En annen faktor er at disse komponentene også ble forsterket ved eksponering for vold (Oldroyd et al., 2022). Dette er et annet tema som informantene fortalte hyppig om, og som litteraturen konkret fremhever. Temaet vold vil gjennomgås nærmere under.

7.4 Vold

Vold er en fellesnevner for alle seks informanter. Vold er et komplekst og mangefasettert fenomen, og Verdens Helseorganisasjon deler voldsbegrepet inn i fire overordnede grupper av voldshandlinger. Dette innebærer fysisk vold, seksuell vold, psykisk vold og deprivasjon – som ofte kalles omsorgssvikt på norsk (WHO, 2002, sitert i Dale et al, 2023, s. 31). Dette kan innebære forsettlig bruk, eller trussel om bruk, av fysisk makt eller tvangrettet mot en selv eller andre enkeltpersoner eller grupper. Konsekvenser av vold kan resultere i død, fysisk

eller psykisk skade, eller mangelfull utvikling (NKVTS, u.å.). I dette undertemaet vil det i hovedsak legges vekt på fysisk vold. Seksuell vold vil tematiseres i kapittel åtte om kjønnsbasert vold. Informantene fortalte om krig, konflikt og forfølgelse som årsaker til vold, og å være vitne til vold var den hyppigste variabelen – både blant kvinnene som selv kom som enslige mindreårige flyktninger, men også gjennom sosialarbeidernes fortellinger. Ofte var jentene vitne til alvorlige voldshendelser:

«Ja, altså jeg har jo hørt at noen som har vært vitne til at faren ble drept eller moren ble drept, broren ble drept i krigen for eksempel. Sant.. Det har jeg hørt.» (Ibrahim)

Samuel fortalte om at jenter kunne være vitne til at foreldre, søsken eller andre familiemedlemmer kunne bli drept foran jentene. De kunne også bli vitne til at familiemedlemmene ble tatt hjemmefra, fengslet og torturert. For enslige mindreårige er vold, og spesielt barn som er vitne til vold, den mest rapporterte årsaken til at barn flykter. Ofte fortalte mange barn at de hadde vært vitne til mange voldsepisoder, og beskrev mange erfaringer med grove voldshandlinger (Stretmo & Melander, 2013, s. 48-53; Thomas et al., 2004, s. 118, 119). Fatima fortalte at hun så små barn som døde:

«Så.. det ble krig, og de kom til byen vår.. byen min da.. der jeg er ifra. Og så starta krigen og måtte alle flykte, og det var veldig vanskelig.. Det var litt vanskelig å se at små barn som døde, så det var det som jeg ikke likte i hele krigen.. (...) og så hører jeg nyhetene selvfølgelig.. ja.. og så har jeg sett mye på TV at barn, for eksempel hodet står på ene sida og kroppen på andre sida.»

Vold i forbindelse med væpnet konflikt var hovedårsakene til at enslige mindreårige flyktningjenter ble vitne til vold. Faktiske voldshendelser, samt oppfatninger om vold og generell sikkerhet, er sentrale faktorer knyttet til tvungen migrasjon (Ibáñez & Vélez, 2008, sitert i European Asylum Support Office, 2016, s. 21; Ozaltin et al., 2019, s. 589). I en annen studie oppveide vold alle andre variabler, og var den mest fremtredende driveren og push-faktoren for flukt (Moore og Shellmann, 2004, sitert i European Asylum Support Office, 2016, s. 21).

Dette materialet henviser først og fremst til makrofaktorer, som grunner til vold og derav årsaker til at jenter velger å flykte. Derimot viser litteraturen at forhold på mikronivå også

kan influere barn og flukt. Konflikter i familien, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, vold i lokalsamfunnet, eller vold på grunn av etnisitet, religiøs eller seksuell legning, kan være andre faktorer som gjør at jenter velger å flykte alene (Kulu-Glasgow et al., 2018, s. 9, 39). Karoline fortalte om en jente hun mente hadde erfart vold i nære relasjoner. Hun ble låst inne, brent, slått og pisket av sine omsorgspersoner, og Karolines forståelse var at jenta erfarte slavelignende tilstander. Imidlertid fortalte Samuel at det var få jenter han arbeidet med som beskrev vold i nære relasjoner. Han sa at de fleste jentene snakket positivt om og savnet foreldrene sine, og hvordan de hadde overlevd sammen med dem. Dette er noe Ibrahim fortalte om:

«Ja.. altså, det er jo.. jeg har møtt jenter som ble jo voldtatt for eksempel, både på veien hit, og i hjemlandet og kanskje av.. ja.. nærme folk i familien, og.. eh.. altså, sånn da.. Så det er noen av de som har opplevd mye, og ikke minst omsorgssvikt. Men jeg tror den omsorgssvikten som vi fokuserer på her i Norge er det litt annerledes enn der, sant. Hun ene fortalte at hun hadde blitt slått, men hun så ikke på det at det var vondt ment, men det var den type oppdragelsen foreldrene hennes kunne det. For eksempel. Sant, så det er liksom sånne ting da. Det er greit å kanskje skille fra hverandre.»

Selv om dette materialet viser at voldstendenser i hovedsak forekommer på et samfunnsnivå, på grunn av krig og konflikt i samfunnet, kan forhold på mikronivå også influere jenter og deres valg om å flykte. Dette fremhever nyanser i fluktgrunner for enslige mindreårige flyktningjenter. Fluktårsaker kan anses som subjektivt, og selv om det forekommer overordnede likhetstrekk for barn som flykter, er hver jente og hver historie unik. Vold kan forekomme på ulike arenaer og nivå, både samfunnsmessig, i lokalsamfunnet, skolen, men også i hjemmet. Flere jenter opplevde selv vold, men å være vitne til vold var derimot vanligst. Likevel er ikke dette enten- eller, og jentene kan bære med seg flere alvorlige opplevelser. Mennesker som har personlig erfaring med vold, om det gjelder verbalt, seksuelt, fysisk skade, fengsel eller tortur, samt innenfor pågående konflikter «pusher» folk i større grad fra sine hjem og land (Ozaltin et al., 2019, s. 592-600).

Dette kan trekke paralleller til et tidsperspektiv og kronosystem (Gulbrandsen, 2017, s. 54), i væpnede og voldelige konflikter. Forskning viser at dersom mennesker tror at konflikten blir langvarig er det større sannsynlighet for flukt (Ozaltin et al., 2019, s. 592-600). Dette kan

indikere eksistensielle refleksjoner i henhold til et personlig livsløp, da krig og konflikt ødelegger samfunn og familier. Det påvirker økonomiske og sosiale strukturer, og får betydning for tilgjengelige ressurser og muligheter i samfunn som er preget av væpnet konflikt (Murthy & Lakshminarayana, 2006). Det er sannsynlig at jenter vil velge å flykte som en strategi og ønske om å overleve, slik jeg beskrev i kapittel seks. Dette betyr igjen at pull-faktorer er trygghet og sikkerhet.

7.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjennomgått temaet krig og konflikt. Informantene har fortalt om væpnede handlinger, politisk forfølgelse, adskillelse fra omsorgspersoner og vold. Det har forekommet internt i landet, mellomstatlige konflikter, men også i lokalsamfunnet og hjemme. Vold er en av de mest fremtredende push-faktorene for at jenter flykter alene. Jenter søker trygghet, sikkerhet og overlevelse i en pull-destinasjon. Datamaterialet har vist at mange jenter bærer med seg mange og alvorlige voldsopplevelser, både som egenerfaring, men i hovedsak som vitne til vold. Et annet essensielt moment innenfor voldsaspektet, som enda ikke er blitt belyst, er spesifikt knyttet til jentenes kjønn. Neste kapittel vil tematisere kjønnsbasert vold, som også beskrives som stadige årsaker til at jenter flykter.

8 Kjønnbasert vold

Fem av seks informanter beskrev kjønnbasert vold som en viktig årsak til at jenter flyktet: To av jentene som har kommet som enslige flyktninger, og alle de tre sosialarbeiderne. FN definerer begrepet som «enhver handling av kjønnbasert vold som resulterer i, eller er sannsynlig til å resultere i fysisk, seksuell eller psykologisk skade eller lidelse mot kvinner». Dette innebærer trusler om slike handlinger, tvang eller vilkårlig frihetsberøvelse, enten det skjer i offentlig eller privatliv (United Nations General Assembly, 1993). I dette kapittelet vil to komponenter av kjønnbasert vold belyses: seksuelle overgrep og tvungne- og arrangerte ekteskap. Begge komponentene av ekteskap er inkludert i dette materialet, da informantene omtalte det som «å bli giftet bort». Seksuelle overgrep ble imidlertid nevnt hyppigst av informantene.

8.1 Seksuelle overgrep

Flyktninger, og spesielt kvinner og jenter, er svært sårbare for seksuelle overgrep (Vu et al., 2014). Seksuelle overgrep som grunnlag for flukt, eller som trussel mot flyktninger, er et tema som går igjen på tvers av intervjuene. Det avtegner seg imidlertid et tydelig skille i materialet. Alle sosialarbeiderne beskrev kjennskap til seksuell vold, både som jentenes *frykt for* å oppleve overgrep, men også om at jenter var *utsatt for* seksuelle overgrep. Derimot var det kun én av jentene, som selv hadde flyktet til Norge, som tematiserte seksuelle overgrep i sitt intervju. Hun fortalte om frykt for potensielle og fremtidige overgrep, og ikke som noe hun selv hadde erfart. Likevel ble seksuelle overgrep beskrevet som vanlig i konfliktområder av alle informantene. Fatima beskrev sin situasjon slik:

«(...) Fordi det var utrygt å sende barna til skole. Mhm. . vi var jo redde for at det skal skje noe, og den tida det har jo skjedd mye også med de barna som fortsetter på skolen (...) som for eksempel at de blir jo borte med en gang.. eller borte fra skolen. Ingen får se dem igjen.. at det var noen som kommer og tar de unge. De barna veldig unge. (...) Ja.. tar de, og spesielt jenter.. for at.. å voldta dem.. det har jeg hørt, men jeg har ikke sett og ikke noen i familien

min da.. eh.. det var noe.. ja.. vi har jo.. det var mange som snakke om det.. ja.. spesielt jenter som blir tatt på en måte..»

Fatima fortalte at barn, og i hovedsak jenter, ble kidnappet av væpnede grupper, og at de ofte ble utsatt for voldtekt. Hun var i 10-11 års alderen da krigen brøt ut, og foreldrene besluttet å ikke sende henne på skolen lenger for å minimere risikoen for kidnapping og seksuelle overgrep. Seksuell vold fremheves i litteraturen og beskriver høy prevalens i væpnede konflikter (Asztalos & Darvishpour, 2018; Birchall, 2016, s. 19; Bjerneld et al., 2018, s. 307; Stretmo & Melander, 2013, s. 54-55; Thomas et al., 2004). Seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold er en klar påvirkningsfaktor for at jenter flykter. Dette er noe sosialarbeiderne også fortalte om:

«Så de kunne ikke bo der, så de kunne ha blitt drept hvis de hadde bodd der (...) Og hvis ikke det så kunne de ha blitt rekruttert til krigen, for eksempel. Bli brukt som slaver, også.. eh.. opplevd.. misbruke de.. sånn type ting da. (...) «Ja, det var fare for livet deres. Det er noen som har opplevd seksuelle overgrep, sosial kontroll, fengslet.. ja.. disse tingene var ganske relevant at de hadde opplevd.» (Ibrahim)

Alle sosialarbeiderne hadde erfaring med tematikken seksuelle overgrep. Sosialarbeiderne fortolket det slik at mange jenter generelt kunne ha vært utsatt for overgrep, i forbindelse med væpnet konflikt. Deres kjennskap til faget og jenter som har kommet til Norge, fortalte også om jenter som kunne bli rekruttert av væpnede grupper med hensikt om seksuelt misbruk. Ibrahim fortalte om en jente som hadde flyktet til Norge, der hennes egen mor hadde blitt voldtatt, gravid og fødte det som ble jentens lillesøster. Moren hadde derfor besluttet at jenten skulle flykte. Thomas et al. (2004, s. 119) fant i sin studie at jenter kunne rapportere om flere voldtekter, og følgene kunne også innebære graviditet, abort eller fødsel av barn.

Likevel fortalte alle sosialarbeiderne, og den ene kvinnen, at overgrep ikke hadde forekommet. Sosialarbeiderne sa at de aldri hadde blitt fortalt overgrepshistorier, og Ibrahim reflekterte over hvorvidt det at han var mann var en grunn til at han ikke fikk høre slike fortellinger. Seksuelle overgrep var imidlertid tema på institusjonen han jobbet på:

«men det har skjedd, og så da de fikk.. altså, jeg var en mann og jobbet mye med de ikke sant. Det var jo litt sånn, ja, kanskje litt tabubelagt og.. kunne fortelle meg om slike ting da, sant. (...) ja, personlig ikke med meg, men ja.. men vi har jo noen damer på institusjonen eller på en bofelleskap eller det du kaller. Så det har vært tema ja.»

Selv om seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold beskrives som en direkte push- faktor til at jenter flykter, er det likevel mange som ikke forteller om det (Birchall, 2016, s. 19). Mange utsatte forteller ikke noen om det som har skjedd, eller venter lenge med å fortelle (Steine et al., 2016, sitert i Østby et al., 2022). Kjønnsbasert vold og seksuelle overgrep kan også tydeliggjøre stigmatiserende diskurser i samfunnet, og negative reaksjoner fra personer i nettverket. Dette kan føre til at mange tar på seg skyld og skammer seg over overgrepet (Kennedy & Prock, 2018, sitert i Østby et al., 2022).

Diskurser i samfunnet og holdninger overfor kvinner, viser sammenhenger mellom kjønn og vold (Gjerstad et al., 2023). Også Istanbul-konvensjonen (2011), som er den internasjonale avtalen som skal forebygge vold mot kvinner, understreker voldens kjønnede karakter. Den påpeker at vold mot kvinner er et uttrykk for historisk ulikhet i maktforholdet mellom kvinner og menn (Istanbul-konvensjonen, 2011, sitert i Gjerstad et al., 2023). Litteratur om enslige mindreårige flyktninger påpeker at kjønnsbasert vold også er paternalistisk, og fremhever at kultur og holdninger kan fremme jenter som underordnede i samfunnet (Hedlund, 2020; Hosseini & Punzi, 2022). Jenter kan, som også fremkommer i mitt materiale, flykte på grunn av trussel om eller faktisk opplevd vold – og gjør at de velger å flykte.

Samuel fortalte at jenter må passes bedre på grunnet kultur og holdninger i samfunnet, og at det dermed kunne innebære risiko for kjønnsbasert vold. Ifølge hans erfaring og fortolkning var jenter mer sårbare for overgrep, og han satte ord på det slik:

«(...) på grunn av den kulturen, at du må beskytte din datter, (mer) enn din sønn. For du vet at, hvis du gjør ikke det, og det skjer med jentene så det kan skje veldig mye uønskede ting. For eksempel de kan bli voldtatt, de kan bli gravid, de kan få uønsket barn, så på grunn av alle de tingene og så pluss kultur, så da de må beskytte døtrene deres enn sønnene deres.»

Skam og stigmatisering følger den som utsettes for seksualisert vold, også i krig. Dahl (1999) påpeker også betydningen av kulturelle fortolkningsrammer, og viser til at kulturelle forhold

kan påvirke hvor skam og skyld tillegges. I den kristne kulturen er voldtekt kvinnens egen skam; i den muslimske tradisjonen hvor menn er ansvarlige for beskyttelsen av kvinner og barn, blir voldtekt også familiens skam (Dahl, 1999, sitert i Berg, 2006, s. 191).

Kvinner og jenter som flykter alene uten mann, eller er alene i en krigssituasjon vil være spesielt sårbare, og risikoen for overgrep er større. I min undersøkelse knytter alle fire informantene seksuelle overgrep, eller risiko for overgrep, direkte til årsaker knyttet på samfunnsnivå. Det handlet om væpnede konflikter, væpnede grupper, kultur og holdninger i samfunnet, som alle har utløst jenters flukt. Voldtekter som del av politisk vold og krig har funnet sted i mange situasjoner: under ransaking i hjemmet, under politiavhør, i fengsel, i fangeleire, i flyktningleirer (Berg, 2006, s. 191). Det er imidlertid en forskjell å flykte fra samfunnsmessige årsaker til seksuell vold, som frykt for voldtekt fra en væpnet gruppe, og seksuelle overgrep i fra familie og/eller nære nettverk. Likevel viser litteratur at jenter også flykter fra seksuelle overgrep fra familie eller deres nære nettverk. Studier fra Irland og Storbritannia viser at litt over 30% av jenter som flyktet alene, oppga seksuell vold i familien som årsak til at de flyktet (Abunimah & Blower, 2010, sitert i International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), 2018, s. 9). Samuel fortalte dette:

«Ja.. altså, det er jo.. jeg har møtt jenter som ble jo voldtatt for eksempel, både på veien hit, og i hjemlandet og kanskje av.. ja.. nærme folk i familien, og.. eh.. altså, sånn da.. Så det er noen av de som har opplevd mye, og ikke minst omsorgssvikt»

Seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold kan begås av væpnede aktører, militært personell, intime partnere, organisasjoner og humanitære arbeidere, eller generelt fremmede mennesker som kan utnytte økt sårbarhet. Med andre ord viser dette hvordan flere nivå kan fungere som push-faktorer, når enslige mindreårige jenter skal ta et valg om å flykte. Sårbarheten overfor enslige mindreårige flyktningjenter kommer på grunn av sammenbrudd av familie- og sosiale strukturer, og endringer i rettshåndhevelse og beskyttelsesstrukturer (Vu et al., 2014).

Ofte er seksualisert vold brukt som våpen i krig og konflikt, og har nå blitt en del av en sikkerhetsdiskurs og trussel mot internasjonal fred og sikkerhet (Skjelsbæk, 2009, s. 73). Seksuelle overgrep kan resultere i en rekke langvarige fysiske, reproduktive, relasjonelle og

psykiske konsekvenser (Vu et al., 2014). Slike faktorer kan få betydning i det personlige livsløpet, og trekker paralleller til tidssystemet (Gulbrandsen, 2017). Både et perspektiv som gjelder her og nå, men kan trolig også påvirke fremtidige samfunn. Dette kan igjen påpeke betydningen for at jenter ønsker faktorer som trygghet og sikkerhet. Et annet tema som ble belyst under intervjuene, som også faller inn under kjønnsbasert vold, er tvungne og arrangerte ekteskap.

8.2 Tvangsekteskap og arrangerte ekteskap

Flere av informantene snakket om «å bli giftet bort». Det kan være ulike grader av frivillighet og tvang i det å «bli giftet bort», men ettersom det angis som årsak til flukt ble de samlet under ett. Fem av seks informanter snakket om arrangerte ekteskap og tvangsekteskap som grunner til å flykte. To av kvinnene som selv flyktet til Norge fortalte om potensielle giftemål som konkret årsak til at de flyktet. Alle tre sosialarbeidere fortalte at jenter kunne flykte på grunn av risiko for ekteskap de ikke ønsket å inngå. Fatima la vekt på ekteskap, da hun fortalte om hvorfor hun valgte å flykte:

«eh.. kanskje bli giftet bort i tidlig alder. Fordi der var ikke liv, så når jentene blir 18-19 så som regel gifter.. gjør de.. gifter bort. Og det var noe jeg ikke likte, og ikke.. jeg var redd for det også...».

Berhane fortalte også at hun flyktet fra ekteskap i ung alder. Hun oppsummerte hennes muligheter i landet til å involvere ekteskap og graviditet som 15/16- åring, eller tvungen militærtjeneste for resten av livet. Med andre ord både utsikten til ekteskap, og alternativet med evig militærtjeneste, som årsaker til at hun valgte å flykte. Alle sosialarbeiderne fortalte også om eksempler på at jenter kunne flykte fra ekteskap. Karoline hadde erfaring med en jente der hennes mor hadde blitt solgt og giftet bort som barn, og derfor fryktet jenten at dette ville skje med henne selv. Samuel påsto at det ofte var foreldrene som bestemte slike ekteskap, og kjente til flere der jenter hadde rømt:

«(...) De har også rømt på grunn av at de ville ikke gifte seg med deres fetter eller, deres familien.. men dessverre det er bare på grunn av religiøsitet. Men, hvor mange av de, man vet ikke sikkert. (...) Samfunnet også tenker sånn, det er ikke bare familien som tenker, men

de tenker også sånn. Og i veldig mange land, selvfølgelig, jenter må være hjemme, jenter må gifte seg, på grunn av deres kultur, på grunn av deres religiøse.. så det er også sånn. Så jenter er.. er ikke behandlet på samme måte som gutter i samfunnet. For å bli.. også i familien, selvfølgelig..»

Foreldre som tar valg for barna sine og hvem de gifter seg med, beskriver Hedlund (2020, s. 3871-3880) som paternalistisk. Dette kan anses som push-faktorer på et mikronivå, da det ofte blir foreslått av foreldre. På en annen side viser studier at også væpnede grupper kan tvinge jenter til å gifte seg med dem, men også kidnappe og så tvangsgifte seg med barn (Hedlund, 2020, s. 3871-3880). Ved å flykte fra væpnede grupper for å unngå tvangsekteskap, omfatter dette en samfunnsmessig faktor til flukt. Prosessen med valg av ektefelle kan være omstridt, og foreldre, bredere familienettverk, eller væpnede grupper, kan søke å påtvinge jentenes egne valg. Jentene blir da uten, eller med liten grad av, mulighet til motstand av arrangerte eller tvangsekteskap (Parkin, 2021). Uavhengig av hvor på spekteret av frivillighet, skjuler det seg aspekter av maktforskjeller. Angående arrangerte ekteskap viser det seg sosialt passende for noen, krenkende for andre, men reflekterer *alltid* ulike maktforhold (Parkin, 2021).

Likevel fanger ikke den binære konseptualiseringen av tvang versus frivillighet opp kvinners særlige erfaringer. Der mikronivået pålegger ekteskap er det mulig å oppnå en dypere forståelse av tvang forbundet med tvangsekteskap, ved å større grad ta hensyn til kvinners plassering innenfor ulike kryssende faktorer. Dette gjelder sosioøkonomisk status, kulturell praksis i lokalsamfunnet, rasisme og normativ status for heteroseksualitet i det bredere samfunnet, og den kjønnete naturen av juridiske diskurser og statlig politikk (Anitha & Gill, 2011, s. 46). Dette vitner om de flerfoldige nivåene som Bronfenbrenner (1979) mener påvirker individer. Sosialarbeideren Ibrahim påsto at sosioøkonomisk status var en medvirkende faktor for at jenter flyktet:

«Spesielt de som kom fra dårlig vilkår. Liksom kunne være fattige da.. eh.. der det var mange barn, så var det liksom.. kunne liksom bli rekruttert og (...) Giftn bort da.. på en måte da.. men det er jo liksom kanskje noe andre rekrutterer ja.. han er 60, men hvor får jeg bedre liv? (...) for eksempel, de kunne bli gift bort til en gammel mann. Mhm.. En 15-åring til en på 60»

Litteratur viser at slike ekteskap er årsaker til at jenter flykter, og er en av hovedårsakene til at jenter og kvinner flykter fra hjemme sine (Khan et al., 2023). På denne måten forklarte alle tre sosialarbeidere at jenter «kunne bli giftet bort». Tvangsekteskap blir utelukkende beskrevet av jenter som årsaker til at de flyktet. Det kan både være den eneste årsaken til, men også medvirkende årsak til flukt (Asztalos & Darvishpour, 2018; Birchall, 2016, s. 19; Bjerneld et al., 2018, s. 309; Stretmo & Melander, 2013, s. 54-55). To av jentene som selv hadde flyktet tematiserte også ekteskap, og som gjorde at de valgte å flykte. På denne måten gjorde kvinnene seg noen eksistensielle refleksjoner om deres personlige livsløp. Som samsvarer med tidssystemet i henhold til den utviklingsøkologiske modellen (Gulbrandsen, 2017). Denne strukturen synliggjør tidsdimensjonen i individets utvikling, og viser til at utvikling må sees på som en dynamisk og livslang prosess. Jentene ønsket mer ut av livet enn tvungne/arrangerte ekteskap og å være hjemmeværende mødrer – i ung alder. Felles for dette materialet er at det «pushet» jentene til å flykte. Arrangerte og tvungne ekteskap forekom på ulike nivå, både av væpnede grupper, men også av familie og utvidet nettverk. Totalt sett gjorde dette at jentene søkte trygghet, sikkerhet og frihet, og flyktet derfor til Norge.

8.3 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg gjennomgått temaet kjønnsbasert vold. Informantene har fortalt om seksuelle overgrep og arrangerte- og tvungne ekteskap, som årsaker til at jenter flyktet. I dette materialet ble seksuelle overgrep i hovedsak beskrevet på grunn av konflikttilstander i landet. Derimot viser litteratur at overgrepssproblematikk kan forekomme på alle nivå, både under krig og konflikt, men også generelt i familiære relasjoner. Det skjer også utenfor væpnet konflikt, og i mer fredelige tilstander. Arrangerte og tvungne ekteskap ble også utpekt som en kjønnsbasert grunn til at jenter velger å flykte. Dette kunne ofte bli foreslått av foreldre, væpnede grupper eller utvidet nettverk. I tillegg til det paternalistiske aspektet ble det beskrevet et interseksjonelt landskap mellom ulike kryssende faktorer, som årsaker til at kvinner «giftes bort», og derav samfunnsmessige faktorer for at jenter flykter (Anitha & Gill, 2011, s. 46). Trygghet og sikkerhet blir nok en gang omtalt som pull-faktorer, i tillegg var frihet og selvstendighet noe jentene søkte i sine fremtidige vertsland.

9 Ønske om et godt liv

Ønske om et godt liv ble nevnt av alle seks informanter, og ble beskrevet som en viktig årsak for at jenter flyktet. Det ble beskrevet ønske om trygghet, håp om fremtid og ambisjoner om utdanning og jobb. Nyere måter å tenke rundt barn og barns flukt på fremhever barns handlefrihet, som inkluderer barns ønske om å forbedre levekår og fremtid. Dette betyr at barns grunner til å forlate sine hjemland kan omfatte både frivillige og ufrivillige komponenter, og kan innebære både push- og pullfaktorer på ulike nivå (Bhabha, 2014; Nardone & Correa-Velez, 2016, sitert i Hedlund, 2020, s. 3872).

To av kvinnene som selv hadde flyktet som barn, vektla drømmer og ambisjoner for fremtiden som medvirkende årsaker. Dette ble også nevnt av de fire andre informantene, men de beskrev derimot ønske om trygghet som den primære pull-faktoren for flukt. De mente at trygghet var fundamentalt for å oppnå gode liv; likevel var utdanning og arbeid bidragende faktorer for en fremtid med gode liv.

9.1 Utdanning og jobb

Ønske om en fremtid med utdanning og jobb er noe fem av seks informanter fortalte om. Utdanning og jobb ble beskrevet som en aktiv investering i fremtiden, og mulighet til å skape seg gode liv. Likevel ble væpnet konflikt og politisk uro ofte fremstilt som begrensende og hemmende faktorer, for å sikre jentene utdanning, arbeid og generelt fremtidige liv. Da krigen kom til landsbyen til Fatima hindret dette skolegangen hennes. Hun drømte om å bli arkitekt og en selvstendig kvinne. Hun fortalte at dette alltid hadde vært drømmen hennes:

«Ja.. jeg ville studere. Alltid tenkt det på liksom.. (...) jeg ville studere og at det skal være trygt. Og ja.. det var det. Jeg ville være selvstendig, alltid drømt om det. Å være selvstendig. (...) jeg ville ta vare på meg selv, at.. det er ingen andre.. at ikke andre kommer og bestemmer over hva jeg ha, ikke ha.. eh.. av for eksempel hvis jeg skal forklare det sånn riktig måte. Da vil jeg ha det jeg ville med èn gang, sånn ikke be til han og ikke gå til mamma og pappa og spørre, kan jeg få penger til det og det. Men, jeg kan bare kjøpe det jeg ønsker med èn gang..»

På grunn av flere år med væpnet konflikt i landet, og foreldrene vurderte det som risikofylt at hun fortsatte på skolen, mistet hun flere år med skolegang. Hun fortalte at hun likevel leste og forsøkte å lære seg ting hjemme, og at hennes fremtidsambisjoner med utdanning og jobb var så sterkt. Utdanning er noe Berhane også fortalte om, og satte ord på hvordan hun hadde flere mulige fremtidsdrømmer:

«Ja.. så man tenker også, skjønner du, selvfølgelig jeg tenker også når man vokser opp, når man blir vokser opp, skjønner du.. Ja.. alle har drømmer sine, ikke sant.. Ja. Jeg kan bli sykepleier, bli laboratorie, bli psykolog, bli lege, whatever. Man tenker også til fremtid, ok..»

Berhane hadde flere ønsker for et fremtidig yrke. På samme måte som Fatima, ønsket jentene frihet og muligheter til å ta valg. Bakgrunnen for slike ønsker er samfunnsmessige forhold, som påvirket individnivået, som push- og pullfaktorer. Krig og konflikt forstyrrer nasjoners sosiale og økonomiske strukturer (Murthy & Lakshminarayana, 2006), som gjør at det er risikabelt særlig for jenter å gå på skolen. Dette påvirker jenters mulighet til å få skolegang og utdanning. Litteratur viser at barn flykter fra sosiopolitiske stressfaktorer, men de flykter også fra manglende muligheter og ressurser i sitt hjemland. Det inkluderer dårlig kvalitet på utdanningen, eller ikke mulighet for å delta i utdanningsløp, samt fysisk og intellektuell frihet (Kulu-Glasgow et al, 2018). Også sosialarbeideren Samuel var opptatt av hvordan ønsker om gode liv kunne være knyttet til mangler i hjemlandet:

«Jeg skal ha bedre liv. Hvorfor jeg skal være her med dette vilkåret her? Så da, det er også (...) Mangel på ressurs, mangel av muligheter, mangel av.. hva skal si.. av framtid, for eksempel. Ikke sant.»

Samuel knytter slike samfunnsmessige forhold, med mangel på muligheter og ressurser, som en av flere push-faktorer som bidro til at jentene valgte å flykte. Litteratur viser at makrososiale forhold påvirker det individuelle nivå (Bolzman, 1994; Bronfenbrenner, 1979). På den andre siden kan utdanning og jobb tolkes som pull-faktorer, som også kan bety håp for fremtiden. Imidlertid reflekterte de to jentene, som selv hadde flyktet, hvordan utdanning etter ungdoms- og myndighetsalder ikke var tilgjengelig for dem på grunn av deres kjønn. Det var andre forventninger til jenter, som at de skulle gifte seg og være hjemmeverende mødre. I tillegg til at væpnet konflikt, politisk situasjon og kvalitet på

utdanningen kunne begrense deres muligheter til utdanning, er kultur og holdninger også medvirkende faktorer. Dette er også tilknyttet samfunnsmessige faktorer, som jentene beskrev som grunner til at de valgte å flykte. Jentene fortalte at de ønsket frihet, selvstendighet og valgmuligheter, og er konkrete pull-faktorer (Ozaltin et al., 2019, s. 589).

Sosialarbeiderne fortalte også om jentenes fremtidsambisjoner og ønsker om gode liv. Alle tre beskrev at jentene hadde drømmer, og de ønsket både utdanning og jobb. Likevel ble den primære pullfaktoren for flukt belyst som ønske om trygghet. Trygghet ble beskrevet som fundamentalt for å oppnå gode liv. Det handlet først og fremst om å være i live, og deretter kunne ønsker og ambisjoner for fremtiden få plass:

«(...) Alltid tenker om deres framtid, for å leve liv. Første, og så har framtid. De kommer ikke med tomme bagasjer. De kommer full bagasjer, jeg skal danse, jeg skal ha jobb, jeg skal ha framtid. Ikke sant. Masse sånn. Hvordan de kan fylle opp det er noe annet, selvfølgelig. Men, likevel de kommet med håp og framtid.» (Samuel)

I henhold til Samuels erfaring kom ikke jentene med tomme bagasjer: jentene bar alltid med seg ønsker om å leve, og håp om en fremtid. Ibrahim beskrev en fortolkning om hvordan alvorlig erfarte situasjoner også kunne gi jentene betydelig iver og lyst til å leve:

«nei, det var jo etter de forholdene som de har opplevd etter at de flyktet, at de har opplevd så masse ting som det skulle ikke skjedd. Så de var jo, de så jo veldig lyst på livet. De som jeg har møtt da, over 90% av de har utdannet seg, har tatt fagbrev, har gått på skole eller lært seg norsk veldig fort, finne seg en jobb, så det.. det var jo håp. (...) For at de ville jo være normal sånn som alle andre. Og, de ville jo jobbe og de ville jo, ja.. bidra til samfunnet og de, de ville jo sikkert hjelpe familie og den type ting.»

På denne måten beskrev Ibrahim jentene som ressurssterke og handlekraftige. Til tross for alvorlige erfaringer kunne de likevel ha håp. I tillegg beskrev han et perspektiv og ønske om å være «normal som alle andre». Samtidig jentenes ønsker om å bidra til samfunnet, og potensielt hjelpe familiene sin. En annen sosialarbeider som fortalte om jentene som sterke og modige, var Samuel. Han beskrev jentene som tilpasningsdyktige, og mange av jentene fullførte utdanninger og ble sykepleiere, stiftet familier og klarte seg godt i livet. Faktorer slik som muligheter for utdanning, arbeid, kultur og holdninger om kjønn, har blitt diskutert som

samfunnsmessige forhold som påvirker individnivået – og kan bidra til at jenter flykter (Bolzman, 1994; Kulu-Glasgow et al, 2018). Både som push-faktorer på grunn av mangler, som kan fortolkes som hemmende og begrensende faktorer for jentene. På den andre siden hvordan slike ønsker om utfoldelse dermed blir pull-faktorer. Flukt og migrasjonsprosessen handler ikke bare om konkrete handlinger, men kan også involvere eksistensielle spørsmål. Det kan innebære et fremtidsrettet perspektiv, hvor vekt på fremtid og drømmer, utdanning og arbeid ofte nevnes som viktig for personlig vekst og integrering, og som en måte å unngå sårbarhet og undertrykkelse (Øien, 2010, s. 37).

Likevel fremkommer trygghet som en faktor som nevnes ofte, og en aktiv investering i fremtiden med utdanning og jobb, kan i en videre forstand tolkes som et ønske om økonomisk trygghet. Begrepet økonomisk trygghet defineres på flere måter, men det vektlegger i hovedsak to aspekt: Det første innebærer 'økonomisk evne i dag', og handler om dekning av basale behov som mat, medisiner og lignende. Det andre handler om 'økonomisk bæreevne i fremtiden', og beskriver muligheten til å spare penger, håndtere inntektstap og uventede utgifter (Kempson et al., 2017). Denne litteraturen understreker det personlige livsløpet og tidssystemet inn i forståelsen av analysen om temaet. Ønske om utdanning og jobb kan også tolkes som individer og jenters mulighet til økonomisk trygghet (Murthy & Lakshminarayana, 2006; Kempson et al., 2017). Med bakgrunn i begrepet økonomisk trygghet viser trygghet seg generelt som en fremtredende faktor, i jenters ønske om gode liv. Trygghet vil belyses nærmere i neste avsnitt.

9.2 Trygghet og håp for fremtiden

Ønske om trygghet og håp for fremtiden var noe alle seks informanter fortalte om. De hadde drømmer, ambisjoner og håp. Håp om å overleve og håp om å skape seg gode liv. Ønsket om trygghet ble beskrevet som en tiltrekkende faktor, og betydelig medvirkende årsak til at jenter flyktet. Selve begrepet trygghet kan forstås som allment, men likevel abstrakt. Utfra informantenes fortellinger har jeg fortolket dette til å inneholde komponentene fysisk og psykologisk trygghet.

Fysisk trygghet kan forstås mer som sikkerhet. Trygghet og sikkerhet kan forklares som en tilstand, eller komponenter av omstendigheter, hvor sannsynligheten for negative effekter på mål er lav (Blokland & Reniers, 2020). Informantene beskrev frykt for å bli drept, men også frykt for andre alvorlige krenkelser. Mangel på trygghet og risiko for fysisk skade gjorde at de flyktet. Redsel for å bli fysisk skadd eller drept er vesentlig i et psykologisk perspektiv. Psykologisk trygghet beskrives som muligheten til å føle, tenke og vise seg selv uten frykt for negative konsekvenser (Kahn, 1990, s. 708, sitert i Ito et al., 2022). Mangel på fysisk og psykologisk trygghet kan dermed fortolkes som push- faktorer, og ønske om slik trygghet forstås som tiltrekkende.

Både kvinnene som har fluktbakgrunn og sosialarbeiderne var opptatt av trygghet. Sosialarbeiderne vektla at de fleste jentene som de kjente til, ikke visste hvor de kunne søke slik trygghet. Da de flyktet var fokuset å komme seg ut av deres eget land, og frem til et land som kunne tilby trygghet, uten at de hadde klare tanker om hvor de skulle flykte til.

«Ja.. Det gikk nesten på å få.. Å få leve et godt liv. Altså få leve et godt liv, med å være frisk og ha det bra. Jeg tror ikke det var større ønsker, eller større.. Det å ha det bra er.. drømmer ikke om å bli flink og få lang utdanning, og.. på en måte.. Det var bare å få det godt. (...) Overleve, og få det bra.»

Dette sitatet er fra Karoline, som mente jentene primært ønsket trygghet. Det handlet ikke om store ønsker eller ambisjoner, men å overleve, være trygge og få det bra igjen. Også Samuel fortalte at farlige situasjoner var årsak til flukt. Både væpnede konflikter, generell uro og frykt kunne dermed være push-faktorer. På den andre siden hvordan ønske om trygghet og/eller trygge liv, kunne være viktige pull-moment for at jenter flyktet. Forfatteren Brekke (2012, s. 78) har definert et hierarki over pull- faktorer, om hvorfor flyktninger velger å komme til Norge. Den primære årsaken til flukt ble definert som den mest grunnleggende faktoren av dem alle - nemlig trygghet (Brekke, 2012, s. 78). Denne tryggheten handlet om Norge som et demokratisk land, med respekt for menneskerettighetene og med ambisjoner om å behandle søkere rettferdig. Informantene mine ønsket å kunne ytre meningene sine, ha stemmerettigheter, og de drømte om demokrati. Til sammen gir det et ønske om å leve i en tilværelse der en har en generell opplevelse av trygghet.

Væpnet konflikt er en trussel i seg selv, i tillegg påvirker det samfunnsstrukturene. Abeba, som selv har flukterfaring, beskrev hvordan krig og sykdom kunne gi bekymring for liv og helse, både i et kort- og langsiktig perspektiv. Det kunne også hindre henne i å få helsehjelp og livsviktig medisin – og dermed en fremtid:

«(...) nå som jeg er ofte veldig syk og det er dumt.. eh.. og jeg tenkte har jeg den fremtiden? På den tiden.. det var.. og tenke at har jeg en fremtiden? Kommer jeg til å leve i morra? Hva med.. om jeg ikke får den medisinen? Tenk hvis det blir enda mere krig? Og.. kan ikke engang gå til legen og få den medisinen. Så jeg har for min del.. så så jeg ikke null på den tiden...(...) Nei.. for medisin er så dyrt.. det er dyrt.. og ikke minst, som jeg sa, på den tiden det er skam å ha HIV. Ehm.. til og med i dag, det er folk som ikke er åpent.. selv om ikke.. har peiling på at man kan leve, leve som vanlig.. Selv om man må stå på tablett hele livet sitt.. Ja.. så.. da så jeg ikke noe fremtiden.. for jeg tenkte, du får, du kommer ikke til å få barn, du kommer ikke til å.. gå videre ikke minst. Du kommer sikkert til å bli syk og død, til slutt. (...) Ja.. tenk deg det var alt.. Nei, jeg så ikke den fremtiden jeg..»

I mitt materiale fremkom væpnet konflikt og politisk uro som viktige samfunnsmessige faktorer til flukt. Væpnet konflikt fikk så betydning for helsetjenester, tilgang til utdanning, familieliv og lignende. Det påvirket jentenes individuelle liv, og de erfarte mangel på trygghet som påvirket deres håp for fremtiden. Mangel på trygghet, med risiko for fysisk og psykologisk skade, kunne være push-faktor for jentene. Litteratur viser at utrygghet er en konkret årsak til flukt, og som kan prege fysisk og psykologisk trygghet. Det inkluderte makrofaktorer som blant annet krig, tvungen militærtjeneste, og rekruttering av væpnede grupper (Kulu-Glasgow et al., 2018). Likevel er mikrofaktorer også rapportert som en grunn til å forlate opprinnelseslandet, slik som personlige problemer, eller vanskeligheter i familiesfæren, etnisk vold, konflikt med foreldre eller andre i samfunnet, seksuell eller religiøs legning, eller partnervalg som inkluderer muligheten for tvangsekteskap (Kulu-Glasgow et al., 2018, s. 9, 39).

På en annen måte erfarte flere av jentene adskillelse fra, og tap av omsorgspersoner, og hadde få gjenlevende familiemedlemmer. Dette er også noe alle informantene satte ord på, og som gjorde at de søkte trygghet i akkurat Norge. De tre kvinnene som selv kom som enslige mindreårige flyktninger, hadde alle ett familiemedlem som hadde flyktet til Norge.

En annen pullfaktor, innenfor trygghetsaspektet, kan derfor være å gjenforenes med vedkommende. Sårbarheten og utryggheten som kommer på grunn av sammenbrudd av sosiale- og familiestrukturer i forbindelse med væpnet konflikt eller krig, er en viktig push-faktor (Vu et al., 2014). Her skiller likevel utvalgene seg noe: to av tre sosialarbeidere var ikke opptatt av dette, selv om sosialarbeideren Ibrahim mente dette kunne være tilfelle for noen barn på flukt.

Å gjenforenes med den som kanskje er det eneste familiemedlemmet som er igjen, kan gi trygghet både fysisk og psykologisk. Dette kan tilføre barna beskyttelsesstrukturer og potensielt håp for fremtiden. Derfor kan det å gjenforenes med familiemedlemmer i andre land, slik flere av jentene nevnte, være en annen pull-faktor. Migrasjonsforskning har slått fast at sosiale nettverk ofte spiller en viktig rolle for retningen og målet for migrasjonen (Böcker & Havinga, 1998; Faist et al., 1997; Haug, 2008, sitert i Brekke, 2012, s. 70). Noen flyktninger beskrev at familien, eller andre slektninger, var hovedgrunnen til at Norge ble valgt, mens andre så det som en av flere faktorer (Brekke, 2012, s. 70). Nettverk og familie fremstår som sentrale beskyttelsesfaktorer, og sosial støtte med aksept og tilhørighet har stor betydning for hvordan mennesker håndterer traumatiske erfaringer i ettertid (Rosenc & Thomson, 1989, sitert i Sveaas & Reichelt, 2011, s. 211). Imidlertid har det vist seg at familier i seg selv ikke nødvendigvis fungerer beskyttende. Der personer møtes med avvisning og manglende interesse, eller med sterke forventninger og krav til at alt skal være som før, kan de nære relasjonene heller bli en kilde til problemer enn ressurser (Sveaas & Reichelt, 2011, s. 211).

9.2 Oppsummering

Alle seks informanter har fortalt om hvordan trygghet, utdanning og jobb har vært tiltrekkende faktorer, og mangel på dette, sammen med krig og væpnet konflikt, har vært push-faktorer som har gjort at jenter har flyktet. Utdanning og jobb har blitt løftet frem som muligheter til aktiv investering i fremtiden, og kan bidra til trygghet økonomisk i et kort- og langsiktig perspektiv. På den andre siden har fysisk og psykologisk trygghet blitt fremhevet som faktorer, som gjør at jenter flykter. Mangel på trygghet gjør noe med håpet for fremtiden, og mennesket er «skrudd sammen» for å sikre overlevelse (Mobbs et al., 2015).

Pull-faktorer for jentene, innenfor trygghet og håp for fremtiden, har vært sosial støtte gjennom familiemedlemmer som allerede har flyktet til Norge. Ikke minst et statlig styre som tilbyr generell trygghet, demokrati og ivaretagelse av menneskerettigheter. Totalt sett er det flere årsaker til at jenter flykter, og denne kunnskapen er vesentlig for sosialt arbeid. Dette vil gjennomgås nærmere i neste kapittel.

10 Implikasjoner for sosialt arbeid

I dette kapittelet vil jeg drøfte hvilken betydning kunnskap om enslige mindreårige jenters årsaker til flukt, har for sosialt arbeid. Som nevnt i introduksjonskapittelet er sosialt arbeid både en akademisk disiplin og et praksisbasert yrke. Sosialarbeidere blir beskrevet som frontlinjearbeidere, og kan ha avgjørende betydning for situasjonen til enslige mindreårige flyktninger (Van Raemdonck et al., 2022). Kunnskap om hva jenter som har flyktet alene har opplevd før og under flukt, og hva som gjorde at de valgte å flykte, kan være viktig for å finne riktige tiltak når de er kommet til Norge. For å hindre at de spesielle utfordringene denne bakgrunnen fører meg seg leder til utenforskap, og manglende inkludering i det norske samfunnet.

I oppgaven har jeg pekt på fire faktorer som er utløsende årsaker til at jenter flykter alene: 1) Overlevelse, 2) Krig og konflikt, 3) Kjønnbasert vold og 4) Ønske om et godt liv. Denne masteroppgaven, sammen med tidligere litteratur, peker på disse faktorer som utløsende for flukt for jenter. Jenter flykter også fra væpnet konflikt, forfølgelse, politisk uro, tap og adskillelse fra omsorgspersoner, sosiale vansker og mer. Det er essensielt at sosialarbeidere har kunnskap om tvungen migrasjon og traumatiske erfaringer, og kan gjenkjenne og differensiere både ettervirkninger ved migrasjon, traumer og tilpasning til Norge som et nytt land. Likevel er det ett spesifikt tema som skiller seg ut for jenter, og dette er kjønnbasert vold.

Seksuelle overgrep og andre former for kjønnbasert vold har flere konsekvenser, og rammer spesielt jenter og kvinner. Litteraturen viser at ikke alle jenter erfarer kjønnbasert vold, men at mange utsettes for det – og at det utgjør en trussel også for dem som ikke er rammet. Seksualisert vold blir brukt i stor utstrekning i væpnede konflikter, men skjer også generelt i mer fredelige samfunn. For overlevende handler dette om sosiale virkninger og negative helseutfall. De sosiale virkningene inkluderer avvisning av familie og lokalsamfunn, utestengelse fra skole og arbeid, å bli oppfattet som uegnet for ekteskap, barn som fødes som følge av voldtekt, svekkede foreldreferdigheter, og at de ytterligere kan oppleve vold, overgrep og isolasjon (Josse, 2010; Kelly et al., 2011, sitert i Tol, 2013, s. 2). Dette kan forstås

som flere medvirkende faktorer som gjør at jenter flykter fra landene sine; samt kompliserer tilpasning, integrering og tilhelingsprosesser i Norge.

Helsekonsekvenser handler om seksuelt overførbare infeksjoner og HIV, uønskede svangerskap, aborter, gynekologiske problemer, fysiske skader og mødredødelighet (Kinyanda, 2010, sitert i Tol, 2013, s. 2). De fysiske helsekonsekvensene er essensielt å teste for ved helsesjekken av nyankomne enslige mindreårige jenter. Psykiske konsekvenser som blir rapportert inkluderer angstlidelser (inkludert posttraumatisk stresslidelse), alvorlig depressiv lidelse, medisinsk uforklarlige plager, rusforstyrrelser og selvmordstanker (Johnson, 2008, sitert i Tol, 2013, s. 2). Gjennom en lang rekke fysiske, psykiske og sosiale konsekvenser av kjønnsbasert vold, er det viktig at sosialarbeidere har kunnskap om spesifikt dette feltet. Det handler om å kunne skreddersy riktig omsorg og hjelp, på grunn av enslige mindreårige flyktningjenters unike erfaringer (Borho et al., 2023). Jenter kan ha andre behov, bekymringer, ansvarsområder og fluktgrunner enn det enslige mindreårige gutter har (Ekström, 2019, s. 9; Svendsen et al., 2018; Tørrisplass, 2020).

Den utviklingsøkologiske modellen kan belyse push og pull- rammeverket på flere kontekstuelle nivå, og hvilke årsaker som gjør at jenter flykter. Imidlertid er det mulig å fortolke flernivå- modellen i et perspektiv som har betydning for sosialt arbeid, og videre hva jentene har behov for når de kommer til Norge (Bronfenbrenner, 1979). Det er tydelige sammenhenger mellom makro- meso- og mikronivået, og det tilbyr et analytisk rammeverk og forståelse for at alt henger sammen (Watters, 2008, s. 157). Prinsippene bak rammeverket er av sentral betydning for å tilby tjenester av god praksis til flyktningbarn. Litteratur peker på at pålitelig planlegging og strukturert sosialt arbeid, tilbyr jentene beskyttende effekter når de skal etablere nye liv i Norge (Wade, 2011, s. 2429). Dette innebærer stabilitet og en støttende plassering, mulighet for jentene til å etablere nye tilknytninger, gjenoppta utdanning, og bygge nettverk av sosial støtte som kan være brobyggere mellom «det gamle» og «det nye» (Wade, 2011, s. 2429).

Dette samsvarer med litteratur fra internasjonale retningslinjer om kjønnsbasert vold, og det henviser til behovet for mobilisering av samfunnsressurser. Dette innebærer å tilby jentene støttestrukturer og tilgang til fellesskap, følelsesmessig støtte, diskutere mestringsstrategier, forbedre familiestøtte om mulig, og fremme sosial reintegrering (Inter-Agency Standing

Comittee, 2005, sitert i Tol, 2013, s. 2). De jentene som mangler slike type miljø har utfordringer med tilpasning (Wade, 2011, s. 2429).

På denne måten kan det fortolkes en direkte sammenheng mellom hvilke erfaringer jentene har med seg, og hva de har behov for ved etablering av nye liv. Samtidig betydningen av sosialt arbeid for å fremme faktorer som litteraturen påpeker er essensielle. Individuelle forhold og samfunnsmessige forhold påvirker hverandre (Bronfenbrenner, 1979), og barnas traumatiske livssituasjoner kan føre til vansker med integrering og identitet i det nye landet (Closs et al., 2001; Fantino & Colak, 2001, sitert Thomas et al., 2004, s. 114). Skreddersydde tiltak kan innebære strukturert og pålitelig omsorg, bearbeiding av traumer, men også mobilisering av samfunnsressurser. Dette anses som til det beste for individet og samfunnet, og som den norske stat kaller effektiv integrering (Meld. St. 30 (2015-2016). Å kartlegge og forstå jentenes livshistorier kan bidra til bedre hjelp og beskyttelse, og sosialarbeidere kan ha avgjørende betydning for situasjonen til enslige mindreårige flyktningjenter (Van Raemdonck et al., 2022).

Sosialarbeideres betydning samsvarer med enslige mindreåriges forventninger til profesjonsutøveren, og viser til at tilpasning, integrering, og å skape seg gode liv også er et samfunnsansvar. Enslige mindreårige trenger at sosialarbeideren er en omsorgsperson, integreringshjelper og bidrar med praktisk hjelp. Enslige mindreårige flyktningjenter har behov for en personsentrert og terapeutisk allianse med sosialarbeiderne. Dette er en allianse der sosialarbeideren/omsorgspersonen og enslige mindreårige forholder seg til et mer horisontalt mellommenneskelig forhold, basert på gjensidig respekt og tillit, og er preget av aktiv lytting og empati (Rogers, 1959, sitert i Borho, 2023, s. 51).

Sosialarbeiderrollen tilbyr støtte og omsorg, men inneholder også en komponent og balansegang mellom omsorg- og kontrolloppgaver – og hjelper dermed jentene til å etablere grenser. Slik at de føler seg trygge, som er en tilstand som er spesielt nødvendig med tanke på deres traumatiske historier og fravær av foreldreinnflytelse (Borho et al., 2023, s. 51). Jentenes livshistorier, traumatiske erfaringer, mangel på familiestøtte, og i tillegg deres migrant- og minoritetsstatus, samt interseksjonaliteten mellom disse faktorene, gjør sosialt arbeid med denne gruppen utfordrende (Berg & Tronstad, 2015; Kohli, 2006; Kohli, 2007; Lidèn et al., 2013; Lidèn, 2017, sitert i Borho et al., 2023). Det vil derfor kreve en høy grad av

refleksivitet av sosialarbeiderne (Volckmark-Eeg & Enoksen, 2020, sitert i Borho et al., 2023, s. 51).

Enslige mindreårige jenter har forlatt det som er kjent og nært, og har måttet finne seg til rette på et nytt sted. Ofte etter omfattende overgrepserfaringer, og uten sine nærmeste omsorgspersoner. Sosial støtte anses for å være de sentrale forutsetningene for optimal mestring og overlevelse i vanskelige livssituasjoner (Mc Farlane & Van der Kolk, 1996; Sarason et al., 1995; Hauff & Vaglum, 1997, sitert i Sveaas & Reichelt, 2011, s. 212). Kvaliteten på sosial støtte, og først og fremst følelsesmessig støtte, er viktig for å redusere utvikling av traumerelaterte lidelser og depressive reaksjoner, særlig hos dem som hadde vært utsatt for alvorlige traumer (Gorst-Unsworth & Goldenberg, 1998, sitert i Sveaas & Reichelt, 2011, s. 212). Når enslige mindreårige flyktningjenter mangler familie som beskyttelsesfaktor fyller sosialarbeiderne viktige funksjoner, både når det gjelder å forholde seg til tidligere stressbelastninger, og som støtte i forbindelse med store endringer – slik som det er å etablere seg et nytt sted (Lie et al., 2004; Schwarzer et al., 1994, sitert i Sveaas & Reichelt, 2011). Når enslige mindreårige jenter kommer til Norge blir dermed sosialarbeidere viktige frontlinjearbeidere og bakkebyråkrater, som gir tilgang til formelle og uformelle støttestrukturer (Van Raemdonck et al., 2022; Lipsky, 1976, s. 198).

Med økende antall barn som flykter over hele verden, er det behov for å løfte frem kunnskap om jenter som flykter alene. Flyktningtilværelsen inneholder mange tabuer, og fortiden kan innhentes av nåtiden. Mange erfaringer kan være vonde og innebære at jenter skammer seg. For flere av disse kvinnene er fortida nåtida, og de lever med ettervirkningene. Det er derfor viktig å synliggjøre taus kunnskap (Berg, 2006, s. 188). Det er generelt behov for mer forskning om enslige mindreårige flyktninger, og i hovedsak jenter. Denne kunnskapen er vesentlig for sosialt arbeid og de lokale, regionale og nasjonale strukturene som tar imot enslige mindreårige flyktningjenter. Med andre ord: for sosialarbeidere individuelt, tiltakene som tar imot dem, og hjelpetilbud og ressurser på samfunnsnivå (Bronfenbrenner, 1979). Et godt utbygd hjelpetilbud for enslige mindreårige flyktningjenter er et åpenbart samfunnsansvar. I tillegg er det viktig for å følge opp de internasjonale og nasjonale juridiske forpliktelsene, og for å nå bærekraftsmålene (Meld. St. 40 (2020-2021); UNICEF, 2021, s. 8).

Det er derfor behov for tverrfaglig og skreddersydd oppfølging og tiltak, for å gi integrerte helsemessige, juridiske og pedagogisk støtte til enslige mindreårige flyktningjenter. I tillegg viser litteratur at de sosiale, emosjonelle og pedagogiske behovene til enslige mindreårige flyktninger, også innebærer utfordringer for skolene. Enslige mindreårige ankommer ofte vertslandet med betydelige hull i sin formelle utdanning – på grunn av erfaringer før flukten (Linton et al., 2018, sitert i Oldroyd, 2022). Sosialarbeidere ivaretar ofte den daglige omsorgen av barn som bor på omsorgsinstitusjon, og fyller dermed en vesentlig rolle i oppfølging og deltakelse av jentenes skolegang.

Selv om enslige mindreårige flyktninger er anerkjent som en svært sårbar gruppe, viser jentene en enorm styrke, motstandskraft og evne til å rekonstruere livene sine (Broch, 2012; Lidén, Eide, Hidle, Nilsen & Wærdahl, 2013, sitert i Borho et al., 2023). Samtidig formidles både savn, sorg og smerte (Berg, 2006, s. 186-188). Det er behov for barneverntjenester og sosialarbeiderpraksis som er personsentrerte, skreddersydde og innebærer en terapeutisk allianse for å støtte jentene og deres behov. Totalt sett ser vi hvordan jentenes tidligere erfaringer påvirker flere nivå av kontekst, både individuelt, i lokalsamfunnet og samfunnsmessig (Bronfenbrenner, 1979). Det er behov for sosialarbeiderpraksis som forstår sammenhengene, og hvordan dette kan påvirke jentenes funksjon og fungering. At sosialarbeidere støtter jentenes tilpasning til nye vertsmiljøer vil medføre reduserte følelser av tap, og bidra til å lege sår etter tidligere vold (Oldroyd et al., 2022). Dette vil hjelpe jentene til å skape seg gode liv, og forekommer i et gjensidig spenn av jentene selv, men også faktorer ved sosialarbeideren, instansene rundt og samarbeidet mellom dem – og ikke minst tilgjengelige tjenester og ressurser på samfunnsnivå.

11 Konklusjon og avsluttende ord

Enslige mindreårige flyktningjenter kommer fra ulike land, regioner og bakgrunner. Deres årsaker til flukt er knyttet til komplekse samfunnsmessige og personlige konsekvenser av krig og konflikt, politisk forfølgelse, kjønnsbasert vold, og ønsker og drømmer om gode liv. Selv om den norske stat tar imot flere enslige mindreårige flyktninger hvert år, viser statistikk at det er få jenter som flykter alene. Likevel øker det prosentvise antallet jenter blant dem som kommer (Utlendingsdirektoratet, 2018a, sitert i Tørrisplass, 2020, s. 31).

For å undersøke problemstillingen: «*Hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hva har denne kunnskapen å si for sosialt arbeid?*», benyttet jeg meg av kvalitative forskningsintervju. Jeg gjennomførte semistrukturerte intervjuer med to ulike utvalg. Det første var tre kvinner som selv kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere, og det andre var tre sosialarbeidere med lang erfaring fra feltet. Min analyse av empirien viser fire hovedfunn til flukt: 1) Overlevelse, 2) krig og konflikt, 3) kjønnsbasert vold og 4) ønske om et godt liv. Dataen ble bearbeidet tematisk, og teorien som ble brukt tok utgangspunkt i 'push-pull'-modellen om migrasjon, og den utviklingsøkologiske modellen.

'Push-pull'-rammeverket fremstår ved første øyekast som attraktivt. Det kan tilsynelatende inkorporere alle de viktige faktorene som påvirker migrasjonsbeslutninger. Likevel er det en forklaringsmodell som i liten grad nyanserer fluktårsaker, og nærmest viser rent deskriptivt til antall faktorer som influerende i migrasjon på en vilkårlig måte (Bauer & Zimmermann, 1998, s. 103, sitert i de Haas, Castles & Miller, 2020, s. 45). Gjennom litteratur og intervjuer med informantene har denne masteroppgaven vist at mange jenter bærer med seg mange og alvorlige erfaringer. Felles for jentenes nære og erfaringsbaserte fortellinger, samt sosialarbeidernes fortolkninger, er multifasetterte årsaker som gjør at jenter velger å flykte.

Den utviklingsøkologiske modellen nyanserer fluktårsaker videre, og jeg har drøftet hvordan samfunnsnivå og jenter kan influeres gjensidig (Bronfenbrenner, 1979). Jeg konkluderer dermed med et komplekst samspill av «push» og «pull»-faktorer, som påvirker jenter på flerfoldige måter og nivå, og som gjør at de flykter. Imidlertid nyanserer litteraturen at det forekommer flere måter å tenke på, rundt barn og barn som flykter. Litteraturen fremhever

barns handlefrihet, og inkluderer barns ønske om å forbedre levekår og fremtid. Dette betyr at barns grunner til å forlate sine hjemland kan omfatte både frivillige og ufrivillige komponenter, og kan innebære både push- og pullfaktorer på ulike nivå (Bhabha, 2014; Nardone & Correa-Velez, 2016, sitert i Hedlund, 2020, s. 3872).

Alt i alt har kunnskapen om enslige mindreårige jenters årsaker til flukt betydning for sosialt arbeid. Jenter flykter også fra væpnet konflikt, forfølgelse, politisk uro, tap av omsorgspersoner, sosiale vansker og mer. Det er essensielt at sosialarbeidere har kunnskap om tvungen migrasjon og traumatiske erfaringer, og kan gjenkjenne og differensiere både ettervirkninger ved migrasjon, traumer og tilpasning til Norge som et nytt land. Likevel er det ett spesifikt tema som skiller seg ut for jenter, og dette er kjønnsbasert vold. Konsekvenser av kjønnsbasert vold innebærer en rekke langvarige fysiske, reproduktive, relasjonelle og psykiske konsekvenser (Vu et al., 2014; Wade, 2011, s. 2429).

Kunnskap om årsaker til flukt og hvorfor jenter velger å flykte er vesentlig for sosialt arbeid og de lokale, regionale og nasjonale strukturene som tar imot enslige mindreårige flyktningjenter. Denne oppgaven har vist at det er betydningsfullt for sosialarbeidere individuelt, og forventninger enslige mindreårige har til dem – derav et mikronivå. Videre er det vesentlig for tiltakene som tar imot dem, og samarbeid mellom tiltak, samt gode og tilgjengelige hjelpetilbud på samfunnsnivå. Et godt utbygd hjelpetilbud for enslige mindreårige flyktningjenter er et samfunnsansvar. Det er behov for barneverntjenester og sosialarbeiderpraksis som er personsentret, skreddersydde og innebærer en terapeutisk allianse for å støtte jentene og deres behov.

Selv om enslige mindreårige flyktninger er anerkjent som en svært sårbar gruppe, viser jentene en enorm styrke, motstandskraft og evne til å rekonstruere livene sine (Broch, 2012; Lidén, Eide, Hidle, Nilsen & Wærdahl, 2013, sitert i Borho et al., 2023). Flyktningtilværelsen kan inneholde mange tabuer, og gjør at mange jenter og kvinner forholder seg tause. Mange erfaringer kan være vonde og traumatiske, og er forbundet med at overlevende skammer seg. Det er derfor viktig å synliggjøre taus kunnskap (Berg, 2006, s. 188). Følgelig er det nødvendig med mer forskning for hvordan legge til rette for integrering av enslige mindreårige jenter i vertssamfunn, på måter som er helbredende og styrkende (Oldroyd et al., 2022).

Når enslige mindreårige jenter kommer til Norge blir dermed sosialarbeidere viktige frontlinjearbeidere og bakkebyråkrater, som gir tilgang til formelle og uformelle støttestrukturer (Van Raemdonck et al., 2022; Lipsky, 1976, s. 198). Det er behov for tverrfaglig og skreddersydd oppfølging og tiltak, på tvers av nivå og system, for å gi integrerte helsemessige, juridiske og pedagogisk støtte til enslige mindreårige flyktningjenter. Å bygge nye tilknytningsrelasjoner og kvalitet på følelsesmessig sosial støtte, både på et lokalt nivå, men også samfunnsmessig, er faktorer som fremheves som viktige og betydningsfulle i forskning på optimal mestring, og overlevelse av vanskelige livssituasjoner for jenter.

Videre er det tydelig at det mangler forskning generelt om enslige mindreåriges migrasjonsårsaker- og forløp, også for *begge* kjønn (Øien, 2010; Lidén & Holst Salvesen, 2016; Lønning, 2018, sitert i Svendsen et al., 2018, s. 18). Generelt finnes det få studier som tar utgangspunkt i enslige mindreårige jenters perspektiv (Ekström, 2019, s. 9; Svendsen et al., 2018; Tørrisplass, 2020, s. 11). Med andre ord fremhever dette viktigheten av å frembringe mer kunnskap om enslige mindreårige flyktningjenter, og deres årsaker til flukt. Ved et fenomenologisk og hermeneutisk utgangspunkt, fra kvinner som selv har flyktet som barn, og sosialarbeidere som har arbeidet med flere jenter fra ulike deler av verden, kan denne masteroppgaven bidra til økt tilgjengelig forskningskunnskap. Integrering av forskningskunnskap er også viktig i det praksisbaserte yrket, som sosialt arbeid nettopp er (Okpych & Yu, 2014; Sackett et al., 2000; sitert i Finne & Malmberg-Heimonen, 2023).

Det er også viktig at sosialt arbeid bidrar til å følge opp de internasjonale og nasjonale juridiske forpliktelsene, og for å nå bærekraftsmålene (Meld. St. 40 (2020-2021); UNICEF, 2021, s. 8). Målet om likestilling og empowerment er nødvendig for å adressere skadelige kjønnsdrevne ulikheter, som påvirker flyktninger og fordrevne kvinner og jenter rundt omkring i verden (UNICEF, 2021, s.8). Det er dermed også viktig at det rettes mer oppmerksomhet mot forskning og handling mot kjønnsbasert vold, både for å forbedre helse og velværen til overlevende – men også forebygge ytterligere for jenter som kommer etter (Tol et al., 2013)

Litteraturliste

Andrews, T., & Vassenden, A. (2007). Snøballen som ikke ruller. Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 15(2), 151–162.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2007-02-02>

Askeland, G. A. (2011) Kritisk refleksjon i sosialt arbeid. Universitetsforlaget.

Asztalos, I. M., & Darvishpour, M. (2018). The securitization of asylum seeking in Sweden after 2015 in light of experiences of asylum-seeking girls with roots in Afghanistan. In *Nyanlända* (p. 363).

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barns rettigheter* (20-11-1989). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>

Barneombudet. (2023, 12. januar). *Oppfølging av enslig mindreårige asylsøkere som forsvinner fra asylmottak og omsorgssenter.*

<https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/brev-til-myndighetene/oppfolging-av-enslig-mindrearige-asylsokere-som-forsvinner-fra-asylmottak-og-omsorgssenter>

Becker-Blease, K. A., & Freyd, J. J. (2006). Research Participants Telling the Truth About Their Lives. *The American Psychologist*, 61(3), 218–226. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.61.3.218>

Befring, E. (2020). *Sentrale forskningsmetoder: med etikk og statistikk* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk.

Berg, B., Lauritsen, K., & Fladstad, T. (2006). *Kvinneliv i eksil: seks portretter*. Gyldendal akademisk.

Birchall, J. (2016) *Gender, Age and Migration: An extended briefing*. Institute of Development Studies. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/10410/Gender%20Age%20and%20Migration%20Extended%20Briefing.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Bjernelid, M., Ismail, N., & Puthooppambal, S. J. (2018). Experiences and reflections of Somali unaccompanied girls on their first years in Sweden. *International Journal of Migration, Health and Social Care*, 14(3), 305.
<https://doi.org/10.1108/IJMHS-03-2018-0018>
- Blokland, P. J., Reniers, G. L. (2020). The Concepts of Risk, Safety, and Security: A Fundamental Exploration and Understanding of Similarities and Differences. I C. Bieder & K. Pettersen Gould (Red.). *The Coupling of Safety and Security: Exploring interrelations in Theory and Practice*. Springer International Publishing AG.
- Bolzman, C. (1994). Stages and modes of incorporation of exiles in Switzerland: The example of Chilean refugees. *Innovation (Abingdon, England)*, 7(3), 321–333.
<https://doi.org/10.1080/13511610.1994.9968412>
- Borho, L. N., Hovland, W., & Hean, S. (2023). Young, unaccompanied refugees' expectations of social workers and social worker roles. *Journal of Comparative Social Work*, 18(1), 34–59. <https://doi.org/10.31265/jcsw.v18i1.388>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*. 3(2), s. 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.
- Brekke, J.P. (2012). Hvorfor kommer asylsøkere til Norge?. I M. Valenta & B. Berg (Red.), *Asylsøker: i velferdsstatens venterom*. (s. 59-81). Universitetsforlaget.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development- experiments by nature and design*. Harvard University press.
- Castro-Vale, I., Severo, M., Carvalho, D., & Mota-Cardoso, R. (2019). Intergenerational transmission of war-related trauma assessed 40 years after exposure. *Annals of general psychiatry*. <https://doi.org/10.1186/s12991-019-0238-2>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. David. (2018). *Research design: qualitative, quantitative & mixed methods approaches* (5.utg.). Sage.

- Dale, M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E. M. & Skauge, A. D. (2023). *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen*. NKVTS.
https://www.nkvts.no/content/uploads/2023/03/NKVTS_Rapport_1_23_Omfang_vold_overgrep.pdf
- De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: international population movements in the modern world* (6. Utg.). Red Globe Press.
- De Laine, M. (2000). *Fieldwork, Participation and Practice*. SAGE Publications.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*.
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Eide, K. (2005). *Tvetydige barn: om barneemigranter i et historisk komparativt perspektiv*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.
- Ekström, E. (2019). *From a place without speech: Negotiations of othering among unaccompanied female minors in Sweden*. [Licentiate Thesis]. Jönköping University.
- Engebrigtsen, A. (2002). *Forlatte barn, ankerbarn, betrodde barn: et transnasjonalt perspektiv på enslige, mindreårige asylsøkere* (NOVA rapport 7/02). Oslo Metropolitan University.
- European Asylum Support Office. (2016). *The Push and Pull Factors of Asylum- Related Migration: A literature Review*.
<https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/The%20Push%20and%20Pull%20Factors%20of%20Asylum%20-%20Related%20Migration.pdf>
- European Migration Network. (2021). *Annual Report on Migration and Asylum 2020*.
https://www.udi.no/globalassets/global/european-migration-network_i/publikasjoner/emn-annual-report-on-asylum-and-migration-2020.pdf

- European Union Agency for Asylum (2023). *Asylum Report 2023: Annual Report on the Situation of Asylum in the European Union*. Publications Office of the European Union. <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2023>
- Eurostat. (2022, 04. mai). *Asylum 2021: Asylum decisions and unaccompanied minors*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220504-1>
- Fellesorganisasjonen. (2017). Global definisjon av sosialt arbeid. https://www.fo.no/getfile.php/1315392-1552640737/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Global%20definisjon%20av%20Ososialt%20arbeid_NO.pdf
- Finne, J., & Malmberg-Heimonen, I. (2023). Evidensbasert praksis – et veiskille i sosialt arbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 26(1), 1–14. <https://doi.org/10.18261/tfv.26.1.1>
- Flyktninghjelpen. (2023, 14. januar). *Konvensjoner og regelverk*. <https://www.flyktninghjelpen.no/global/statistikk/konvensjoner-og-regelverk/>
- Flyktningskonvensjonen. (1951). *Konvensjon om flykntingers stilling (28-07-1951)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1951-07-28-1>
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk: teori og praksis* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Garcia, M. F., & Birman, D. (2022). Understanding the migration experience of unaccompanied youth: A review of the literature. *American Journal of Orthopsychiatry*, 92(1), 79–102. <https://doi.org/10.1037/ort0000588>
- Gill, A. K. & Anitha, S. (2011). *Forced Marriage: Introducing a social justice and human rights perspective*. Zed Books.
- Gjerstad, B., Skoland, K., Gjerstad-Sørensen, R. & Studsrød, I. (2023). Holdninger til likestilling og vold mot kvinner. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 47(2-3), 82–97. <https://doi.org/10.18261/tfk.47.2.4>
- Gulbrandsen, L. M. (2017). *Oppvekst og psykologisk utvikling* (2. utg.). Universitetsforlaget.

- Hedlund, D., Salmonsson, L., & Sohlberg, T. (2021). Unaccompanied Girls with Precarious Odds. *Journal of Refugee Studies*, 34(4), 3871–3887.
<https://doi.org/10.1093/jrs/feaa101>
- Helsedirektoratet. (2015). *Trivsel i skolen*.
https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/trivsel-i-skolen/Trivsel%20i%20skolen.pdf/_attachment/inline/9e76ad2b-14eb-4c5f-bf8b-e157f5efcc06:176ea3b766b3d06407dbd9395c3b1776682c5ab7/Trivsel%20i%20skolen.pdf
- Hopkins, P. E., & Hill, M. (2008). Pre-flight experiences and migration stories: the accounts of unaccompanied asylum-seeking children. *Children's Geographies*, 6(3), 257–268.
<https://doi.org/10.1080/14733280802183981>
- Hosseini, M., & Punzi, E. (2022). Integration from the perspective of young women who came to Sweden as unaccompanied asylum-seeking girls from Afghanistan. An interpretative phenomenological analysis. *European Journal of Social Work*, 25(2), 263–275. <https://doi.org/10.1080/13691457.2021.1954888>
- Khan, I., Alharthi, M., Haque, A., & Illiyan, A. (2023). Statistical analysis of push and pull factors of migration: A case study of India. *Journal of King Saud University. Science*, 35(8), 102859. <https://doi.org/10.1016/j.jksus.2023.102859>
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. (2018). *Alone and unsafe: Children, migration and sexual and gender- based violence*.
<https://www.ifrc.org/sites/default/files/181126-AloneUnsafe-Report-EN-web.pdf>
- Ito, A., Sato, K., Yumoto, Y., Sasaki, M., & Ogata, Y. (2022). A concept analysis of psychological safety: Further understanding for application to health care. *Nursing open*, 9(1), 467–489. <https://doi.org/10.1002/nop2.1086>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.

- Kempson, E., Finney, A., & Poppe, C. (2017). *Financial Well-Being: A conceptual model and preliminary analysis*. (3-2017). SIFO Consumption Research Norway.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5968>
- Kirkeberg, M. I., Lunde, H., & Sky, V. (2022). *Enslige mindreårige flyktninger 1996-2020. Demografi, utdanning, arbeid, inntekt og barnevern*. Statistisk sentralbyrå.
- Komiteen for barnets rettigheter. (2005). *Generell kommentar nr. 6 (2005): Behandling av enslige barn og enslige barn med følgepersoner utenfor deres opprinnelige hjemland*. (CRC/GC/2005/6). Forente Nasjoner.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-6---25-8-09.pdf>
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk: om å forstå og fortolke* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Kulu-Glasgow, I., Noyon, S. M., Smit, M., & Shagiwal, S. (2018). *Unaccompanied minor asylum seekers in the Netherlands: choice or chance?*. (Cahiers 2018-18). WODC.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/213/Cahier_2018-18_2874_Volledige_tekst_tcm28-356301.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47–57.
<https://doi.org/10.2307/2060063>
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon: mobilitet og tilhørighet*. Universitetsforlaget.
- Lipsky, M. (1976). Toward a theory of street-level bureaucracy. I W. D. Hawley & M. Lipsky (Red.), *Theoretical perspectives on urban politics* (s. 196–213). Prentice-Hall.
- Meld. St. 27 (2011-2012). *Barn på flukt*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-27-2011-2012/id684767/?ch=1>

Meld. St. 30 (2015-2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/sec1?q=Integrering#kap1-2>

Meld. St. 40 (2020-2021). *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Kommunal og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-40-20202021/id2862554/?ch=1>

Mobbs, D., Hagan, C. C., Dalgleish, T., Silston, B., & Prévost, C. (2015). The ecology of human fear: survival optimization and the nervous system. *Frontiers in neuroscience*, 9, 55. <https://doi.org/10.3389/fnins.2015.00055>

Murthy, R. S., & Lakshminarayana, R. (2006). Mental health consequences of war: a brief review of research findings. *World psychiatry: official journal of the World Psychiatric Association (WPA)*, 5(1), 25–30. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1472271/>

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2023, 14. november). *Vold og overgrep*. <https://www.nkvts.no/tema/vold-og-overgrep-i-naere-relasjoner/>

Newman, E., Risch, E., & Kassam-Adams, N. (2006). Ethical Issues in Trauma-Related Research: A Review. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, 1(3), 29–46. <https://doi.org/10.1525/jer.2006.1.3.29>

Oldroyd, J. C., Kabir, A., Dzakpasu, F. Q. S., Mahmud, H., Rana, J., & Islam, R. M. (2022). The experiences of children and adolescents undergoing forced separation from their parents during migration: A systematic review. *Health & social care in the community*, 30(3), 888–898. <https://doi.org/10.1111/hsc.13595>

Oppedal, B., Ramberg, V., & Røysamb, E. (2020). The asylum-process, bicultural identity and depression among unaccompanied young refugees. *Journal of Adolescence*, 85(1), 59–69. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.07.007>

- Ozaltin, D., Shakir, F., & Loizides, N. (2020). Why Do People Flee? Revisiting Forced Migration in Post-Saddam Baghdad. *Journal of International Migration and Integration*, 21(2), 587–610. <https://doi.org/10.1007/s12134-019-00674-z>
- Parkin, R. (2021). Arranged marriages: Whose choice and why? Reflections on the principles underlying spouse selection worldwide. *History and Anthropology*, 32(2), 271–287. <https://doi.org/10.1080/02757206.2021.1905255>
- Parkins, N. C. (2011). Push and Pull Factors of Migration. *American Review of Political Economy*, 8(2), 6-24. <https://arpejournal.com/article/119/galley/114/view/>
- Pettinger, T. (2022, 24. Februar). *Economic impact of war*. EconomicsHelp.org. <https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economic-impact-of-war/>
- Regjeringen. (2022, 11. Mars). *Midlertidig beskyttelse for ukrainske flyktninger*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/midlertidig-kollektiv-beskyttelse-for-ukrainske-flyktninger/id2903930/>
- Salole, L., Ekeli, M. L., & Keeping, D. (2018). *Identitet og tilhørighet: om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Sandberg, K. (2020). Asylsøkende barns rettigheter. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, K. Sandberg (Red.). *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (4. utg., s. 334-366). Universitetsforlaget.
- Schippers, M. (2021). *Children on the move: A guide to working with unaccompanied children in Europe*. European Guardianship Network. <https://www.egnetwork.eu/wp-content/uploads/2021/10/Children-on-the-move-A-guide-to-working-with-unaccompanied-children-in-Europe.pdf>
- Schippert, A. C. S. P., Grov, E. K., & Bjørnnes, A. K. (2021). Uncovering re-traumatization experiences of torture survivors in somatic health care: A qualitative systematic review. *PloS one*, 16(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246074>

- Skjelsbæk, I. (2009). Kjønnbasert vold i krig: Hvordan få god kunnskap og på hvilken måte? *Sosiologi i dag*, 39(2), 72-90.
<https://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1005/996>
- Smith, L. (2020) FNs konvensjon om barnets rettigheter. I Høstmølingen, N., Kjørholdt, E. S., & Sandberg, K (Red.) Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge (3.utg, s. 17-30). Universitetsforlaget.
- Staksrud, E., Kolstad, I., Bang, K. J., Bomann-Larsen, L., Fretheim, K., Granaas, R. C., Harpviken, K. B., Haugen, H. Østbø, Jakobsen, K. A., Johnsen, R., Lie, M. H., Lile, H. S., Nevøy, A., Nilsen, T. K., Skilbrei, M.-L., & Enebakk, V. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/3053460/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf?sequence=1>
- Stretmo, L. & Melander, C. (2013). *Får jag vara med? Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp*. FoU i Väst. <https://docplayer.se/376913-Far-jag-vara-med-erfarenheter-fran-ensamkommande-barn-och-ungdomar-i-goteborgsregionen-och-arbetet-med-denna-grupp-live-stretmo-charlotte-melander.html>
- Svendsen, S., Berg, B., Paulsen, V., Garvik, M., & Valenta, M. (2018). *Kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*. NTNU Samfunnsforskning AS. <https://www.imdi.no/contentassets/0be1d221ba5c46a0979b28b4829cc595/ntnu-samfunnsforskning--kunnskapsoppsummering-om-enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger.pdf>
- Sveaass, N., & Reichelt, S. (2011). Familiegjenforening i eksil – en utfordring for familierapeuter. *Fokus på familien*, 39(3), 210–230.
<https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2011-03-05>

- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomas, S., & Byford, S. (2003). Research with unaccompanied children seeking asylum. *BMJ*, 327(7428), 1400–1402. <https://doi.org/10.1136/bmj.327.7428.1400>
- Thomas, S., Thomas, S., Nafees, B., & Bhugra, D. (2004). I was running away from death'- the pre-flight experiences of unaccompanied asylum seeking children in the UK. *Child: Care, Health & Development*, 30(2), 113–122. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2003.00404.x>
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Thorleifsson, C. (2019). *Nationalist responses to the crises in Europe. Old and new hatreds*. Routledge.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- Tol, W. A., Stavrou, V., Greene, M. C., Mergenthaler, C., van Ommeren, M., & García Moreno, C. (2013). Sexual and gender-based violence in areas of armed conflict: a systematic review of mental health and psychosocial support interventions. *Conflict and Health*, 7(1), 16–16. <https://doi.org/10.1186/1752-1505-7-16>
- Tørrisplass, A. T. (2020). *Barn på terskelen. En institusjonell etnografi om enslige mindreårige flyktningjenters møte med en ambivalent velferdsstat*. [Doktorgradsavhandling]. Nord Universitet.
- UNICEF. (2021). *Uncertain Pathways: How gender shapes the experience of children on the move*. <https://data.unicef.org/resources/uncertain-pathways-how-gender-shapes-the-experiences-of-children-on-the-move/>
- United Nations General Assembly. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

- Utlendingsdirektoratet. (2022, 24. januar). *Asylsøknader enslige mindreårige asylsøkere* (2021). <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-enslige-mindrearige-asylosokere-2021/>
- Utlendingsdirektoratet. (2023, 06. januar). *40 000 søknader om beskyttelse i 2022*. <https://www.udi.no/aktuelt/40-000-soknader-om-beskyttelse-i-2022/>
- Utlendingsdirektoratet. (2023). *Asylsøknader fra enslige mindreårige etter søknads måned og statsborgerskap (2023)*. <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-fra-enslige-mindrearige-etter-soknadsmaned-og-statsborgerskap-2023/#Omstatistikken>
- Utlendingsdirektoratet. (u.å.). *Søknader om beskyttelse etter hjemmel om masseflyktsituasjon [kollektiv beskyttelse] fra enslige mindreårige etter søknads måned og statsborgerskap (2022)*. Hentet 10. oktober 2023 fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/soknader-om-beskyttelse-etter-hjemmel-om-masseflyktsituasjon-kollektiv--beskyttelse-fra-enslige-mindrearige-etter-soknadsmaned-og-statsborgerskap-2022/>
- Utlendingsloven. (2008). *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her* (LOV-2008-05-15-35). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35>
- Van Raemdonck, L., Clycq, N., & Mahieu, R. (2022). Using the capability approach in social work with unaccompanied young adult refugees. *Journal of Social Work: JSW*, 22(2), 556–578. <https://doi.org/10.1177/14680173211009744>
- Vu, A., Adam, A., Wirtz, A., Pham, K., Rubenstein, L., Glass, N., Beyrer, C., & Singh, S. (2014). The Prevalence of Sexual Violence among Female Refugees in Complex Humanitarian Emergencies: a Systematic Review and Meta-analysis. *PLoS currents*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4012695/#>
- Wade, J. (2011). Preparation and transition planning for unaccompanied asylum-seeking and refugee young people: A review of evidence in England. *Children and Youth Services Review*, 33(12), 2424–2430. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.08.027>
- Watters, C. (2008). *Refugee children: towards the next horizon*. Routledge.

Øien, C. (2010). *Underveis: en studie av enslige mindreårige asylsøkere*. Fafo.

Østby, L. (2016). Fra asylsøker til flyktning – før og etter kriseåret 2015. *Samfunnsspeilet*, 2016(4), 3-8. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/287751?ts=158f752f598>

Aadnanes, M., & Pastoor, L. de W. (2013). Blir enslige mindreårige flyktninger diskriminert? – En drøfting av deres rettigheter til omsorg etter bosetting. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 90(1), 42–51. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-05>

Aarbakke, M. M., Sørnes, I., Rognsvåg, S., Helledal, E. J. (2022, 06. desember). Hundrevis av barn og unge spurløst borte: Gutt (9) er fremdeles savnet etter syv år. *NRK*. <https://www.nrk.no/vestland/432-barn-og-ungdommer-har-forsvunnet-fra-norske-asylmottak.-politiet-leter-sjelden-etter-asylsokerne-1.16184402>

Vedlegg 1 – Informasjonsskriv enslige mindreårige

Vil du delta i forskningsprosjektet ”*Enslige mindreårige flyktningjenter*”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge årsaker til at enslige mindreårige jenter flykter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne studien ønsker å opparbeide mer kunnskap om hvorfor enslige mindreårige jenter flykter, og vil resultere i en masteroppgave og kanskje en eller flere artikler. Vi ønsker mer kunnskap om jenter som har kommet til Norge som enslige mindreårige flyktninger, med spesiell vekt på årsaker til flukt og valget om å flykte. Problemstilling er «hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hvorfor valgte de å flykte over landegrensene?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID vitenskapelige høyskole er ansvarlig for prosjektet. Prosjektansvarlig og veileder er førstelektor Anne Margrethe Sønneland.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å snakke med jenter og kvinner som er over 18 år og har tidligere hatt status som enslige mindreårige asylsøkere.

Hva innebærer det for deg å delta?

Forskningsprosjektet baserer seg på kvalitativ metode og intervju. Hvis du velger å delta i prosjektet vil intervjuet vare i omtrentlig én time, der det er ønskelig med opplysninger om alder, landbakgrunn og hvilke årsaker som utløste flukt. Opplysningene vil registreres på lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Deltakelse i forskningsprosjektet vil ikke påvirke din status om oppholdstillatelse.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navn og kontaktopplysningene dine vil anonymiseres fortløpende og erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Det er kun student og veileder ved VID vitenskapelige høyskole som vil ha tilgang til opplysningene.

Deltakerne vil anonymiseres og ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes? Prosjektet vil etter planen avsluttes 01.10.2023. Dine opplysninger vil fortløpende anonymiseres. Personopplysninger og lydopptak vil slettes etter at prosjektet er avsluttet og resultatet er publisert. Anonymiserte opplysninger vil ikke slettes, men kunne gjenbrukes til videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

VID vitenskapelige høyskole:

- Veileder Anne Margrethe Sønneland (tlf: 22 96 38 42)
- Student Eline Lorentzen Djønne (tlf: 4815 50 98)
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu (Tlf: 938 56 277)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Anne Margrethe Sønneland
(Forsker/veileder)

Eline Lorentzen Djønne
(Student)

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv sosialarbeidere

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Enslige mindreårige flyktningjenter”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge årsaker til at enslige mindreårige jenter flykter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne studien ønsker å opparbeide mer kunnskap om hvorfor enslige mindreårige jenter flykter, og vil resultere i en masteroppgave og kanskje en eller flere artikler. Vi ønsker mer kunnskap om jenter som har kommet til Norge som enslige mindreårige flyktninger, med spesiell vekt på årsaker til flukt og valget om å flykte. Problemstilling er «hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hvorfor valgte de å flykte over landegrensene?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID vitenskapelige høgskole er ansvarlig for prosjektet. Prosjektansvarlig og veileder er førstelektor Anne Margrethe Sønneland.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å snakke med sosialarbeidere/miljøarbeidere som har arbeidet med enslige mindreårige flyktningjenter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Forskningsprosjektet baserer seg på kvalitativ metode og intervju. Hvis du velger å delta i prosjektet vil intervjuet vare i omtrentlig én time, der det er ønskelig med opplysninger om årsaker til flukt.

Opplysningene vil registreres på lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Deltakelse i forskningsprosjektet vil ikke påvirke din status om oppholdstillatelse.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navn og kontaktopplysningene dine vil anonymiseres fortløpende og erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Det er kun student og veileder ved VID vitenskapelige høyskole som vil ha tilgang til opplysningene.

Deltakerne vil anonymiseres og ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 01.10.2023. Dine opplysninger vil fortløpende anonymiseres. Personopplysninger og lydopptak vil slettes etter at prosjektet er avsluttet og resultatet er publisert. Anonymiserte opplysninger vil ikke slettes, men kunne gjenbrukes til videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

VID vitenskapelige høyskole:

- Veileder Anne Margrethe Sønneland (tlf: 22 96 38 42)
- Student Eline Lorentzen Djønne (tlf: 4815 50 98)
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu (Tlf: 938 56 277)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Anne Margrethe Sønneland
(Forsker/veileder)

Eline Lorentzen Djønne
(Student)

Vedlegg 3 – Intervjuguide enslige mindreårige

Intervjuguide tidligere enslige mindreårige flyktingjenter

Intervjuguide semi-strukturert intervju

Problemstilling: «hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hvorfor valgte de å flykte over landegrensene?»

Forskningsspørsmål:

1. *Hvilke årsaker var utløsende for flukt?*
2. *Hvilke valg ble foretatt for å flykte fra hjemlandet?*
3. *Hvilke valg ble foretatt om framtidig vertsland?*

Fase 1: Rammesetting/Introduksjon

- Presentere meg
- Informasjon om undersøkelsen: bakgrunn, tema/problemstilling, formål, samtykke, mulighet til å trekke seg og taushetsplikt.
- Informasjon om datainnsamling og personvern
- Eventuelle spørsmål? Trenger ikke svare på ting om ønskelig.

Fase 2: Tema/ Spørsmål

- Hvor gammel er du?
  - Hvor gammel var du da du kom til Norge?
  - Hvor kommer du opprinnelig fra?
  - Hvor lenge har du bodd i Norge?
- 1) Hvordan var tiden før du flyktet?
    - Hjemme? (Hvordan så huset ut, gata, lokalsamfunnet, hvordan var familien?)
    - Lokalsamfunnet?
    - Situasjonen i hjemlandet?
  - 2) Hvilke årsaker var grunnen til at du flyktet? (Samfunnet, stat, hjemme, lokalsamfunn)
    - Tok du avgjørelsen alene?
    - Besluttet du alene, eller tok noen andre valg sammen med deg?
    - Opplevde du fremtidsutsikter i landet?
  - 3) Hvilke grunner og valg ble tatt for at du flyttet ut av landet?
    - Planleggingsfasen. Var det planlagt lenge eller akutt?
    - Bistand fra noen? Fysisk, sosiale medier osv?
      - o Eventuelt: Hvordan kom du i kontakt med dem?
  - 4) Hvilke tanker og valg hadde du om framtidig vertsland, og når fant du ut av dette?

- Var dette planen når du dro?
- Hva eller hvem som ga informasjon?

5) Er det andre ting du ønsker å fortelle? Som påvirket valget eller beslutningen om å flykte?

Fase 3: Avslutning

- 6) Avslutte og spørre om det er noe de ønsker å legge til?
- 7) Oppsummer kort besvarelsene.
- 8) Hvordan har det vært å bli intervjuet?
- 9) Informere om veien videre
- 10) Takke for deltakelsen

Vedlegg 4 – Intervjuguide sosialarbeidere

Intervjuguide tidligere enslige mindreårige flyktningjenter

Intervjuguide semi-strukturert intervju

Problemstilling: «hvilke årsaker var utløsende for enslige mindreårige jenters flukt, og hvorfor valgte de å flykte over landegrenser?»

Forskningsspørsmål:

1. *Hvilke årsaker var utløsende for flukt?*
2. *Hvilke valg ble foretatt for å flykte fra hjemlandet?*
3. *Hvilke valg ble foretatt om framtidig vertsland?*

Fase 1: Rammesetting/Introduksjon

- Presentere meg
- Informasjon om undersøkelsen: bakgrunn, tema/problemstilling, formål, samtykke, mulighet til å trekke seg og taushetsplikt.
- Informasjon om datainnsamling og personvern
- Eventuelle spørsmål? Trenger ikke svare på ting om ønskelig.

Fase 2: Tema/ Spørsmål

- Hvor lenge har du arbeidet med EMF?
  - Hvor mange jenter har du omtrentlig jobbet med?
  - Hva var landbakgrunn til jentene?
  - Hva var ca. alder på jentene?
- 1) Hvilke årsaker var grunnen til flukt?
    - Situasjonen i hjemlandet?
    - Situasjonen i Lokalsamfunnet?
    - Situasjonen Hjemme?
  - 2) Sosioøkonomisk status
    - Foreldrenes jobb, utdanning
    - Bodde i bygd eller by?
    - Bolig hjemme
    - Skolegang?
  - 3) Beslutninger
    - Besluttet de alene, eller tok noen andre valg for dem, eller sammen med dem?
    - Opplevde de fremtidsutsikter i landet?

- 4) Hvorfor flyktet de ut av landet?
  - Planleggingsfasen. Akutt eller planlagt?
  - Bistand fra noen, fysisk, sosiale medier osv?
    - o Eventuelt: hvordan kom du i kontakt med dem?

- 5) Hvilke tanker og valg hadde de om framtidig vertsland, og når fant de ut av dette?
  - Var dette planen når de dro?
  - Hva eller hvem som ga informasjon?

- 6) Er det andre ting av relevans? Som påvirket valget eller beslutningen om å flykte?

Fase 3: Avslutning

- 7) Avslutte og spørre om det er noe de ønsker å legge til?
- 8) Oppsummer kort besvarelsene.
- 9) Hvordan har det vært å bli intervjuet?
- 10) Informere om veien videre
- 11) Takke for deltakelsen

Vedlegg 5 – SIKT sin vurdering

09.11.2023, 11:31 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

 Sikt

[Meldeskjema](#) / [Enslige mindreårige flyktningjenter](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer 774867	Vurderingstype Standard	Dato 11.07.2022
----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

Tittel
Enslige mindreårige flyktningjenter

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig
Anne Margrethe Sønneland

Student
Eline Lorentzen Djøne

Prosjektperiode
01.08.2022 - 01.10.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.10.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse og helseforhold frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a, art. 9 nr. 2 a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

<https://meldeskjema.sikt.no/62a45d97-e626-4910-858a-5995b47f4328/vurdering/0> 1/2

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 6 – Innmeldte endringer og vurderinger

09.11.2023, 11:33 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

 Sikt

[Meldeskjema](#) / [Enslige mindreårige flyktningjenter](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer 774867	Vurderingstype Standard	Dato 25.01.2023
----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

Tittel
Enslige mindreårige flyktningjenter

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig
Anne Margrethe Sønneland

Student
Eline Lorentzen Djøgne

Prosjektperiode
01.08.2022 - 01.10.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.10.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
Personverntjenester har vurdert endringen registrert 25.01.2023.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den X. Behandlingen kan fortsette.

ENDRINGER
Det er lagt til et nytt utvalg med sosialarbeidere/miljøarbeidere som vil delta gjennom intervju. Det innhentes samtykke fra disse, og vil kun behandles alminnelige kategorier av personopplysninger.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET
Vi vil følge opp underveis (hvert annet år) og ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet/pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Lykke til videre med prosjektet!

<https://meldeskjema.sikt.no/62a45d97-e626-4910-858a-5995b4761328/vurdering/1> 1/1

[Meldeskjema](#) / [Enslige mindreårige flyktningjenter](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

774867

Vurderingstype

Standard

Dato

27.10.2023

Tittel

Enslige mindreårige flyktningjenter

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig

Anne Margrethe Sønneland

Student

Eline Lorentzen Djøanne

Prosjektperiode

01.08.2022 - 15.11.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.11.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektslutt dato.

Vi har nå registrert 15.11.2023 som ny slutt dato for behandling av personopplysninger.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!